د عطرو نقاشي شوى اواز

د عطرو نقاشي شوى اواز

د مقالوټولګه

کــتــا ب   پــیــژنــدنــه

د کتاب نوم .... د عطرو نقاشي شوی اواز

اوډنه.................................پاکیزه ارزو

خپرونکې............................. مېرمن کلتوري – ټولنیز بهیر

کمپوز ....محمد مقیم

چاپکال................................۱۳۹۱ لمریز

شمېر .... ۱۰۰۰ ټوکه

د پښتی ډیزاین: .... محمد امجد مومند

چاپځای .... کاروان مطبعه ـ کابل

برېښنالیک ....com.hotmail@7.muqeem

بسم الله الرحمن الرحيم

سرلیکونه

سریزه 1
د توري شپې وړانګین سحر 4
د علم ګل سحر د آثارو د مخکتنې او ادبي خدمتونو د درناوي غونډه 10
علم ګل سحر پرخپلو تجربو ولاړ کیسه لیکوال 15
پېژندل شوی شاعراولیکوال علم ګل سحر 30
علم ګل سحر د خپل چاپیریال انځورګر 35
د علم ګل سحر ژورنالستیک کارونه 40
مېرمن بهیر ته د سحر صیب ادبي خدمتونه 46
د سحر په قاموس کې انتقام او کرکه نشته 50
د استاد علم ګل سحر اند او فکر 57
ښاغلی سحرد طنز په ډګر کې 63
شیطان ځــــــراغ 69
په "پاس سپوږمۍ ده لاندې ته یې" کې فلسفي افاقیت ته یوه ځغلنده کتنه 75
د مینې شاعــــــــر 103
سحـــر او تصویرونه 108
"د ډیرو کلونو خبره" په کیسه انتقادي نظر 112
سحر په یو شعر کې 116
لاهم ځارمه ستا لارې 123
پاس سپوږمۍ ده لا ندې ته یې 128
لاهم ځارمه ستا لارې 138
کیسه ییز شعرونه 142
د خپلې ژبې او ادب رېښتنی خدمتګار 150

یوازې ستا لپاره! 151
د عطرو نقاشي شوی اواز 157
د پښتو شعر نوی سحر 161
سریزه 164
د مینې او دردونو، د یوه انځور په څنډه... 169
سحر او د پاریال خوبونه 174
د مینې شبنامـــــــــې 176
علم گل سحر یو HUMANIST شاعر 181
د مینه ناکې زمانې په لټون پسې ورک سحر 189
علم گل سحر یو شاعر نوم 198
سریزه 202
پاس سپوږمۍ ده لاندې ته یې 207
لا هم څارمه ستا لارې! 209
د لمر جنازه 215
د افغانستان وتلي شاعر او لیکوال علم گل سحر ته! 216
علم گل سحر ته ! 217
انسان دوست شاعر، لیکوال او ژورنالست علم گل سحر ته ډالۍ 219
راتـــه وایـــه 220

د لوی او ښوونکی خدای په سپېڅلي نامه

سریزه

درانه لوستونکي به خبروي،چې مېرمن کلتوري ـــ ټولنیز بهیر کابو درې کاله وړاندې خپل کلتوري ـ ټولنیز فعالیت پیل کړ.د کلنیو او اوونیزوغونډو او نورو فعالیتونو ترڅنګ یې د کتابونو د چاپ او خپرولو لړۍ هم پیل کړی،چې دا ځل به د اوو او یا اتو بیلابیلو کتابونو د چاپ په لړ کې د یوه بل کتاب (د عطرو نقاشي شوی اواز) د چاپ ویاړ خپل کړی.

ځو میاشتې وړاندې د قلم ټولنې له خوا د هیواد تکړه،متعهد، صادق لیکوال، شاعراو ژورنالیست علم ګل سحر پر اثارو د مخکتنې غونډه جوړه شوې وه. په غونډه کې د هیواد نامتو لیکوالو او شاعرانو لخوا د ده اثار،ادبي خدمتونه او د ده شخصیت د علمي مقالو او نظریاتو په وړاندي کولو سره وارزول شو.

په غونډه کې د مېرمن کلتوري بهیر د غړو ګډون د نورو لیکوالو، ژورنالیستانو،شاعرانو او نورو دوستانو تر څنګ اړین او ضروري و ځکه، سحرصاحب هغه ځوک دی،چې حتی یوه دقیقه خپل وخت یې له مېرمن بهیر څخه نه دی سپمولی. تل یې صادقانه مرسته او همکاري کړې ده. د مېرمن بهیر په خاطر تل د پوهنې وزارت په دروازه کې د امنیتي مسوولینو پوښتنو د ده با ارزښته وخت ضایع کړی. ډیری وخت د نوموړی وزارت په زینو کې د غونډو د جوړېدو د ځای د پیدا کولو په منظور سرګردانه ګرځېدلی دی. انصاف به نه وای که د مېرمن بهیر غړو په دې غونډه کې ګډون نه وای کړی. او اوس د ده د خدمتنو په وړاندې د سپاس د ادا کولو په منظور مېرمن بهیر وپتېیله،چې د پورتنی یادشوې غونډې د مقالو مجموعه د کتاب په بڼه چاپ او ویاړ یې خپل کړی.

د کتاب د چاپ ټولې چارې د مېرمن بهیر تکړه او مسوولیت منوونکې غړې پاکیزه ارزو ته وسپارل شوی،چې خوشبختانه په ورین تندي او ډیره حوصله مندی سره یې کار پیل او بشپړ کړ. د مېرمن بهیر د غړو په استازیتوب ورڅخه مننه کوم او کور وادانی ورته وایم.

د سحرصاحب مې نوم اورېدلی و،مېرمن بهیر کې مې له نږدې فقط ولید. د قلم ټولنې له خوا په جوړه شوې غونډه کې د لومړی ځل لپاره پر دېوال بند شوی بنر(Banner) په دې پوه کړم. چې ځومره اثار لري. د مقالو محتویاتو اونظرویاتو د ده په هکله معلومات را بشپړ کړل.

کله چې راته وویل شول د دې کتاب (د عطرو نقاشي شوی اواز) په هکله زه هم څه ولیکم لومړی حیرانه شوم،چې څه به ولیکم نه شاعره یم،نه کیسه لیکونکې ترڅو وکولای شم ادبي لارې په کې پیدا کړم او یا یې ادبي ماهیتونه په ګوته کړم. په هرصورت د کتاب په لوستلو مې پیل وکړم،شېبه په شېبه دمره خوندور کېدو،چې په ډېردقت او حوصلې سره مې د کتاب سرلیک نه نیولې بیا تر پایه داسې ولوست ګواکې د لومړی ځل لپاره مې په پښتو لیکل شوي څه لیدلي وي.

"د قرباني غوبی" هغه سرلیک و،چې لوستلو یې د ځو کلو وړاندې خپل منځې جګړو د خاطراتو په سمندر کې لاهو کړم او هغه وینا،چې واقعي هنري اثرهغه دی، چې یا خندا وي اویا هم ژړا وي راته په ډاګه او ثابته کړه.

ښه لیکوالي او ښه شاعري د سحرصاحب د شخصیت پوخ او قوي اړخ جوړوي او لیکنې یې د ده ادبي اړخ څرګندوی،خو د ده د شخصیت بل اړخ،چې نه لیدل کېږي خو محسوسېږي او هرحساس انسان یې احساسولی شي،هغه د ده انسانیت،وطندوستي،تعهد،صداقت،ریښتنوالی،پښتونوالی او فرهنګپالنه ده. الله ج دی داسې وګړي زموږ په ټولنه کې ډېر کړي او ده ته دې ښه صحت او سمسور ژوند ورپه برخه کړی. په پای کې:

خوشا به حالی مادریکه چینن فرزندی پرورش داد.

وخوشا به حالی جامعه کې چینن افرادی در آغوش دارد.

په خورا درنښت

ساهره شریف

کابل ــ مکرویان

۱۰/۸/۱۳۹۰

د قلم نړیوالې ټولنې له خواد علم ګل سحر د ادبي خدمتونو د نمانځغونډې
یوه برخه د ۱۳۹۰ کال د جوزا پنځمه نیټه

د تورې شپې وړانګین سحر

دوه کاله د مخه یوه شپه په نهو بجو د یوې راډیو ادبي خپروني ته چې په ژوندۍ بڼه خپرېده غوږ،وم، د خپروني مېلمه تکړه لیکوال او ژورنالیست علم ګل سحر و،د خپروني په لړکې سحر صیب په داستاني ادبیاتو ډېرې ګټورې خبرې وکړې او د اورېدونکو پوښتنوته یې ښکلي ځوابونه ورکول.

له ادبیاتو سره علاقې زما دا عادت کړی،د ډېرو راډیوګانو ادبي خپروني به مې اورېدې،او کله نا کله به مې برخه په کې اخیستله. له داستاني ادبیاتو سره د ځانګړې مینې له امله مې په ذهن کې ځینې پوښتنې وې چې بې ځوابه وې،دا پوښتنې مې په هماغه خپرونه کې له سحرصیب سره شریکې کړې او ډېرګټور ځوابونه مې ترلاسه کړل. سحرصیب زما د پوښتنو له ځوابونو وروسته وویل: زه دغې خور ته بلنه ورکوم چې راشي د مېرمن کلتوري بهیر په غونډو کې ګډون وکړي ډېرخه به د ادبیاتو په هکله زده کړي. که شوق ولري لیکنې به هم وکړي. او بیا یې د مېرمن کلتوري بهیر پته راته وښودله.

زه حیرانه شوم،ما خو دا ونه ویل چې زه لیکنې کوم،سحرصیب ماته ولې بهیر ته د راتلو بلنه راکړه،د مېرمن کلتوري بهیر له نوم سره آشنا وم،خو په دې خاطر به مې په غونډو کې ګډون نه کاوه چې څه مې نشوای لیکلای،خو د سحرصیب خبرو د بهیرپه غونډو کې ګډون ته لیواله کړم.

کله چې د کانکور په ازموینه کې د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځی ته بریالۍ شوم،د خپلې رشتې د تقاضا په اساس مې د بهیر په غونډو کې ګډون وکړ. په لومړۍ غونډه کې مې هغه سحر صیب چې په راډیو کې اورېدلی و،په شفیقه او مهربانه څېره کې ولید.او کله چې د غونډې په پیل کې په ځینو کاري مسایلو باندې غږېدل مخکې له دېنه چې خبرې پیل کړي،ماته یې د نوې ګډون والې په صفت په ډېره مینه ښه راغلاست وویل.

لومړۍ غونډه مې ډېره خوښه شوه،د سحرصیب موسکانه څېره او د بهیروالو خویندو ښه هرکلی دې ته وهڅولم چې په راتلونکوغونډو کې هم ګډون وکړم. او په دوومیاشتو کې په دې وتوانیدم چې خپله لومړۍ لنډه کیسه کره کتنې ته وړاندې کړم. د کره کتنې په غونډه کې سحر صیب ډېره زیاته تشویق کړم او د لنډې کیسې په لیکلو کې یې د ځینو اساسي توکود سمې کاروني لارښوونه راته وکړه.

دا ټولې خبرې مې له درنو لوستونکو سره ځکه شریکې کړې،چې د سحرصیب په شخصیت کې هغه دوه ځانګړې صفتونه،چې یو یې د انسان زړه ساتنه اوبله هغه ته د شخصیت بخښنه ده او ما له بهیرسره د یوځای کېدو په لسومیاشتو کې د سحرصیب په شخصیت کې لیدلي دي یاد کړم. دا یوه سپینه خبره ده،چې سحرصیب

په شخصیت جوړونه او زړه ساتنه کې ډېرمهربان استاد دی. لکه چې د هرې تیارې په وړاندې رڼا ولاړه ده،سحرصیب یو ورک انسان ته شخصیت بخښي او د انسان د زړه په ساتنه کې ښکلې هنر لري.

په اوسنیوغړیزو،انځوریزو،برښنایي رسنیو او په نورو فرهنګي ادارو کې ځینې داسې بریالۍ مېرمنې شته،چې په خپلو دندو او مسولیتونو کې ډېرې بریالۍ او هڅاندې دي،دوي د مېرمن بهیر څخه زده کړه کړې ده،دوي به دا هیڅ هېرنه کړي، چې د دوي په شخصیت جوړونه کې د بهیر د زده کړو او د سحرصیب تشویق رول ونه لري.چې له هغې جملې څخه یوه زه یم،د راډیو د لارې یې بهیر ته د راتلو بلنه راکړه،د یو مهربان استاد او لارښود په څېره کې مې په بهیر کې زده کړه ورڅخه وکړه.او بلاخره یې دې ته یې تشویق کړم،چې په ده باندې لیکل شوې مقالو ته د کتاب بڼه ورکولو کې د مېرمن بهیر د ټکل مخکښه زه وسیږم.

"سحرصیب خپل ساعتونه ساعتونه وخت مېرمن بهیرته په خدمت او همکارۍ تېروی بې له کوم حسابه او بی له کوم احسانه." دا د تکړه لیکوالې طوبی ندا ساپۍ په لیکل شوې مقاله کې هغه خبرې دي چې د سحرصیب په هکله یې کړې دي. له خپلو وطنوالو خویندوسره د همدغه ورکړي وخت له برکته ده،چې نن د مېرمن بهیر په نامه ټولنه خپل فرهنګي او ادبي خدمتتونه ټولنې ته وړاندې کوي.

له بهیروالو خویندوسره د سحرصیب مرسته او د هغوي د زړه ساتنه د سحر صیب د شخصیت دویم ځانګړی صفت دی. کله چې د بهیرپه غونډو کې کیسې یا شعرونه کره کتنې ته وړاندې کیږي،که هغه نیمګړتیاوې هم ولري خو سحرصیب یې ستاینه کوي دا ځکه چې سحرصیب یو ښه زړه ساتونکی انسان دی،هغه نه غواړي داسې نقد وکړي،چې د لیکوالو مېرمنو او پیغلو زړونه مات شي او زړونه یې له لیکنې ورتورکړي. بلکې استاد غواړي چې د هغوي نیمګړتیاوې اصلاح کړي چې راتلونکي وخت ته ښې لیکوالې شي.ځکه همدغه مېرمنې دي چې د هیواد په سختو امنیتي شرایطو او له یوې مقیدې پښتنې ټولنې څخه له کورونو راوځي چې وکولاي شي پښتو ژبې، پښتو ادبیاتو او نورو فرهنګي مسایلو کې خپله ونډه وښیي.همدغه د زړه ساتنه ده،چې مېرمن بهیر دوام لري او خپلې منظمې غونډې جوړوي.د الله تعالی دربار ته التیجا کوم چې دغه مهربان سیوری دې د تل لپاره د بهیروالو په سرولاړ وي.

رابه شم د دغومقالو راټولونې ته : د۱۳۹۰ لمریز کال د غبرګولې په پنځمه نېټه د قلم نړیوالې ټولنې لخوا د هیواد تکړه لیکوال او ژورنالیست علم ګل سحر د ادبي خدمتونو په درناوي د لمانځنې غونډه جوړه شوې وه.د غونډې ویاند لیکوال او څېړونکی محمد نبي صلاحي په خپلو خبرو کې دا یادونه وکړه چې له ټولو درنو ویناوالو څخه هیله کوم چې خپلې مقالې قلم ټولنې ته وسپاري چې دغه مقالې د کتاب

په بڼه چاپ شي.وروسته بيا دا موضوع د مېړمن کلتوري بهير په اونيزې غونډې کې ياده شوه او وپتېيل شوه چې دغه کتاب به د مېړمن بهير له خوا ترتيب او خپورشي.او دغه مسوليت يې ماته وسپاره،دا زما لپاره ستونزمن کار و. يوخو زما له بهيرسره د يوځای کيدو موده ډېره کمه وه او بله دا چې ما مخکنی تجربه هم نه درلوده،خو د مېړمن بهير د خويندو دهمکارۍ او مرستې له امله زه په دې وتوانيدم چې دغه مقالې ترتيب کړم او د کتاب په بڼه يې افغاني ټولنې ته وړاندې کړم.

په هيواد کې د کتابونو د چاپولو کار زموږ د علمي او فرهنګي زېرمې د بډاېنې سبب ګرځي؛خو دغه کار تر ډېره د نارينه وو له خوا د ليکل شويو کتابونو په برخه کې راځي او د ښځينه وو له خوا د کتابونو ليکل يا خپرول تقريباً د نيست په برابر دي.خو دا په دې مانا نه ده چې يو څوک دې پرته له دېنه چې د کتاب محتوا او کيفيت په پام کې ونيسي د کتابونو په کميت دې لاس پورې کړي،د کتابونو د چاپ ډېروالي پرته له کيفيته هيڅ علمي او هنري تشه نشي ډکولای،بلکې د هيواد د علمي او فرهنګي ارزښت د کمښت سبب ګرځي. د سحرصيب خدمتونه مېرمن بهيرته نه هيرېدونکې دي.او د دغه با ارزښته کتاب د خپرولو وياړمېړمن بهيرتر لاسه کړ.

د سحرصيب علمي او ادبي شخصيت ټولو هيوادوالو ته د درنښت وړدی. سحر صيب د پښتوادبياتو زېرمه په خپلو(۱۵) ادبي او علمي اثارو غني کړې ده،دغه کتاب سحرصيب ته کوچنی او د ده مينه والو ته د يوه ښکلې ډالۍ ده.چې مينه والې يې وکولای شي د دغومقالو په ذريعه د سحرصيب شخصيت او ادب پالنې له بيلابيلو اړخونو او د ده له ادبې او فرهنګي فعاليتونو،علمي کارونو،هنري پنځونو او دغو پنځونو له ځانګړتياوو سره په مکمله توګه اشناشي.

په دغو مقالو کې که له يوې خوا د ځوان شاعراو ژورناليست ظهورالدين کمال مقاله چې د خپلې شخصي علاقې او مينې په نسبت يې سحرصيب ته ليکلې او په ساده الفاظو کې يې خپل ګران استاد شاعر ته درنښت وړاندې کړی؛بلې خوا ته د هميم جلالزي اوږده او ګټوره مقاله ده چې د سحرصيب په شاعرۍ کې يې د فلسفې اړخ څرکونه په مفصله توګه څېړلي دي.همدارنګه د تکړه طنز ليکونکی عبدالنافع همت مقاله چې د سحر صيب د طنزونو په تخنيکي او فني اړخ يې مکمله رڼا اچولې ده. ښاغلي صديق الله بدر د سحر صيب په ژوند، آثارواو ښاغلي وحيد احمدزي د سحرصيب په ژورنالستيکي کارونوباندې هراړخيز معلومات کښلي او ګڼ شميرليکوالو د سحرصيب شعرونه له خپل نظره ارزولي او د ده د شاعرۍ په شعري ځانګړتياوو باندې يې تبصرې کړي چې لوستل يې بې ګټې نه دي.

درانه لوستونکي به مقالو کې د سحرصيب يو ازاد شعر په تکرارې ډول ولولي او ښايې په څو مقالو کې ورسره مخامخ شي.هغه د سحرصيب هغه ښکلی ازاد شعر دی، چې درنو ليکوالو د سحرصيب په شاعرۍ کې شهکار بللی؛هغه شعرچې په ټولو

ځانګړو ماناو کې انسان انسانیت او ترحم ته رابولي، "یوازې ستا لپاره" پر دغه ازاد شعر ګڼ شمیرلیکوالو لیکنې کړې دي او هریوه له خپل نظره ارزولی او دغه شعر د لفظ او مانا په ارزښت باندې خپل نظرونه څرګند کړي دي.چې دا لیکنې درنو لوستونکو ته د زده کړې په توګه تمامېدای شي.

ما په دغو مقالو کې هغه سریزې هم شاملې کړي دي،چې د هیواد سترو ادبي اوعلمي شخصیتونو د سحرصیب په شعري ټولګو لکه: د پار یال خوبونه، د لمرجنازه،پاس سپوږمۍ ده لاندې ته یې،لا هم ځارمه ستا لارې باندې کښلې دي. دا سریزې مې په دغه کتاب کې ځای کړې چې د سحر صیب مینه وال د خپل ګران شاعرشعري ټولګې چې څو کاله د مخه چاپ شوي او د دوي تر لاسونو نه دي رسیدلي،د دغو ټولګو له نومونوسره اشنا او په دغو هنري پنځونو کې د سحرصیب د شعرونو د ځانګړتیاوو په هکله معلومات تر لاسه کړي.

په دغو سریزوکې د استاد محمدصدیق پسرلي،استاد مجاوراحمد زیار،اروابناد استاد اسد اسمایی،استاد پیرمحمد کاروان،ډاکټرخوشال روهي اوښاغلي ومان نیازي لیکنې شاملې دي.چې دغه کتاب ته یې درونده‌والي اوښکلا بخښلې ده.

د مېړمن کلتوري بهیر د یوې زده کونکې په صفت د دغو مقالو ټولونه او ترتیب زما لومړنی تجربه ده.کمپیوټراوانټرنیت ته د لاس رسی په نه درلودو سره ما تر خپلې وسې پورې هڅه وکړه چې د مېړمن بهیر له راکړل شوي مسولیت څخه ووځم.ویاړم چې د دغو با ارزښتو مقالو د راټولونې چارې ماته را په برخه شوې.او دا به ښه تجربه وي د مېړمن کلتوري بهیرغړوته چې راتلونکې ته د شعرونو او کیسو د کتابونو تر څنګ په څیړنیزو اوعلمي کارونو باندې هم کاروکړي.

په پای کې استاد علم ګل سحرته د اوږده عمر په دعا کولو سره ورته د خوشحاله او سوکاله ژوند هیله کوم. او له درانه استاد څخه مننه کوم چې ماته یې دغه زمینه مساعده کړه،چې وکولای شم دغه مقالې ترتیب د کتاب په بڼه یې جوړ او خپرولو ته یې اماده کړم. الله (جلاجلاله) دې زموږ بهیر د ده د شخصیت له سیوري نه بې برخې کوي.

د مېړمن کلتوري بهیر له درنې مشرې اغلې ساهره شریف او د مېړمن بهیر له ټولوغړو څخه مننه کوم چې د دغه کتاب د اوډلو لپاره یې ماته هوکړه وکړه. همدارنګه له ګرانې محموده تقوا او له خپلو قدرمنو ټولګیوالو اکرام الله اسرار او حکمت الله ناشر څخه هم مننه کوم چې د کمپیوټر په چاروکې یې له ما سره مرسته کړی ده.

د پښتني ادب او په ځانګړي ډول د ښځینه وو د ادبي او فرهنګي چارو د پرمختګ،د یوې سوکالې خوشحالې او ازادې پښتنې ټولنې په هیله.

په درناوي

پاکیزه ارزو

۲/۶/۱۳۹۰

کابل ـ دهبوري ځلورلارې

د علم ګل سحر د آثارو د مخکتنې او ادبي خدمتونو د درناوي غونډه

د۱۳۹۰لمريز کال د غبرګولي د مياشتې په پنځمه نيټه د افغانستان قلم ټولنې د تکړه ليکوال،شاعر او ژورنالست علم ګل سحر د آثارو د مخکتني او ادبي خدمتونو د درناوي غونډه جوړه کړه.په دغه غونډه کې ګڼ شمير فرهنګيانو،ادبي شخصيتونو،د افغان ادبي بهير،مېړمن کلتوري بهيرغړو او د سحر صيب ګڼ شميرمينه والو ګډون کړی وو.

غونډه د ماسپښين په درې بجو د قلم نړيوالې ټولنې د مرکزي دفترپه انګړ کې په ښکلې شاعرانه فضا کې د څېړونکي محمد نبي صلاحي په وياندويي پيل شوه.

د غونډې په پيل کې ښاغلي محمد اسماعيل څپه د قرآن کريم څو مبارک آيتونه تلاو ت کړل. ورپسې د قلم ټولني مشرسيد فخرالدين هاشمي د غونډې په ارزښت او د سحرصيب په شخصيت باندې خبري وکړې.نوموړي د سحرصيب په پنځلسو ليکل شويو آثارو او د يادو آثارو په بيلا بيلو برخو رڼا واچوله .

د غونډې دويمه وينا واله د مېرمن کلتوري ـ ټولنيز بهيرغړې او ليکواله طوبی ندا ساپۍ وه.اغلې ساپۍ پخپله ليکل شوې مقاله کې مېړمن کلتوري - ټولنيز بهير ته د سحرصيب د خدمتونو يادونه وکړه.هغې د خپلې مقالې په يوه برخه کې داسې ليکلي و.

” سحرصيب ساعتونه ساعتونه وخت مېړمن بهير ته په خدمت او همکارۍ تېروي بې له کوم حسابه او بې له کوم احسانه.” اغلې ساپۍ له سحرصيب څخه د دغې مرستې او همکارۍ له کبله مننه وکړه.

ځوان نوښتګر شاعر او ژورنالست سید جیلاني جلان د غونډې بل ویناوال و. هغه په خپلو خبرو کې د سحر صیب په شاعری کې شعري هنریت ته نغوته وکړه او د هغه یو شعر ''یوازې ستالپاره'' یې د سحرصیب د ښکلي خیال او لوړ فکرښکلې بیلګه وبلله.

تکړه لیکوال او ژورنالست استاد امیرجان وحید احمدزي د علم ګل سحر د ژورنالستیکي دندو په اړه علمي مقاله ولوسته.

د مېړمن کلتوري ـ ټولنیز بهیرغړې او تکړه شاعره ګلمیني یوسفزۍ په خپلو خبروکې د سحر صیب ادبي او ټولنیز خدمتونو ته د درناوي په وړاندي کولو سره د خپل شخصي شخصیت په جوړولو او ادبي کارونو کې د سحرصیب د کړنو څخه مننه وکړه.

د غونډې بل وینا وا ل تکړه لیکوال،ژورنالست او ادبپوه استاد اسد الله غضنفرو.ښاغلي غضنفر د سحر صیب شخصیت وستایه او د سحر صیب د غزل د یوه بیت په شعري ځانګړتیا باندي خبري وکړې:

خدایه چې غواړم یې هغه راځینې لیري ګرځي

ټول را نژدې دي خو یوه راځینې لیري ګرځي

ښاغلي غضنفروویل: چې دغه بیت په ساده الفاظو لیکل شوی اود ادبي ماهیتونو شتون ته یې اشاره وکړه او وې ویل،هرشعرد لفظ او مانا په لحاظ ځانګړې وي،خو هرشعرچې څو ماناوي ونه رسوي،هغه له شعري هنرڅخه خالي وي.هغه د سحرصیب په دغه بیت کې د شعرپه هنري ښکلاوو په زړه پوري او ګټورمعلومات وړاندي کړل.

تکړه لیکوال،شاعر او ژورنالست صدیق الله بدر وویل،چې د سحر لنډې کیسې زموږ د عصرربښتیني انځورونه دي.او سحر صیب یې په خپلو تجربو ولاړ لیکوال یاد کړ.

ځوان شاعر او لیکوال اجمل تورمان د سحرصیب د شخصیت بیلا بیلو ځانګړتیاوو په زړه پوري خبرې وکړې.

ځوان شاعر جاوید اوربل د سحر صیب په پخواني او نوي شعر کې د توپیر په بیلا بیلو اړخونو رڼا واچوله .

ځیرونکی محمد نبي صلاحي د سحر صیب د مینه او "جګړه" په ناول وغږېد او دغه ناول یې د هغه د ادبي پنځونو او لیکنو ښکلې بیلګه وبلله او په دغه ناول کې یې د ناول لیکنې په ځانګړتیاوو باندې خپل معلومات د غونډې له ګډونوالو سره شریک کړل.

تکړه طنز لیکونکي عبدالنافع همت د سحرصیب د طنز لیکنې د تخنیکي برخو په ښیګڼو باندې رڼا واچوله او سحر صیب یې ښه طنز لیکونکی وباله.

لیکوال او ژورنالست نور محمد سعید د سحر صیب په دندو او کاري خدمتونو باندې مفصل معلومات وړاندې کړل.

د غونډې وروستني وینا وال شاعراو حقوقپوه عبدالستارسعادت او شاعر او لیکوال اومان نیازی وو. نوموړو د سحر صیب په شخصیت او شاعرۍ لنډې ویناوې وکړې.

د غونډې په پای کې ډاکټر خوشحال روهي ته بلنه ورکړل شوه چې غونډه وارزوي. ډاکټرصیب روهي غونډه ګټوره او ښه و ارزوله او د سحر صیب د شخصیت او ادبي خدمتونو ستاینه یې وکړه.

ورپسې د هیواد وتلي شاعر،لیکوال او څیړونکي عبدالله خدمتګار بختاني صیب د سحر صیب پرشخصیت او لیکنو په زړه پورې خبرې وکړې.

د غونډې په پای کې سحر صیب د قلم ټولنې او هغو لیکوالو څخه چې د ده په اثارو یې لیکنې کړې وې،مننه وکړه.هیله یې وښوده چې د هیواد د نورو لیکوالو د اثارو د ارزونې او خدمتونو د نمانځنې غونډې جوړې شي. نوموړي وړاندیز وکړ چې د داسې غونډو ترڅنګ دې د لیکوالو د حساب ورکولو غونډې هم جوړې شي،چې دا څرګنده شي چې زموږ لیکوالو په ټولنه کې د نوي فکر د رواجولو او د ناخوالو په له منځه وړلو کې څومره کار کړی دی.او ټولنې ته یې کوم مشخص خدمتونه ترسره کړي دي. غونډه د مازدیګر په ۵:۳۰ د مازدیګرنۍ په خوړلو سره پای ته ورسیده.

پاکیزه ارزو

د غونډې یو څنډه ۵/ ۳/ ۱۳۹۰

د قلم نړیوالي ټولني مسوول سید فخرالدین هاشمي د وینا په حال کي

د میرمن کلتوري – ټولنیز بهیر غړې گل مینه یوسفزۍ خپله مقاله اوروي

علم ګل سحر پرخپلو تجربو ولاړ کیسه لیکوال

د پښتو د معاصر داستاني نثر د ځانګړنو په لړکې،د پښتو اوسنی لنډه کیسه د ګڼو ښکلاوو اوځانګړنو لرونکې ده،چې په دې لړ کې د نثري اسلوبو په پام کې نیول او د خپلو تجربو بیانول هغه دوې ځانګړنې دي چې زموږ ځوان کیسه لیکوال ورته ډېره توجه کوي.علم ګل سحر یو له همدغو کیسه لیکوالو څخه دی،چې ډېره هڅه کوي په روانه او ساده ژبه کیسې ولیکي اوهره کیسه یې د ټولنې د واقعیتونو منعکسونکې او د ده د خپلو تجربو پر بنسټ ولاړه وي. سحرهغه څه لیکي چې ده پخپله لیدلي او تجربه کړي وي.

لکه چې پخپله وایي "زما اکثره کیسې چې دي د خپلو تجربو محصول دي، یعنې له څه شي نه چې ډېر متاثر شوی یمه که هغه مینه وي او که جګړه،په هغه اساس باندې مې کیسې لیکلې دي. ډېر ځله هغه څه مې کښلي چې ما پخپله لیدلي او کتلي دي."

"علم ګل سحر زموږ د بهیر هغه کیسه لیکوال دی،چې ښه کیسه له خونده ډکه او د یوې نوې تجربې لېږدونکې او ښکارندویه ګڼي." ښه کیسه هغه کیسه ده چې سړی یوې بلې دنیا ته بوزي،یعنې یوه کیسه باید ماته دا راوښیي،چې اتیا کاله پخوا ژوند څنګه و؟ کیسه باید دا راته وښیي چې مثلا په ننګرهار کې یو بزګر څنګه ژوند کوي؟ کیسه باید دا راته وښیي،چې په بهر کې د یوه افغان ورځنی ژوند څنګه وي؟ په مجموع کې یوه ښه کیسه باید یوه نوې تجربه چې پوره خوند په کې نغښتی وي راولېږدوي.

علم ګل سحر د اروابناد محمد سلیم زوی له نن څخه (٤٣) کاله مخکې د پکتیا ولایت د زرمت ولسوالی د اسلام خېلو په کلي کې زیږېدلی او خپلې زده کړې یې د زرملې د باتور ښوونځي،د غزني په شیخ عطار لېسه او د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو په پوهنځي کې تر سره کړې دي. په ١٣٦٠لمریز کال کې یې د پکتیا او ورپسې د غزني ولایت د پوهنې په ریاست کې دنده سر ته رسولې. په ١٣٦٨ لمریزکال کې د پوهنې وزارت د سواد مجلې مرستیال، بیا د عرفان مجلې مرستیال او ورپسې د نوموړې مجلې مسول مدیر شو. په ١٣٧٥ لمریزکال کې د کورنیو چارو وزارت ته تبدیل شو. په ١٣٧٨لمریزکال د بي بي سي راډیو په تعلیمي خپرونو کې د لیکوال په توګه وګومارل شو. په ١٣٨١لمریزکال کې د ازادۍ راډیو ته لاړ او د نوموړې راډیو د ژوند په شېبو کې خپرونې مسول او پروډیوسر شو. او اوس یې لکه چې بیا دولتي چارو ته مخه کړې ده.
سحر چې نن سبا د پښتو معاصرو ادبیاتو یو تکړه لیکوال،شاعر او طنز لیکونکی دی، له ١٣٦٢ لمریزکال نه را په دې خوا یې شعر او داستان لیکلو ته مخه کړې.

سحرصیب وایي ''په ۱۳٦۲لمریزکال کې مې اول شعرونه ولیکل او بیا مې په ٦۷ــــ ٦۸ کې خپل لومړني داستانونه ولیکل''

کیسه لیکلو ته یې له دې امله مخه کړې چې''ما د شعر ډګرخپلو نفسیاتو اوهغه څه ته چې مې په زړه کې لرل تنګ لیده،د کیسې ډګر یو څه پراخ راته ښکاره شو نو څه مې چې په زړه کې و هغه مې په داستان کې ویل. له بلې خوا له ماشومتوب نه هم په سرې کې یوه تومنه موجوده وي،ماشومتوب کې مې په کلي کې لـه مور او ترینـدو نه نکلونه او کیسې اورېدلې وې چې په ما باندې یو قسم تاثیر یې کړی و او یو څه مې په ذهن کې و،وروسته مې داستانونه ولوستل او علاقه مې پیدا شوه چې داستانونه ولیکم. ''

تر اوسه د سحر یو څو شعري او داستاني کتابونه چاپ شوي دي. د لمر جنازه، د پار یال خوبونه او پاس سپوږمۍ ده لاندې ته یې د هغه چاپ شوي شعري ټولګې دي.

مینه او وسواس د سحر د لنډو کیسو ټولګه ده، چې په ۱۳۸۳ لمریز کال کې د بېنوا فرهنګي ټولنې لخوا چاپ شوې ده.

مینه او جګړه د هغه (۲٤۹) مخیز ناول دی،چې په ۱۳۸٦لمریز کال کې د قلم نړېوالې ټولنې لخوا د میوند خپرندویې ټولنې چاپ کړی دی. شیطان چراغ د سحر صاحب د طنزیه کیسو ټولګه ده،چې په ۱۳۸۵لمریز کال کې چاپ او خپره شوې ده.

سحر ځیني ناچاپ آثارهم لري،چې په لاندې ډول ترې یادوونه کو:

ــــ د ښاپېرۍ په لټه،د لنډو کیسو ټولګه
ــــ خو ته مې ونه لیدې،د شعرونو ټولګه
ــــ کله چې مور وخاندي،د ماشومانو لپاره شعرونه
ــــ د متلونو کیسې
ــــ کاروانونه د بکوا په دښت تېرېږي، د سندرو او نارو په باب څېړنیز اثر
ــــ تاریخچه وفهرست مجله عرفان،تحقیقي اثر
ــــ ژوند په شېبو کې څېړنیز اثر د سحرځینې شعرونه او لنډې کیسې په هالندي او انګلیسي ژبو هم ژباړل شوې دي.

علم ګل سحر یو له هغو کیسه لیکوالو څخه دی،چې د نثر ساده ګي،په کیسو کې د واقعیتونو رانغښتل او پرخپلو تجربو اتکا د هغه د کامیابۍ راز ګڼل کېږي.یو زیات شمېر کره کتونکي او کامیاب کیسه لیکوال په دې ګروهه دي چې د هر ژانر لپاره خپله ژبه کارول کېږي او کیسه هم هغه ژانر دی،چې باید خپله ژبه په کې وکارول شي،یعنې هغه نثري اسلوب دې په کې مراعات شي چې د کیسې غوښتنه وي. سحر د خپلو کیسو لپاره له همداسې یوې ژبې کار اخلي چې هم ساده ده،هم داستاني او هم خوږلني په کې نغښتي. اسدالله غضنفر دا د سحر د کیسو د کامیابۍ راز په ګوته کوي:

"دی په ساده ژبه لیکل کوي او په اصطلاح لغت پراني نه کوي. دی کوښښ نه کوي،چې خپل لوستونکي ته ځان ډېر پوه او ډېرعالم معرفي کړي او په مصنوعي اوغیرمنطقي ډول پرهغه اثر پرې باسي. دی کوښښ کوي،چې دغسې خبرې ورسره وکړي لکه څوک،چې په حجره کې یا په کوټه کې ناست وي او ساده، غیررسمي او غیر تصنعي غږېږي."

نورمحمد لاهوهم په همدې نظردی او په لنډو ټکو کې وايي: "د علم ګل سحرژبه ډېره ساده،رنګینه او ښه ده،نثر يې هم ډېر خوږ دی. "

خو عبدالهادي هادي بیا وايي،چې د سحر د کیسو ژبه د ولسونو ساده او بې الایشه ژبه ده. " نثر يې یو ځانګړی او خاص خوږوالی لري، ساده، بې الایشه بې تصنع نثر دی، ژبه يې هغه ژبه ده، چې ولسونه يې کاروي او لوستونکي ته خوند ورکوي،یعني لوستونکی د ده د نثر د لوستلو په وخت ستړیا نه ا حساسوي."

هادي وړاندې وايي "د ده په نثر باندې د یوې سیمه ییزې لهجې خوږوالی ډېر غالب دی،چې هغه ورته ډېر خوږوالي ورکړی دی او د دې باعث شوی،چې د لهجې هغه خوږلني د ده په نثر کې ځان ښکاره کړي. "

د سحر د کیسو یوه بله ځانګړتیا او د کامیابۍ راز په دې کې نغښتی، چې د موضوعاتو په انتخاب کې دقت کوي او هغه څه را اخلي،چې ده پخپله تجربه کړې وي. کله چې د ده کیسې او داستاني اثار لولو دې ته ځیر کیږو،چې هره خبره د واقعیت پر بنسټ کوي. د ادبپوهانو او کیسه لیکونکو په اند ښه کیسه لیکوال هغه دی،چې په خپلو تجربو اتکا کوي.د اسدالله غضنفر په نظر دا کار ځکه له کامیابۍ سره نېغ په نېغه رابطه لري چې: موږ مکتب ویلی دی،ممکن پوهنتون مو ویلی وي، موږ ممکن ماموریت کړی وي نو بهتره دا ده، چې د ماموریت، د پوهنتون او د متعلمۍ د دوران کیسې ولیکو. بهتره ده د هغو سیمو او هغو ښارونو کیسې ولیکو، چې هلته مو ژوند کړی دی،ځکه دغه کار له کامیابۍ سره نېغ په نېغه رابطه لري.

غضنفر هغه کیسې ناکامه بولي،چې لیکوال پخپله تجربه کړې نه وي: "زموږ ډېر لیکوال او ډېر کیسه لیکونکي دا خصوصیت نه لري،ژوند به يې په کابل کې کړی وي،زېږېدلی به په کابل کې وي،اوسېدلی به په کابل کې وي خو کیسې به د کوچیانو کوي،کیسې به د بزګر کوي. که زه په کلي کې واوسم،د بزګرو په کلي کې نو بیا راسره ښايي،چې د بزګرو ژوند انځور کړم.علم ګل سحر په دغه راز پوهېدلی دی،د ده کیسې په مستقیم یا غیر مستقیم ډول تر ډېره حده د ده له ژوند سره،د ده د ژوند له پېښو سره او د ده له تجربو سره تعلق لري ."

لاهو سحر یو زړور لیکوال راپېژني ځکه د ده په نظر سحر داسې موضوعات په کیسو کې را اخلي،چې راوړل يې جرات غواړي. "علم ګل سحر،زموږ له هغو لیکوالو څخه دی،چې په جرات سره یوه موضوع را اخلي او هغه په داستانونو کې

پلي کوي.اکثره وخت د ده داستانونه د افغانستان سیاسي وضعیت ته وقف شوي دي یا هغه موضوعات یې را اخیستي دي،چې ډېر سیاسي اړخ لري.د ده په داستانونو کې انتقادي اړخونه هم ډېر لیدل کیږي.”

عبدالرحمن ومان نیازی هم د سحر کیسې د واقیعتونو پر بنسټ ولاړې کیسې بولي او ورسره وایي،چې د طنز مالګه هم لري: ‘‘د ده کیسې تر ډېرې اندازې پورې د طنز مالګه لري خوندورې دي.تر ډېرې اندازې پورې د ټولنې پر واقعیتونو باندې ولاړې کیسې دي.”

ربنتیا هم د سحر کابو ټولې کیسې یو ډول طنزیه رنګ او خوند لري.دا چې ولې یې دغسې سټایل غوره کړی پخپله په دې اړه وایي: ‘‘شاید په دې خاطر وي،چې د کیسې خوند زیات شي او د ځینو کیسو خپله ځمکه همداسې وي،موضوع یې دغسې وي، چې باید طنزیه خصوصیت ولري.زما خپله علاقه هم زیاته ده،چې که چېرې ګنجایش ولري هغه د چا خبره،د طنز مالګه پرې واچوم. ”

ښایي د ده مقصد خوند وي خو تر کومه ځایه، چې کیسې یې لولو پر خوند سربیره له طنز څخه د ده مقصد له یوه واقعیته پرده پورته کول او یوې اساسي خو ترخې موضوع پورې فکر کول دي.

لکه څنګه چې سحر ربنتیني موضوعات را اخلي دغسې یې کرکترونه هم ربنتیني دي خو نومونه یې بدل دي. ومان نیازی په دې اړه وایي: ‘‘د ده کرکترونه معمولاً هغه کرکترونه دي چې په ټولنه کې شته او ده لیدلي دي. تر ډېرې اندازې پورې تخیلي کرکترونه نه دي،دی واقعي کرکترونه انتخابوي.” لاهو،هم ورته نظر لري او د سحر د کیسو کرکترونه ژوندي کرکترونه راپیژني ‘‘د ده کرکترونه هم ژوندي به یې وبولو ځکه چې اول خو موږ یوه موضوع انتخابو و او بیا ورته کرکترونه ایجاد وو نو دی هم لکه استاد شپون هغه کرکترونه را اخلي، چې هغوې موجودیت ولري خو هغوی ته په مستعار شکل رول ورکوي ځکه، چې نېغ په نېغه خو مشکله ده،چې د یو چا نوم واخیستل سي،چې دا فلانی دی داسې کارونه کوي یا داسې عوامل رامنځته کیږي،چې د هغه د بد بختۍ سبب کیږي.دی کوښښ کوي د خپلې موضوع مطابق هغسې کرکترونه ایجاد کړي،چې ده لیدلي دي.”

لاهو وړاندې وایي،چې د سحر په کیسو کې داستاني تخنیکونه شته او تر ډېره بریده د کیسو پای یې ډېر قوي وي. ‘‘دی په کیسو کې داستاني تخنیکونه ډېر مراعاتوي. مثلاً په کیسه کې پیل، اوج او پای رول لري،د ده د کیسو په منځ کې یوه غوټه وي،چې تلوسه ایجاد وي او لوستونکی تر پایه له ځانه سره ساتي.دی کوښښ کوي،چې اصلي خبره د کیسې پای ته وساتي او په پای کې خپله موضوع وړاندې کوي،نو له همدې امله د کیسو پای یې ډېر قوي وي.”

د لاهو په اند سحر پر قوي پای سربیره هڅه کوي، چې لوستونکي فکر کولو ته اړ باسي. ‘‘دی کوښښ کوي لوستونکی اړ باسي، چې هغه هم په موضوع باندې یو څه فکر وکړي یعني لوستونکي ته تیاره مړۍ نه پرېږدي.’’ سحر یوه بله هڅه هم کوي او هغه دا،چې د خپلو کیسو له محتوا سره سم خپلو کیسو ته نومونه ټاکي. لاهو هم همدا خبره کوي. ‘‘ دی په مجموع کې د کیسې محتوا ته ګوري او له محتوا سره سم یو نوم ورته انتخابوي.’’ خو پر دې سربیره لاهو دا خبره هم کوي، چې سحر داسې نومونه خپلو کیسو ته نه غوره کوي،چې کیسه یې افشا شي. ‘‘هغه نوم هم داسې نه وي،چې د کیسې ټوله محتوا افشا کړي. په یو ډول په غیرمستقیمه بڼه داسې یو نوم ورته ټاکي،چې هم د داستان محتوا افشا نه کړي او هم د ده کیسه پرې ونومول شي.’’

دا هم د علم ګل سحر هغه کیسه، چې پورته ځانګړنې په کې ځل وهي :

د قرباني غويی

هغه په دې لنډو ورځو کې زموږ سيمې ته راغلی و،تل به ارامه او چورتي ناست و او مخامخ به يې په ځير ځير کتل، له چا سره يې ډېرې خبرې نه کولې،په کور کې يوازې اوسېده. په دې دومره موده چا څوك ونه ليدل،چې د ده کور ته دې راغلی وي، په شونډو يې چا موسکا نه وه ليدلې،موږ به تل هڅه کوله،چې خوشحاله يې وساتو،د ده د خوشحالی لپاره به مو د ټوکو ټکالو مجلسونه جوړول چا به،چې هر څومره په زړه پورې خبره او يا ټوکه وکړه،چې موږ به له ډېرې خندا بډوډې په لاس کې نيولي وو او خندا به مو ښايسته ډېر ځنډ وکړ،خوهغه به نه خندل يوازې به يې وويل:

ــ هو دغسې ده او يا يې ويل:

ــ رښتيا چې ښه ټوکه وه.

ان څو ځله خو زموږ د ده په خندولو شرط کښېښود خو دی نه يوازې چا په خندا رانه ووست بلکې خوشحاله مو هم ونه لېد،معلم اکرم ورو،ورو ځان له خلکو گوشه کاوه،د ورځې به هم ځان ته گرځېده او يا به د کتابونو په مطالعه بوخت و،ما ته د ده علمي او پخې خبرې ډېرې په زړه پورې وې، کله،کله به مازديگر د ده کور ته ورتلم،کتابونه به مې امانت ورڅخه وړل او د مطالعه شويو کتابونو پوښتنې به ده راته حلولې،په هره برخه کې يې پوره معلومات لرل اوس نو هغه زما استاد و او زه به هر مازديگر هغه ته ورتلم،يوه ورځ مې زړه وکړ پوښتنه مې ترې وکړه:

ــ استاده څنگه ژوند يوازې او بې اولاده سخت نه دی؟

ــ سخت نه،چې دوزخ دی.

ــ نو استاده نه شي کېدای،چې له دې يوازيتوب څخه ځان وژغورې.
ــ ولې نه شي کېدای،ډېر اسانه يوه د دار رسۍ او لږ څه جرئت په کار دی. خپلې پوښتنې بېځايه راته ښکاره شوې،په خپلو پوښتنو پښېمانه شوم خو څه مې کړي وای،اوس خو مې پخپله شروع کړې وه، ومې ويل:

ــ نه استاده خدای دې نه کړي زما منظور دا نه و.

ــ ستا په منظور پوه شوم خو څو چې انسان،انسان شوی نه وي اوانساني عاطفې کډه کړې وي،همداسې د مرگ پر پوله ژوند يوازې ښه دی،نورمې ونه غوښتل چې په خپلو پوښتنو سره يې پر زخمونو مالگې ودوړوم په عمر کې يوازې او بې دوستانو او خپلوانو اوسېدل،د اولادونو نه درلودل تل خپه ارام او چورتي. . . او

په لسګونو داسې نوري پوښتنې،ځان مې په تاخ کې په يوه ابښودل شوې پنډ کتاب بوخت کړ،هماغه کتاب مې امانت ورڅخه واخيست او خدای پاماني مې ورسره وکړه.

شپې ورځې يو په بل پسې تېرې شوې. اکرم به سهار وختي له کور څخه ووت او مازديګر به هماغسې غلی کور ته راته او د باغچې د دېوال سيوري ته به د کتاب په لوستلو بوخت و،د ده د ژوند په هکله له موږ سره پوښتنې هماغسې بې ځوابه پاتې وې،خو د لوی اختر د ورځې پېښې نه يوازې زموږ پوښتنې حل کړې،بلکې د اکرم په ژوند کې يې هم ژور بدلون راوست، لکه چې له هغه وروسته به ده تل ويل اوس چې مې عاطفه او له همنوع سره زړه سوی وليد،غواړم چې ژوند وکړم.

د اختر لمونځ مو ادا کړ،يو بل ته مو د اختر مبارکي وويله،ټولو نوې جامې اغوستې او خوشحاله وو،خو د اکرم په حالت کې د خوښۍ په همدې ورځ هم کوم بدلون نه وراغلی،هماغسې چورتي د لرګيو د خونې پر وړوکي بام د ګرم لمر پيتاوي ته يې ډډه وهلې وه او مخامخ سيمې ته يې په ځير سره کتل. زه په دې فکر وم چې په څه ډول هغه له ځانه سره بوځم،چې څو شېبې په خوښۍ سره تېرې کړي،چې هغه راغبږ کړ او زه يې هم بام ته وروبللم، په خوښۍ د لاس په اشاره يې وپوهولم چې مخامخ سرای ته وګورم،ما چې هغې خوا ته وکتل په لوی سرای کې مې غويی ترسترګو شو، له ځانه سره مې وويل دا خو دومره مهمه خبره نه ده،هغه لکه، چې پوه شوی وي د کښېناستلو اشاره يې وکړه ويې ويل:

ــ وګوره غويي ته ښه په ځير سره وګوره.

غويی يې د قربانۍ لپاره دغه سرای ته چې له ده د مخه نور غويان هم پکې حلال شوي وو،راوستی و.غويي په ځيرځير يوې او بلې خوا ته کتل، د حلال شوي غويي د څرمنې خوا ته ورغی،څرمن يې بوی کړه،بېرته يې سر راپورته کړ،شا و خوا ته يې وکتل، بيا يې پر څرمن بوی وکېښ،څرمن يې پخپل شونډك واړوله راواړوله،بيا يې په څنګ کې بلې څرمنې ته پام شو. ورغی، ښه بوی يې پرې وکېښ،بېرته يې سر راجګ کړ،ما ته داسې ښکاره شوه،چې پرخپل همنوع د بېوسۍ اوښکې تويوي او د هغه د قاتل په لټه کې دی،غويي د سرای د يوې فلزي دروازې پر لوري منډه کړه.

دروازه يې په شونډك ووهله،خلاصه نه شوه، ښکرونه يې ورته ټمبه کړل،خو ونه شول بيا د څرمنو خوا ته راغی څرمن يې بوی کړه او حيران دريان ودرېده. اکرم هغسې چې د غويي هرحرکت يې په ځيرسره څاره،ما ته وويل:
ــ وګوره غويي ته وګوره،پرخپلو همنوعانو يې څومره خوا بده ده،بې له دې چې وو ايي،چې څرمن يې توره ده، سپينه ده، سره ده او که بل رنګ، بې له دې چې زما له قوم او خپلوانو څخه دی،که نه وي، وګوره حيوان وګوره، د بل حيوان په درد څومره دردمن دی. بې له دې چې څېړې ته يې وګوري،راشه وګوره د حيواناتو پاچا اشرف المخلوقاتو،هو انسان اشرف المخلوقات څه څه کارونه کوي،د خپلو ګټو لپاره بل انسان

په دارځړوي،د رنګ، ژبې، قوم، نژاد او سيمې په نامه د نورو انسانانو وينې څښې او دومره له حيوان څخه هم زړه سوی نه زده کوي.زما ګران جان ګل يې په دې تورشهيد کړ چې د دوی په ژبه يې خبرې نه کولې او جنازې ته يې ډېر خلك رانه غلل،چې د دوی په رنګ، څېره او جامې يې نه لرلې او نه د دوی له قوم څخه و او زما د تنکي زوی اسد جان په سر کې يې ځکه مېخونه ووهل چې نه يې څېره د دوی په ډول وه او نه د دوی له سيمې څخه و. او لوی خدای په بله سيمه کې پېدا کړی و،مېرمن او اولادونه مې ځکه په لمبو کې وسوځېدل،چې د دوی د مخالف لوري په سيمه کې مې کور و او زه هو زه، زه ځکه داسې بدمرغه او خوار و زار شوم چې د دوی په ډول فکر مې نه کاوه.

اکرم په لوړ اواز شمېرلې- شمېرلې خبرې په داسې احساساتو سره کولې،چې د ډېرې زړه يې هم نرماوه، زما په سترګو کې اوښکې ډنډ شوې، خبرو يې دومره تاثير درلود چې د ده په لنډو جملو کې مې هغه ټول تېر شوی حالت سترګو ته ودرېده،د هغه ځوان زوی مې وليد،چې څو تنووسلوالو له شکنجې او وهلو ټکولو وروسته د هغه لوړ دېوال نيمايي ته پورته کړ،په پښو او لاسونو يې مېخونه ورووهل او په دېوال يې ځړېدلی پرېښود. . .

د توغندي په تورو دودونو اوسرو لمبو کې مې د ده کورنۍ وليدله،هلته ليرې يې مېرمن د لمبو په منځ کې د لرګيو او پخو خښتو ترامبار لاندې پرته وه اوهڅه يې کوله چې ځان خپل کوچني تي خوره ماشوم زوی ته،چې د خوني په بل کونج کې لمبې ترې تاوېدې ور ورسوي. . .

اکرم مې وليد چې له سترګو څخه يې د بېوسۍ اوښکې روانې وې، يوې او بلې خواته يې منډې وهلې،خو څوك نه و چې د ده اولاد د اور له لمبو څخه راوباسي. نورمې غويی هېر شو او د شلمې پېړۍ د انسان، انساني وحشت ته فکر وړی وم خو اکرم مې بېرته پام د غويي لوري ته را وګرځاوه، ويې ويل:

ــ راځئ،راځئ چې له حيوان څخه يې زده کړو، راځئ عاطفه، زړه سوی او له ژوند سره مينه له حيوان څخه زده کړو، وګوره، وګوره.

غويی لکه چې د قاتل په لټه کې وي په قار قار يې يوې بلې خوا ته کتل، هلته ليرې يې وابنه تر سترګو شول،ورغی بوی يې کړل خو ويې نه خوړل همداسې ورڅخه روان شو،نور هم ګړندی شو،د دېوال کونج ته لاړ،بېرته راوګرځېده سر به يې کله کښته او کله لوړ نيولی و،خو نا څاپه ځای پر ځای ودرېده،غوږ يې ونيو په دې وخت کې د سرای په دروازه يوه ډله خلك راننوتل،د دوی شمېر اته نه تنه و د يوه تن په دواړو بغلونو لويې لويې چړې په چرمي پوښ کې ځوړندې وې،د غويي چې څنګه سترګې پرې ولګېدې د هغه پر لوري په بيړه ور روان شو،قصاب هم حملې ته چمتو شو او د غويي پر لوري سوکه،سوکه وروخوځېده،غويی هماغسې مخامخ ور روان و، چې ښه ور نژدې شو قصاب هم ودرېده او چاړه يې په لاس کې سمه

کړه،غويي په خېټه کې په ښکر وواهه، قصاب پر ځمکه ولوېده، چې بيا راپورته شو غويي يې پښو ته ښکر ټمبه کړ،تر يو څه ځايه يې په ښکرو کې اخيستى يووړ او بيا يې پر مځکه وويشت قصاب چې پوه شو نن له هغه غويي سره نه دی مخامخ چې دی يې هره ورځ په غاړه چاړه راکاږي،نو د شا پر خوا يې منډه کړه. له دې سره اکرم له واره چيغه کړه:

ــ ودرېږه په چا اموخته شوی يې، ته هم وينې تويوې اوس به دې حال ګورم. او ما لومړی ځل د اکرم پرشونډو موسکا وليدله له ځانه سره مې وويل کاشکې،چې اوس بل څوك هم وای،چې د ده د خندا شاهد وای،غويي په قصاب پسې منډې وهلې، نور ولاړ خلك هم يوې او بلې خوا ته سره خواره شول، د سرای په دروازه کې سره جرګه شو،چې د غويي د نيولو او حلالولو لارې چارې وسنجوي،څو شېبې وروسته يې غويی کلابند کړ،غويی پر خپل ځای ولاړ و،يوې او بلې خوا ته يې سترګې اړولې لکه،چې د خپل اصلي دښمن په لټه کې و،خوهغه نه و تللی،چې بل با تجربه قصاب راولي،د خلکو ډلې له څلورو خواوو غويی کلا بند کړی و.

او شېبه په شېبه يې د محاصرې کړی تنګوله، کله چې سره ورنژدې شول غويي پرې رامنډه کړه، سپين کالي سړي ته سرټمبه کړ او له دېوال سره يې جوخت کړ، نورو د شا له خوا په ډبرو وويشت خو غويي د سپينو جامو وال سړی نه پرېښود،له دېوال سره يې سخت وواهه، د شا له خوا يو بل په تبر وواهه، غويي د هغه پر لوري ورمنډې کړې او سپين کالي سړی ترې وژغورل شو،اوس نو هريو خپل ځان بچ کاوه، غويي يو ځل بيا څرمن بوی کړه او هلته ودرېده. يو بل ځوان چې نيلي کالي يې اغوستي او د کلينرانو په دود سره خولۍ يې په سر ايښې وه راغی دا نورو ته يې وويل:

ــ تاسي په ټولو سره يو غويی نه شئ نيولای، ورځ خو دلته درباندې تېره شوه، يو بل ورته وويل:

ــ که دومره ښاغلی يې،ته يې ونيسه موږ خو خپل وس پرې وکړ. شين کالی ځوان د سوك وهونکو په څېر په داسې حال کې چې په دواړو لاسونو يې پړی مخې ته نيولی و،د غويي پر لوري ورروان شو، د غويي چې سترګې پرې ولګېدې،د هغه پر لوري يې منډه ور واخيسته، په يوه کونج کې يې راايسار کړ،د شا له خوا نورو په لوټو او ډبرو وويشت او هغه يې ترې وژغوره. وروسته دوی ټوله په ګډه د غويي پر لوري يرغل وروړ،د چا سره چړې د چا سره بېلونه او تبرونه وو او چا غټې ډبرې په لاسونو کې نيولې وې خو غويي يوې او بلې خوا ته منډې وهلې،شېبه په شېبه پسې وحشي کېده، سر يې ټيټ اچولی و،کله به يې په يوه او کله په بل پسې منډې کړې ټوله ايله خپل ځانونه وساتل.

په دې وخت کې يو بل سپين ږيری قصاب راغی،ټول له هغه سره په يوه ګوښه کې ودرېدل،د هغه خبرو او نصيحتونو ته يې غوږ نيولی و،بېرته ټول په يوه اتفاق

سره د غوېي پر لوري ورروان شول، یوه یو څه رشقه یې هم غوېي ته ورواچوله هر دوو تنو د پړي یو او بل سر په لاسونو کې نیولی و او له څلورو خواوو سوکه سوکه د غوېي پر لوري روان شول، د غوېي ښکرو ته یې په ډېره وړتیا ول ور واچاوه او د مخ پښې یې په بل پړي وورېل شوې، همداسې په بل پړي کې یې د شا یوه پښه بنده شوه او دوه نور پړي یې هم غاړې ته ورولوېدل، غویی یې څملاوه،غوېي لغتې وهلې،خو له ټولو خواوو په پړي ټینګ تړل شوی و،قصاب یې له واره پر مرئ چاړه راتېره کړه،د غوېي دواړه سترګې د څرمنې پر لوري کږې پاتې شوې.

که څه هم د سحر کیسې ډېرې کامیابې دي خو ځای نیم یو څه د خو ټکي هم په کې ترسترګو کیږي. ومان نیازی په دې اړه وایي ''کله نا کله له ده نه تکرار کیږي. یو مفهوم په څو رقمه راته وړاندې کوي،یوه خبره چې په یوه یا دوو جملو کې کیږي دی ممکن هغه خبره په لسو جملو کې وکړي.''

سحریو پرکاره لیکوال دی. کله شعر لیکي،کله لنده کیسه او کله طنز او کله کله تحقیق هم کوي.د روان کال په پیل کې موږ د مینې او جګړې په نامه د ده د یو ناول د چاپ شاهد هم وو،چې پر نورو ځانګړنو سربیره پر واقعیت ولاړ ناول دی. غضنفر چې ناول د واقعیت د بیانولو لپاره رامنځته شوې هستونه ګڼي، د سحر مینه او جګړه همداسې یو ناول بولي: ''په پښتو ژبه کې ډېر لږ ناولونه لیکل شوي دي او په دغو لږو کې بیا ډېر لږ داسې ناولونه لرو،چې له ژوند سره تعلق لري. د علم ګل سحر ناول مینه او جګړه له ژوند سره تعلق لري او دا یو ډېر لوی امتیاز دی.اصلاً د ناول ژانر د ژوند د معرفۍ لپاره، د ژوند د واقعي معرفي لپاره رامنځته شوی دی.'' غضنفر وړاندې وایي،چې درې سوه کاله مخکې ناول نه و موجود ''۳۰۰ کاله یا ٤۰۰ کاله پخوا چې ناول لا رواج نه و نو په اروپا کې رومانس رواج و. رومانس به خیالي قیصې وې،په کرکترونو کې به یې مبالغې بیخې زیاتې وې،معمولاً به د ژوند له رومانتیکو اړخونو سره متعلقې قیصې وې.خو ناول رامنځته شو،چې واقعي ژوند تمثیل کړي او په واقعي جغرافیا کې، په واقعي سیمه او په واقعي زمانه کې یو څه پېښ شي.''غضنفر د لومړني لیکل شوي ناول په اړه وایي ''ځیني ادبپوهان وایي چې لومړنی ناول د رابنسن کروزو ناول و،چې په ۱۷۱۹ میلادي کال چاپ شوی دی، یعنې پر چاپ باندې یې دوه سوه څو نوې کاله تېرېږي. هغه ناول له واقعي زمانې سره او واقعي جغرافیا سره تعلق لري.''

د ښاغلي غضنفر په نظر د ناول له دومره اوږدې مودې تجربې سره بیا هم زموږ لیکوال محسوس زمان او مکان نه شي ترسیمولی خو مینه او جګړه واقعي ژوند ته جدي کتنه ده. ''متاسفانه زموږ ناول لیکونکي اوس هم محسوس زمان او مکان نه شي ترسیمولی، واقعي ژوند او واقعي پېښې نه انځوروي خو مینه او جګړه د پښتو ژبې یو له هغو د ګوتو په شمار آثارو څخه دی،چې واقعي ژوند ته یې جدي کتنه کړې ده. زما په نظر مینه او جګړه به همیشه لوستونکي ولري،همیشه به وربانديې

بحثونه کيږي،همیشه به وربانديِ کره کتنې کيږي او په حقیقت کې د ښاغلي سحر د زمانې يو مستند اثر دی."

غضنفر د ناول او تاريخ تر منځ توپيرته په اشارې سره د مينې او جګړې د ناول په اړه وايي: "يوه مشهوره جمله ده،چې وايي د تاريخ او ناول فرق په دې کې دی، چې په تاريخ کې نومونه او سنې رښتيا وي خو نور هر څه دروغ وي او په ناول کې البته واقعي ناول او هنري ناول يې منظور دی، په ناول کې نومونه او سنې او اعداد رښتيا نه وي نور ټوله محتوا رښتيا وي. دغه مقوله د ښاغلي علم ګل سحر په ناول په مينه او جګړه صدق کوي."
غضنفر ټول هغه لوستونکي،چې د افغانستان له تاريخ او وروستيو پيښو سره علاقه لري،د دې ناول لوستلو ته رابولي "زه ټول لوستونکي د ناول او کيسې ټول لوستونکي او حتی د افغانستان د پيښو لوستونکي او هغه کسان،چې غواړي د افغانستان حالات،د افغانستان تاريخ او روان سياسي وضعيت ښه وپېژني او ښه يې درک کړي، دغو ټولو ته بلنه ورکوم،چې مينه او جګړه ولولي."

صديق الله بدر

۱۳۹۰ لمریز کال، د شعرکوټلي د میاشتې ۵

پـېژنــدل شـوی شـاعـرا ولـيـکـوا ل عـلـم ګـل سـحـر

قدرمنو شاعرانو او ليکوالو!

ســــــلام،ميــــنه اودرناوی.

د افغانستان د قلم ټولنې،نن د هيواد د يوه پېژندل شوي ليکوال او شاعر محترم علم ګل سحر د آثارو د مخکتنې او د ادبي خدمتونو د درناوي په وياړدغه پرتمينه ادبي غونډه جوړه کړې ده. که چيرې دغه غونډه د ده د زوکړې کال په وياړ جوړه شوې وای،لابه ښه وه. په هرحال،سحرخپل زړه شعر او ادبياتو ته ورکړی دی او د ده ګڼ شمير کتابونو د ډيرو لوستونکو له سترګونه خوبونه تښتولي دي. سحر ځيرک او د ښې حوصلې خاوند ليکوال او شاعر دی.دی د ښه شعر د ويلو قريحه او د ښه ادبي اثر د ليکلو سليقه لري. تراوسه پورې يې (۱۵) عنوانه کتابونه چاپ شوي،په لسګونو مقالې يې خپرې شوې،په ګڼ شمير کتابونو باندې يې تقريظونه او سريزې راغلې او مهمه لا دا چې،د افغانستان قلم ټولنې د مشرتابه پلاوي غړی،د قلم مجلې لومړنی مسوول مدير،د افغان ادبي بهير فعال غړی،د مېرمنو کلتوري بهير او د مصور خپرندوی بنسټ له بنسټ اينښودونکو څخه دی د جمهور رئيس يو شمير پيغامونه د ده په قلم ليکل شوي او د لمر تلويزيون خپرونې د له خوا اډيټ شوي او ښې شوي دي.

ادبيات په عمومي توګه درې لويې لارې لري.

۱- د شـــــاعــــري لاره

۲- د کيسه يې ادبياتو لاره

۳- د ډراماتيکو او ادبياتو لاره

سحر له دغو دريولارو نه،په دوو لارو با په بري سره روان دی .

يوه له نازکخيالي او احساس نه ډکه د شاعري لاره او بله د کيسې يا کيسه يي ادبياتو لاره ده. ده دغه دواړه ډوله تخليقي ادبيات تجربه کړي او اوس د افغانستان ادبياتو ته د خپل هميشني مسلک په عنوان خدمت کوي.

ما د سحرکابو ټول آثار لوستي دي،ليکن هيڅ يوه يې د مينې او جګړې ناول په اندازه خوند نه دی راکړی او په هيڅ اثرکې،په دغه کچه محنت نه دی کړی. ده د دغو زيارونو اوهڅو پايله دا شوه چې،د ده د نورو آثارو په څېر،دا اثرهم افغاني ټولنې ومانه اوښه په مينه يې ومانه.

دا د يوه ليکوال لپاره ستر برياليتوب دی،کله چې ټولنه د کوم ليکوال او شاعر ګريوان ته لاس ور واچوي،هغه ورځ د هغه لپاره د قيامت تر ورځې نه کمه نه ده. کله چې ليکوال خپل اثرنشرته سپاري،د ده زړه ډبيږي او احساس يې د اميد او نااميدي په منځ کې سخت سرګردانه وي،چې آيا زما اثربه ټولنه ومني او که به يې ردکړي؟

د يوه شاعر اوليکوال په ژوندانه کې،ترهغه بد او سخت ساعت نشته چې د ده په ژوند،ټولنه د ده اثر ردکړي.

د نيکمرغي ځای دی چې سحر له دغه لوی ازميښت نه کامياب راوتلی دی.

سحر د پښتو ادبياتو له اړتيا سره سمه شاعري وکړه،مقالې او کيسې يې وليکلې،ماشومانو او کوچنيانو ته يې نکلونه ورواچول،د طنز په پسته خوږه ژبه يې، د دوی په غمجنو شونډو موسکا راوسته او په ډيرو بدو حالاتوکې يې د ادب ډيوه ولګوله.

د سحر په دوران کې که په يوه خوا کې، د حضرت رحمان بابا مزار په بمونو کې والوت،نو په بله خواکې،د هغه عکس د يو شمير کينه کښو اومتعصبو انسانانو له خوا تر پښولاندې شو. هيله من يم چې نن په دغه ادبي غونډه کې سحر خپلې ادبي تجربې بيان کړي،خپلې ترخې اوخوږې تجربې چې،څنګه شاعراو څنګه ليکوال شوم؟ هغه هم ناول ليکوال، دا ترخې او خوږي تجربې نه يوازې سحربلکې هر شاعراو ليکوال يې لري.

په ډاګه وايم،چې هيڅ شاعراو ليکوال د بل ليکوال او شاعر ځای نه تنګوي،هر يو خپل ميدان او دهريوه لوستونکي بيل بيل دي.مهمه دا ده چې د سحر د کتابونو لوستونکي دې خوا په پرتله ډير زيات شوي،له افغانستان نه بهر يې اوس په سيمه او نړۍ کې هم د يوه نوښتګرشاعر او ليکوال په صفت پيژني. او انترنت د ده د ادبي کارونو او آثارو په ورپيژندنه کې غټه مرسته کړې ده.

زه فکر کوم چې سحر دغه لاره ترنيمې شپې پورې په مطالعه اوکله نا کله ترسپيده چاوده پورې د سختې مطالعې په کولو سره وهلې ده. او په دې برخه کې د ده تخلص هم بې څه نه دی.هغه له شپې ترسهاره اوله سهاره ترشپې پورې،د پښتو ادبياتو لاره پاللې ده.

قدرمن دوستان به د ده په مختلفو آثارو باندې خبرې وکړي،ليکن زه يوازې د مينې او جګړې په ناولی وڅو ټکي کاږم. دغه ټولې خبرې،د دوستانو نظرونه،وړانديزونه او نيوکې ترموږ زياتې د ده لپاره ډيرې مهمې دي،ځکه دا شاعر لا په مخ روان دی او په لارکې نور مزل هم لري.

موږ چې څه پرې لیکوهغه د ده د نورې هڅونې او تشویق لپاره دي،موږ دا خپله وظیفه بولو،که موږ دا ځوانان ونه هڅوو په راتلونکي کې به تجربه لرونکي لیکوال اوشاعران له کومه کړو.

د سحرد میني اوجګړې ناول ډیره غوره برخه دا ده،چې بې ربطه او اضافي صحنې نه لري،اضافي کرکټرونه پکې نشته. د ده دناول کرکټرونه له ولس نه تښتیدلي انسانان نه،بلکې د خپل ولس په منځ کې اوسېدونکي انسانان دي.د ده د ناول کرکټرونه په ټولنه کې وو،د لیکوال شاوخوا ته یې په ژوندۍ بڼه وجود درلود. لیکوال د خپلې کیسې د پرمخ بیولو لپاره په ورکرکټرونو پسې سرګردانه بریښي او د پیاوړي لیکوال یوه ستره نښه دا ده،چې بشپړ کرکټرونه نړۍ ته راوړي.ښه یې په خپل ذهن کې جوړوي،بیا بیا یې رغوي او ټولنې ته خپل پیغام د کرکټرونو په خولو بیانوي.

رښتینی لیکوال یو ارمان لري او په خپلو اثارو کې هغه ته پروربښت ورکوي، هغه څه چې دی ګوري له خپل ارمان سره یې پیوندوي،هنر لکه ژوند باید همدا ډول منطقي وي.

سحر په دغه ناول کې،په اوږده سوچ کې ډوب ښکاري. د ده د ناول ټولي پردې اوصحنې ډیرې هم غږه ترسیم شوې دي. سحرد شعر په ویلو،د کیسو په لیکلو او د ناول په تخلیق کې ځلیدلی دی.

ده که د شاعري درنه ډېره ورپورته کړه،یا د ناول درنه ډېره یې ښکل کړه او اوږه یې ورکړه،په سینه یې یو وړه او په مخ ولاړ،په دې ډول شاعر د مینې په شاعراو د ګرانښت او صمیمت په سمبول باندې بدل شو.

سحر په خپل پیاوړي قلم باندې د ادبیاتو مختلف صنفونه وپالل او د مطبوعاتو له لارې یې خپلې اړیکي له لوستونکو سره ټینګې کړې،اوس د ده پرله

پسې هڅې او زیارونه ثمرته ورسیدل.کوم سرچې ده د ادبیاتو په ډګرکې پورته کړی و،هغه سر اوس د ممتاز او د نظر خاوند شاعر اولیکوال په توګه تر پخوا اوچت دی. د ده ارمانونو اوس د کاغذونو پر مخ روح اخستی دی، دا روح به ژوندی وي اوتر قیامته پوري به نه مری!

لنډه دا چې،د شعراو ادب لاره د زمریو انسانانو لاره ده چې د زړه په وینو باندې پالل کیږي،شاعر او لیکوال یو انسان له نیمګړې ټولنې نه د باندې راباسي او د ښه انسان په حیث یې ښې ټولنې ته ورننباسي.دا ښه والی که په هرځای کې پیداکړي،راپورته کوي یې اوله لوستونکو سره یې ویشي. د هنر خاوند انسان د تجربې په ملګرتیا سره ان د ډیر کوچیني اثر په ارزښت پوهیږي.

سحرصاحب په خپلو ادبي اوشعري اثاروکې د شعراو ادب تولي لاري چارې مراعت کړي دي،او په ټولو کې ډیر منظم او منطقي پرمخ تللی دی،د ده آثار زموږ د خپل چاپیریال رنګ اوخوند لري.

ښایي چې د ده آثار د ادبي کره کتونکو له لوري په بې رحمۍ سره ترسختو قضا وتونو لاندې راشي،لیکن زه دا په ډاګه درته وایم،چې وروستي نسل به د ده د آثارو درناوی وکړي او پرهغو به ګران وي. د ده آثار به نیمګړتیاوې ضرور ولري،لیکن زیات عیبونه نه لري.د ده لیدلوری یو ملي لیدلوری دی او په ملي مسائلو کې د هیچا لحاظ نه کوي او دا د ده د ادبي کار یو ډیر لوی صفت دی. زه به باور لرم،کوم آثار چې‌له دې وروسته به یې لیکیله مخکنیو نه به څوکرته ښه وي،ځکه اوس د ده ادبي تجربه پخه شوې ده. ډیر پرمختګ یې کړی اوپه دې برخه کې د ده استادانه تجربه اومعیاري کار د دغه منطقي شاعر اولیکوال د بري ضمانت کوي.

بس د میني سخت سفر مې دی په مخکې

خـــــوارسحر بیا په څـپلو وهي میخـونه

په درنښت

څېړندوی محمد نبي صلاحي

علم ګل سحر د خپل چاپېریال انځورګر

د انساني فکر په جوړښتکي یو ډېر مهم عنصر د ټولني د تفکرعمومي ځرنګوالی دی.هرانسان له خپل شاو خوا چاپیریال نه متاثر کیږي او د لیك لوست او لیدو اورېدو په مټ د فکر یو ځانګړی انداز جوړوي،چې په انګریزۍ کې ورته مایند سیټ وایي. له کوچنیتوبه تر بوډا توبه پوري که څه هم هر لوستل شوی توری زموږ د ذهن په یوه ګوټ کي ځای نیسي،خو هغه ذهنیت،چې موږ یي د اوریدو او مشاهدې په قوت د راټول کړل شویو لکونو د لیلونو په مټ جوړوو،په اسانه نه بدلیږي.

زموږ په وطن کې له لسیزو راهیسې موجود تاوتریخوالي لیکوال هم په ډلو ویشلي دي. زموږ یو شمېر لیکوا ل یوازې د ویر ساندې لیکي،ځیني نورو بیا له حال سره ټولي اړیکې پرې کړي دي او د خیر په غونډۍ، یا که داسې ووایو نو سمه به وي،چې د ماضي په غونډۍ ناست دي او د خیا ل په ټالونو ځانګي.له نیکه مرغه یو څو تنه بیا داسې هم شته،چې ماضي ته له تېروتنو نه د زده کړي لپاره ورګوري، حا ل محسوسوي او د راتلونکي لپاره د خپل شاوخوا د اوسني چاپیریال د محسوس تصویر په جوړولو بوخت دي.ښاغلی علم ګل سحرصاحب هم د همدغه کتار سړی دی. د ده په لیك کې مورږد ژوند تصویر وینو،زموږ د خپل ژوند تصویر،د هغو انسانانو د ژوند تصویر چې د جګړې په لمبو کې په ژوند کولو مجبور دي،دغه انسانان را ته خپل حال داسې وایي:

لاس وهم اوبو کې،اوبه ټولې رانه خړې شوې

ارمان مي رانه ورك دی له ما دغو اوبو وړی دی

په داسې حال کې چې ژوند سره سکروټه ده،شاو خوا د کرکې تیارې خپرې دي،خو هغه شاعر چې تریخ ژوند ته یې هم خواږه کتلي دي،د رټلو،شړلو او پورې وهلو په زمانه کې هم د ګرانښت خبرې کوي،دی اصلاً غواړي د راتلونکې وخت خلکو ته ووایي چې، په موږ باندې یواځې ځان ګران نه وبلکې موږ،چې د کرکې په کلونو کې ژوندي وو،جانان هم راباندې ګران و او نه یواځې جانان،بلکې نورهم ډېر څه راباندې د خپل جانان غوندې ګران وو،چې همدغه د دی وطن د انسان اصلي تصویردی.

څومره ډیر مې خپل جانان راباندې ګران دی

لکه ځان،لکه ایمان راباندې ګران دی

لکه خپله خوږه ژبه راته ګرانه

لکه ګران افغانستان راباندې ګران دی

زه یو تږی لاروی یمه د میني

د رڼو اوبو په شان رابانديږ ګران دی

ماشومتوب دی،هوسیږم یې ځلا ته

لکه ستوری د اسمان رابانديږ ګران دی

دوی حیران دي چې په تا ولي مین یم

دا خو ځکه،چې انسان رابانديږ ګران دی

هغه پریمانه مینه چې د سحر صاحب د شخصیت او وینا یوه همېشنۍ برخه ده، د هغې خاوري اثر دی،چې تن یې ځیني جوړ دی. که څوك د تپل شویو جګړو د دوړو تر شا د سحرصاحب د وطن او پرې مېشت ټولنې د اصلي څېرې د لیدو وړتیا و لري،نو په اسانۍ به پوهه شي،چې یوازې سحر صاحب نه بلکې د دې خاوري هر وګړی له کرکې سره نابلده وو. اوسنی حال البته جلا کیسه ده. دا هم بیله خبره ده،چې سحر صاحب ته الله تعالی(ج) د کرکې د سوداګرو په منځ کې هم د خپل مینه ناك احساس د براعلا اظهار جرائت او سلیقه ور زده کړې دي. سحرصاحب وايي په کوچنیتوب کې مې نکلونه اوریدلي و اثر یې رابانديږ کاوه، کله،چې مې د خپل احساس د بشپړ اظهار لپاره د شعر لمن تنګه ولیده،نو وايي د داستاني اثارو لیك ته مې مخه کړه. د سحر صاحب په هکله مې د ده په دې خبرې پورې د استاد غضنفر دا خبره چې وايي،سحر لغت پراني نه کوي او خپل لوستونکي ته ځان ډېرسترعالم نه ورښي را یاده شوه. استاد غضنفر وايي: سحر له خپل لوستونکي سره په داسې ژبه غږیږي،چې هم داستاني ده او هم خوږه لوړي. لکه څنګه چې استاد غضنفر وايي،سحر صاحب ریښتیا هم شعوري کوشش کوي،چې له خپل لوستونکي سره د کلي او کاله په ژبه وغږیږي. زه فکر کوم د دې کار سبب هم د سحرصاحب د شخصیت هغه اصیلتوب دی، چې له ماشومتوبه د پردي مصنوعیت په ځای خپل چاپیریال متاثر کړی او بیا یې د یوه اغیزمن هنرمند په توګه په خپلو لیکنو کې د خپلې ټولنې د نن انځور توږلی دی. استاد شپون د پښتو لنډیو په هکله په یوه لیکنه کې وايي،چې لنډۍ د پښتنو اصیل هنردی. استاد وايي د لنډۍ جوړښت هم پخپله د یوه پښتون او یا پښتنې د رواني حالت په څېر ساده او له پیچلتیاوو خلاص وي. د غه اصل ته ورته د سحر صاحب شعر او نثر هم د استاد غضنفر په خبره له مصنوعیته پاك دي. سحرصاحب له خپلې ټولنې اخېستنه کوي په خپل ذهن کې یې په خپل انداز شني او په خپله ژبه یې خپلو خلکو ته وايي.سحر صاحب لفاظي نه کوي،مفهوم رسوي او په بریالیتوب سره نورو ته د خپلې خبرې د رسولو راز یې همدغه دی.

زموږ د وګړو په هکله نړیوال حیران دي،ډېر بهرني روڼ اندي د نړدې نه دافغانانو له لیدو ورسته د افغانستان او افغانانو په اړه په خپل تصور له سره غور کوي، د سحر صاحب ډېری لیکنې او په ځانګړې توګه داستاني اثار یې د ده د شخصي تجربو په اډانه اوبدل شوي دي،ځکه کټ مټ افغاني طبیعت ته ورته پېښې او کره وړه پکې تر سترګو کیږي. په جګړه کې ټوکې ټکالي کول،د سر په بیه د جانان دیدن کول او په تشه خیټه،لوڅو پښو اتنونه کول هم د افغانانو ځانګړنه ده، چې د سحرصاحب په اثارو کې یې وینو،د نړیوال ادب کره کتونکي په یوه خوله هغه ادبي اثار معیاري بولي،چې لیکوال پکې د خپل چاپیریا ل روڼ تصویر وړاندې کړی وي. سحر صیب په خپلو لیکنو کې همدغه کار کړی،ما چې د ده څومره لیکنې ولوستې د خپل چاپیریال د نن تصویر مې پکې ولید. سحر صاحب په خپل شعر او نثر دواړو کې راباندې یوازې خوبونه هم نه ویني،بلکې خپل حال ته مې متوجه کوي.

د یوه لیکوال په اثارو باندې له کره کتنې وړاندې د هغه د خپل شخصیت په اړه معلومات نه تر لاسه کول سړی یوې اړخیزې پرېکړې ته اړباسي. په دې معنا،چې که موږ د لیکوال له مکان او زمان سره نابلد یو،نو ممکن هغه منطق هم ونه پیژنو، چې لیکوال یې په مټ خپله خبره موږ ته کوي.د سحر صاحب په هکله د معلوماتو راغونډولو په بهیر کې د ده له شخصي اړیکو،د ده په اړه د نورو له څرګندونو او د ده له لیکنو په ډېر شدت هغه څه مخ ته راځي،چې دا ثابتوي،سحر صاحب که څه هم د خپلو نورو وطنوالو په څېرپه خپله په داسې مکان او زمان کې ژوند کړی،چې مینه پکې د مرغۍ د پیوغوندې نایابه ده،خو په خپله یې د منفي فکر د پاللو په ځای تل مینه وېشلې ده.

سحرصیب زما محسن دی،له ښه صحت او لا ډېرو بریاوو سره ورته اوږدو عمر غواړم.د افغانستان د قلم ټولنې له مشرتابه نه او په ځانګړې توګه له استاد صلاحي نه یوه نړۍ مننه،چې تل یې زموږ مخور ستایلي دي. د پښتو فرهنګ او فرهنګپالو د ښې سبا په هیله.

یادونه: دا مقاله د علم ګل سحر د ادبي خدمتونو په نمانځ غونډه کې ولوستل شو.

نورمحمد سعید

د افغانستان نامتو لیکوال، څېړونکی او شاعر عبدالله بختانی خدمتګار

د علم ګل سحر ژورنالستیک کارونه

د علامه حبيبي،علامه رشاد بابا او ګڼو نورو مشرانو او زلمکيو افغان ليکوالو په څېرعلم ګل سحرهم پر يو وخت ادب او ژورناليزم دواړه پاللي دي،ځکه د ليکنو، څېړنو،شعرونو،نظمونو،طنزونو، داستانونو او ناول ترڅنګ يې(۲۲) کاله لـه چاپي او غږيزو رسنيو سره د مرستيال، مسوول، ليکوال، پروډيسراو ايډيټر پـه توګـه کار کړی دی.

ښاغلي سحر لوستي ادبيات دي خو په ژورنـاليزم پـورې يـې هم زړه تړلـی دی، ځکـه پـه ۱۳۶۸لمريـز کـال د عسـکري تـرخيص تراخيسـتلو وروسـته پـه مخـابراتو، ټولګټـو چـارو،اوبو او بريښـنا پـه وزارتونـو کـې يـې د رياسـت تـر کچـې ګـڼ کـاري فرصتونه لرل،خـو نومـوړي لـه ژورنـاليزم سـره د بـې کچـې مينـې لـه مخـې پـه يـادو وزارتونو کې د رياست پرځای له ورځپاڼو او مجلو سره د ژورنالستيک کـار پـه لټـه کې شو. خپله دغه خوښه او هڅه يې له ښاغلي محمد نبي صـلاحي سره شـريکه کـړه. نوموړي ورته په عرفان مجله کې د کار موندنې ډاډ ورکړ.هغه مهال دعرفـان مجلـې مسوول مدير ښاغلي محمد قاسم هيله من و.

سحر وايي،د ښاغلي هيله من په لومړی پلا ليدو مـې زړه تـه ونـه لوېده چـې لـه دغې مجلې سره د کار کولو بخت به مې په برخـه شـي. داسـې راتـه واېسـېده لکـه پـه عرفان مجله کې يې چې زما ګومارلو او کار کولو ته خوښه نـه وي،خـو ماسپښـين يـې چې بيا وغوښتم،نو تر يوڅه پوښتنو وروسته يې د مجلې مهتمم وټاکلم.

عرفان مياشتنۍ مجله وه،له (۱۲۰) څخه تر(۱۵۰) پورې مخونه يې لرل، تيراژ يـې هم د (۷۰۰۰) پـه خـواوشـا کـې و چـې پـه ښـوونځيو او ولايتونـو کـې وړيـا وېشـل کېدله. د مجلې دفتر د پوهنې وزارت په دويم پوړکې و،د شپږ و کـارکوونکو څخـه يې دوه نارينه او پاتې څلور مېرمنې وې.

ښاغلي سحر به د مجلې د چاپ چارو د سنبالولو ترڅنګ لـه ښوونځيو څخـه يـو نيم راپور هم راوړل،خو د راپورونو او مرکو لپاره يې يوازې قلم څو سپينې پـاڼې يـا يوه سل مخيزه کتابچه لرله او بس. کـه بـه د کـامرې اړتيـا وه،نـو لـه بلـې ادارې بـه يـې امانـت اخيستله. د اوسنيو ژورناليسـتانو پـه څېـرې يـې هومره پرېمانـه او پرمختللـي وسايل يې نه لرل.

د وسايلو او اسانتياو کموالی او نشتوالی هغه ستونزې وې چې تل يې له امله په کارونو کې د ځنډ او ځنډ پېښېدو انديښنه وه،خو د دې بـاوجود هم ښـاغلی سـحر لـه کاري چاپيريال او په ځانګړې توګه لـه ښـاغلي هيلـه مـن سره پـه کـار کـولـو خـوښ و. نوموړی وايي ''سره له دې چې وسايل او اسانتياوې لږې وې،خو د کار کولو انګېزه او علاقمنـدي زياتـه وه. ځکـه د اوس پـه څېـرمعـاش نـه،بلکې وطـن تـه کـار کـول

لومړيتوب درلود.هېوادنۍ مينه او ملي ګټو ته ژمنتيا له اوس څخه په کراتو زياته وه. ښايي همدا لامل به و چې کرۍ ورځ به تر ناوخته په دفتراو کتابتون کې بوخت وم، خو ستړيا مې نه احساسوله.مګر اوس داسې نه ده،اوس زه هم د نوروغوندې معاش ته ارزښت ورکوم ځکه وېرېږم چې د ځينو په څېر د بډو او اختلاس له لارې د ژوند د اړتياوو د پوره کولو په لټه کې نه شم.”

ښاغلی سحر دوه مياشتې وروسته د پوهنې وزارت د يوې بلې ياني سواد مجلې مرستيال شو.خو له عرفان سره يې هم مرسته کوله او لنډ وخت وروسته د عرفان مجلې مرستيال شو. ليکنې،مرکې،راپورونه، چاپ چارې لنده دا د مجلې ټول کارونه ښاغلي سحر په خپله سنبالول. ځکه ښځينه همکاراني يې په نورو اداري کارونو ډېرې بوختې وې. ښاغلی سحر وايي: يوازې د غلام حضرت روغمن له نوم مه واره چې غلام حضرت روغن چاپ شوی وو،بله کومه لويه تېروتنه يې ونه کړه. ځکه وايي چې: “هغه وخت مې ډېر په دقت کار کاوه، ټوله مجله مې څو څو ځله لوستله او بيا به مې چاپ ته استوله په چاپخونه کې به ولاړ وم او مجله به مې اصلاح کوله.”

ښاغلی سحر وايي: د ۱۳۶۹المريز کال د غبرګولي دريمه ياني د ښوونکي ورځې ته ايله دوه ورځې پاتې وې چې د پوهنې وزيرې اغلې معصومې عصمتي وردک ور وغوښتم او ويل يې چې: “د ښوونکي د ورځې د نمانځنې په مراسمو کې ولسمشر ډاکټر نجيب الله هم ګډون کوي،نو په دې مناسبت بايد د عرفان مجلې فوق العاده ګڼه په ښه کيفيت چاپ شي. ” ما ويل په دوه ورځو کې ناممکنه ده،خو هغې يې په حتمي چاپ ټينګار وکړ. بله چاره نه وه،شپه ورځ مې کار وکړ،مجله مې تياره کړه او کله مې چې د وزيرې پرميز کېښوده،نو له ډېرې خوښۍ يې د مهربانه مورپه څېر ناز او مينه راکړه.

ښاغلي سحر په ۱۳۷۵المريز کال له عرفان مجلې څخه د کورنيو چارو وزارت ته لاړ او درې کاله وروسته له هغه ځايه بي بي سي راډيو ته ورغی،ځکه مجله نوره نه چاپيدله هسې په نامه د مجلې دفتر وو. ښاغلی سحر له بي بي سي سره د نوي کور نوي ژوند ډرامې ليکوال وو. بي بي سي يې ځکه غنيمت ګڼله چې د امکاناتو ترڅنګ د ملګرو ديدن او بنډار هم پرېمانه وو،ځکه ډېری ليکوال او شاعران ملګری هم هلته راټول ول.

ښاغلی سحر د خپلې کاري تجربې له مخې تر راډيويي خپرونو د چاپي رسنيو کار سخت بولي،د ده په وينا په چاپي رسنيو کې په دې زيات دقت پکاردی،چې هلته هر څه په ليکلې ښه پاتې کېږي او هر څوک هر وخت پرې قضاوت کوي،خو په راډيو کې داسې نه ده هر څه د هوا په څپو له سترګو پنا او تېرېږي؛خو د دې باوجود هم راډيو خپلې ستونزې لري،ځکه لکه د ژرندې هر وخت بايد يو ژرندګړی ورته ناست وي او دانه پرې زياته او کمه کړي،ياني تل او مسوولانه کار غواړي.خو په

خپله سحر له راډيو سره د ژرنده ګړي په څېر ستړيا ځکه نه ده ګاللي چي نوموړی تل له تعليمي،ټولنيزو او فرهنګی خپروونو سره پاتي شوی دی او. دغه خپروني د خبري او سياسي خپرونو په څېر ډېره ستړيا،زړه چاودونه او منډې تررې نه غواړي.

په هېواد کي د وروستيو بدلونونو پرمهال علم ګل سحر له بي بي سي راډيو څخه ازادي راډيو ته ولاړ،ځکه ازادي راډيو چي تازه يي خپروني پيل کړې وې په پلازمېنه کي وه. او بي بي سي په پېښورکې.د کابل او پېښور د اوږدې،کنډ وکپر او ستړې کوونکې لارې له امله ښاغلی سحر له بي بي سي څخه په ازادی راډيو کې د کار کولو په موخه مخه ښه واخيسته.

په ازادي راديو کې يې د "ژوند په شيبو کې" خپروني د ليکلو، چمتو کولو او وړاندې کولو ترڅنګ نندارتون خپرونه هم ايډيټ او وړاندې کوله. نوموړی وايي د ميني په اړه د پروګرامونو لړی يې چي نږدې دوه مياشتې پرله پسي خپرېدله ډېره هنګامه جوړه کړه اوګڼو اورېدونکو يې د بيا بيا خپرېدو غوښتنه کوله.

ښاغلي سحر ازادی راډيو د ولسمشری مانۍ په مخه پرېښوده او لا تر دې مهاله هلته د عامه اړيکو او مکاتباتو د مسوول په توګه دنده لري،خو په عين وخت کې د لمر تلويزيون د خبرونو او خپرونو متنونه هم سموي.نوموړی د خبري متن په اساني،د کليمو په سپما، د جملو په لنډيز،تړاو،او د سوچه والي پرځای د ژبې په اسانی او څرګنتيا ټينګار کوي.

ښاغلی سحرادب او ژورناليزم نږدې او يو د بل بشپړونکي ګڼي او وايي،چې ژورناليزم يې ادبي هلوځلو سره مرسته کړې،ځکه مواد او سوژې يې ورکړي دي. د ټولني د هوسايني،سمون او بدلون لپاره هم د دواړو په ارزښت باور لري، د ده په وينا په ادب کې تخيل، تشبيه او سمبولونو او په ژورناليزم کې د پيغامونو اسانه او نېغ لېږد ته پام کېږي،ياني ادب په اوږدو او ژورناليزم په لنډو لارو مزل دی،ځکه نو تر ژورناليزم د ادب اغېز ځنډنی دی،د وګړو د خويونو،فکرونو او کړو وړو په بدلون کې هم ادب او ژورناليزم دواړه ارزښتناک بولي،په ځانګړي ډول ژورناليزم ورته د نېغ اغېز او ادب ورته په ټولنه کې د مثبت فکر د ايجاد له پلوه ګټور ابسي.

ښاغلی سحر افغاني ژورناليزم له نړيوال ژورناليزم سره د پرتلني وړنه بولي، خو وايي،که کار او پام ورته وشي،نو پرمختللی او ښه کېدلا شی.کار،مطالعه،زغم او منظم پلان لرل د ژورناليستانو د بري راز ګڼي. تازه کارو ژورناليستانو ته د دقت، پلان لرلو،مطالعې، زغم، زړورتيا، ناپېيلتوب او ژمنتيا سپارښتنه کوي او وايي،چې په لنډ مهالي شهرت او ستاينو دې نه نازېږي،ځکه د نورو پرمختګونو مخه يې ډب کوي.

سپېڅلی،موسکا،پکتیاوال،سمون او ځینې نور د ښاغلی علم گل سحر هغه مستعار نومونه دي چې چاپي رسنیو او ویب پاڼو ته پرې د ټولنیزو،سیاسي او ګڼو نورو موضوعاتو او ناخوالو په هکله لیکنې کوي.

امیرجان وحید احمدزی

مېرمن بهير ته د سحر صيب ادبي خدمتونه

وايي د انسان ژوند د يوې ونې په شان وي؛لکه څنګه چې په ونو کې توپير شته همداسې د انسانانو د ژوند کولو طريقې هم يو له بله فرق لري.ځينې ونې نه يوازې دا چې بې ثمره وي ورسره دومره کمزورې وي چې سيورى هم نه لري، ځينې نورې که ثمر نه لري خو په سره غرمه کې د اوږدې لارې يو ستړى مسافر يې سيوري ته يوه شيبه دمه کولى شي خو د ځينو نورو ونو د سخاوت لمن بيا دومره پراخه وي چې هم يې سيورى او هم يې ثمر خلکوته رسيږي؛حقيقي ژوند هم همداسې وي چې د انسان ګټه نورو ته ورسيږي، د نورو په خوښۍ کې خپله خوښي ولټوي او د نورو پر مختګ خپل پرمختګ وګڼي؛ چې ښاغلی علم ګل سحر يې يوه روښانه بيلګه ده.

زه نه غواړم چې د دې مقالې په ترڅ کې د سحر صيب پر آثارو خبرې وکړم يا دا ووايم چې د سحر صيب شعر څنګه دی،کيسې يې کوم رنګ لري يا دا چې داستانونه يې کومې ځانګړتياوې لري،بلکې زه نن غواړم د سحر صيب ادبي خدمتونو په اړه خبرې وکړم په ځانګړې ډول هغه خدمتونه چې سحرصيب د دې درې کلونو په ترڅ کې مېرمن بهېر ته کړي دي.

زه په دې باور يم چې که يو ليکوال او شاعر يو اثر ليکي او چاپوي يې نو د دې کارنيمه ګټه که خلکو او ژبې ته رسيږي خو پنځوس فيصده ګټه يې پخپله ليکول ته رسيږي ځکه؛ کتاب يې چاپيږي،ورسره شهرت پيدا کوي او نوم يې په ټولنه کې مطرح کېږي خو که يو څوک خپل قيمتی وخت نورو ته په خدمت او د نورو په روزنه کې تيروي،خپل شهرت پرځای د نورو د پرمختګ لپاره کار کوي او دا هر څه بې له کومې شخصي ګټې او امتيازڅخه يې کوي دا نو هغه څه دی چې يادونه يې بايد وشي او ستاينه يې بايد وشي.

تاسو ټولو ته مالومه ده چې سحرصيب له شروع نه تر اوسه پورې مېرمن بهير ته ډېر کار کړی دی.د اونيزو غونډو تنظيمولو نه رانيولې بيا د لويو غونډو د جوړولو په برخه کې خويندو سره د دوی فعال او پراخ ګډون د يادونې وړ دی. د کتابونو د چاپ په برخه کې دوی هميشه همکاري کړې ده.افغان ادبی بهير او ميرمن بهير ترمنځ د اړيکو په جوړولو کې د سحر صيب ونډه خپل ځای لري همدا راز خويندو ته د ورکشاپونو او ټرنينګونو په جوړولو کې د سحرصيب هڅې د ستاينې وړدي.

د يوه مجرب ليکوال او شاعر په توګه خويندو ته د دوی نظريات، لارښونې او وړانديزونه خورا ارزښتناک تمام شوي دي ،البته نه يوازې د غونډو په ترڅ کې بلکې داسې غونډه به نه وي چې سحرصيب دې په غونډه کې تشريف و نه لري او په پای کې دې کومه خور خپل کوم شعر يا کيسه سحرصيب ته د اصلاح لپاره ورنه

کړي؛خو کله هم داسې نه دي شوي چې سحرصیب دی هغه رد کړي وي او ویلی یې وي چې وخت ورته نه لري؛ داسې حال کې چې موږ او تاسې پوهېږو چې نن سبا بیکاري نه شته او هر سړي بلا بوختیاوې لري خو د دې ټولو مصروفیتونو سره سره بیا هم سحرصیب ولې دا هرڅه په ورین تندي مني؟ دا ځکه چې هغوی یو احساس لري د پښتو په مقابل کې او د پښتنو په مقابل کې او ورسره خلکو ته د خدمت کولو پیاوړې اراده لري.

که څه هم اوس مهال دا خبرې ډېره شعاري شوي او نن سبا ډیری داسې کسان شته چې پښتو او پښتونو ته د خدمت کولو ټټر وهي،او له ځان نه یې د چاخبره د پښتو مدافع وکیلان جوړکړي؛خو که چېرې یې عمل ته وګورو نو له وینا سره یې ډېر توپیر لري او ښکاري چې وینا یې د کومې ګټې یا کوم بل هدف لپاره ده.

تاسو ته پته ده چې میرمن بهیر ځینې وخت د ځینو پزنتیشنونو لپاره ځینو لیکوالو او شاعرانو ته بلنه ورکوي؛ ترڅو د یوې مشخصې موضوع په اړه خویندو ته مالومات ورکړي ځکه؛ زموږ ډیری پښتنې خویندې نوې دې بهیر سره ملګرې شوي او ډیرې روزنې ته اړتیا لري؛په زړه پورې خبره خو دا ده چې ځینې ورونه د څوڅو ځلې بلنې وروسته دېته حاضریږي ترڅو د میرمن بهیرغونډې ته راشي او خپل مالومات خویندو سره شریک کړي او ډیری وخت د غونډې په پای کې دا ورونه ګیله من ښکاري؛څوک وایي کسان کم راغلي وو،څوک وایي ماته یې د خبرو لپاره وخت کم راکړ،څوک وایي د غونډې په ترڅ کې ځینې خویندې له تالار نه ووتلې او په دې توګه دا ښیې چې مېرمن بهیر ته په ورتګ سره د دوی په اند دوه یا درې ساعته وخت یې ضایع شو ی دی ....

زه شخصا هغه څوک یم چې له لومړۍ ورځې نه مېرمن بهیر سره یم، زه د بهیر په لومړیو وختونو کې؛په استقلال لیسه کې د داسې غونډو شاهده یم چې په غونډه کې به درې کسان حاضر وو او په هغو کې به یوکس سحرصیب وو؛خو تر نن ورځ پورې یې کله هم کوم شکایت نه دی کړی؛ اوس تاسو پخپله فکر وکړئ یو کس مېرمن بهیر سره د خپلې دوه یا درې ساعتونو همکارۍ حساب کوی او بل خپل ساعتونه ساعتونه وخت په خدمت او همکارۍ کې تیروی بې له کوم حسابه او بې له کوم احسانه.

دا چې مېرمن بهیر نوی رامنځته شوی و، نو داسې یو چاته ضرورت و ترڅو د وروړنو بهیر یعنی افغان ادبي بهیرتجربې له نوي جوړشوي مېرمن بهیرسره شریکې کړې.خو په دغه برخه کې سحرصیب میرمن بهیر سره کوم قرارداد نه و لاسلیک کړی چې یواځې دوی به دا درونډ مسولیت په غاړه اخلی او دا هرڅه به سمبالوي بلکې دا د هر بهیر وال دنده وه چې په دغه برخه کې مېرمن بهیر سره مرسته وکړي او هغومره په صداقت یې وکړي لکه سحر صیب چې وکړه او کوي

يې؛هغه هم زموږ په ټولنه کې ځکه؛ اخلاقي ضعف هغه ناروغي ده چې له بده مرغه زموږ د ټولنې ډېری وګړي په دې ناروغۍ اخته دی؛دلته چې کار کوې نو خبرې به هم درپسې کېږي ځکه؛ هغه کسان چې نورو ته د خدمت کولو جوګه نه دي، نورو سره د مرستې کولو زړه نه لري او بې له خپلو شخصي ګټو د بل شي په اړه فکر نه کوي؛هغوی بيا نور خلک هم نه شي ليدی چې دا کار وکړي نو ځکه؛ ورپسې خبرې کوي؛بې مسوليته خبرې خو ډېرې اسانه دی؛ اوس نو که يو څوک کار کوي،زحمت باسي،خپل وخت نورو ته ورکوي او دا هرڅه بې له کومې غوښتنې او امتياز څخه يې کوي دا نو هغه رسالت دی چې هرڅوک يې نه شي پوره کولی؛ يوازې ځينې خاص خلک يې د پوره کولو وړتيا لري.

که سبا ورځ د مېرمن بهير نوم د ادبياتو په تاريخ کې ثبتيږي نو د سحرصيب نوم به يې د ملاتړ کوونکو په سر کې وي.

اخير کې په داسې حال کې چې د مېرمن کلتوري ټولنيز بهير په استازيتوب د سحرصيب له مرستو او تلپاتو همکاريونه مننه کوم؛خپلې خبرې په دې څوجملو ختموم هغه دا چې؛سحرصيب چې خپل څومره وخت د مېرمن بهير لپاره تېرکړی؛ که په همدې فرصت کې يې کوم ناول ليکلی وای نو نن ورځ به د عبيدالله محک ”زمرده“ ناول د پښتو ژبې ترټولو اوږد ناول نه بلکې د علم ګل سحر هغه ناول به د پښتو تر ټولو اوږد ناول وای.

د سحر صيب د لا برياوو په هيله.

طوبی ندا ساپۍ

د اثارو د مخکتنې او ادبي خدمتونو د درناوي غونډه
۱۳۹۰ لمریز کال، د غبرګولي د میاشتې ۵ نیټه

د سحرپه قاموس کې انتقام او کرکه نشته

سحر چې څنګه تاسو په شعرونو کې ګوری،همدغسې په شخصي ژوند کې هم یو بې ازاره مهربانه او نیک زړی انسان دی. یا په بله وینا زما یوله هغو یارانو څخه دی،چې ظاهراو باطن یې یو او پاک پښتون دی.

څه لیکي او یا څه وایي له زړه یې وایي ریا او تظاهرنه کوي اوکه یې نه منی نود ده دا لاندینی شعرولولی :

له زړه مي تــــولـــــې کرکې وایستلې

اوس مې له ښکار ځنې توبه کړې ده

اوس له کارېز نه بغدادي کوترې نه کټوم

او بـــس تمامه ورځ لګیا یـــــــم

په دامــــــــونـــو کــــــي مرئ پېیمه

سپینو کوترو ته پایزېب جـــــوړوم

اوس د بې مـــــوره وري له اوښکونه

شراب جوړوم

او په سخت زړو یې ارزانه پلـــــورم

چې یې له زړونو کینې کډه وکړي

له زړه مي ټولې کـــــرکی وایستلې

اوس مساپر په کـــــانو نه ولمه

اوس ګــــــــــلان نه شکوم

له لارو نه اغزي ټـــــــولـــوم

په لاره تلونکی ماشوم ښکل کړم

د سپین ږیري بوډا لاس ونیسم

له زړه مي ټولې کرکې وایستلې

اوس له دښمن نه کسات نه اخلمه

اوس دغومبسو کور په ختّه باندې

نه پټوم

په مار د کاڼي ګوزار وکړم

خو خطا یې ولم

بس هسي ځان ترې ژغورم

هغه هم هسي« درحمان» د یارانې په خاطر

اوس له خوبونو مرور یم

ټوله شپه په تلاوت تېروم

او د قرآن زرینو پاڼو کي

یو نوم لټوم

له زړه مي ټولې کرکې وایستلې

اوس مي ټوپک پراوړه نشته

او له میل نه یې شپېلۍ جوړه ده

په کي د میني ترانې غږوم

دا ټول دا ستا لپاره

ځکه دوی وایي

په جنت کي حوري ستا غوندې دي

د ګران سحر دغه شعرد کره کتونکو په ترازو تلل شوی شهکار دی. زه خو وایم چې تراوسه په پښتو شاعري کې ډیرو لږو شاعرانو به دغسي موزون غږ او سوزمن ویر اوبدلي اوبللی وي.

سحر ساده،روان خو رنګین شعرلیکي ښه‌آیي د ده ډېښه شعرلیکلویو راز دغه وي چې یو خو یې زړه مینه وړی اوحساس دی،او بل یې په قلم کی پیاوړتیا ډیره پرته ده،کله چې د ده احساسات او قلم دواړه ملګري شی نو یوه ښکلی شاعرانه تابلو ترې وپنځیږي.وي داسې خلک چې د دنیا اوحسن په باب به ډیرنازنین تصویرونه ورسره وي،خو د قلم د کمزورئ په وجه به یې نه سي انځورولی.خو له ده سره دا هنر شته چې ځنګه له تورو او کلماتو څخه ګلونه جوړکړي،او خپل مقابل لوری یوځو شېبې له ځان سره شاعرکړی. ښاغلی سحرپه هغه شعرکې چې ګران استاد غضنفر ته یې لیکلي داسې وایي :

پرون واخست لاس کې لمر، یوه سړي

کړ تقسیم یې برابر،یوه ســــــــړي

لپې لپې یې ویشه په ټــولــــــو باندې

و تم کړی سمندر،یوه ســــــــړي

پاچا نه و،یوملنګ غوندې ســــړی و

د انصاف تاج و پرسر،یوه ســــــړي

په بشر باندې مین و لـــــوی انسان و

نه یې غوښت د چا ضرر یوه سړي

په جنت کې یې کتاب مخې ته پروت و

یا دا وه په کې بشر یوه سړي

په سپوږمۍ کې یې ستا حسن راته وښود

څومره تېزدرلود نظـــر،یوه سړی

له سندرو نه پردی و،خو مین و

په کتاب بدل کړل زر یوه سړي

ښکلا،مینه پیداشوې له ښه خویه

داسې ووې په منبر یوه سړي

یا مو وخت په کار تېرېږي یا په مینه

موږ ته وښود دا هنر یوه سړي

تروږمۍ کې یې تیندک وخوړ، ونه لوېد

تر لاس ونیو ژر سحر،یوه سړي

نو د سحر له دې شعرڅخه معلومیږي چې د ده د شعرپه دنیا باندې د استاد غضنفرد قامت د سیورۍ برکت دی.چې د مینې اوحسن په تعریف کې ورسره مرسته کړې ده.

سحرنه یوازې په ازاد فورم کې بلکې د غزل په فورم کې هم ډېره ښکلې شاعري کوي که څه هم د غزل په فورم کې شاعري یوڅه ګرانه ده ځکه د نورو شاعرانو له خوا د قافیو مکرارتکرار د دې سبب کیږي چې نوی شاعرهم د هغوی له موضوع ګانو سره شریک تصویر را خپل کړی،خو سحربیا هم توانیدلی چې ځان له نورو بیل کړي،او په غزل کې هم ځانته خپلې خبرې اوخپل انځورونه ولري.خو که له موضوع لیرې لاړنه سو زه بیرته خپلې مخکینۍ خبرې ته راګرځم،هغه دا چې هرهغه څوک چې له خپلوعینکو دنیا ته وګوري او یا په خپلې معشوقې پسې په خپلوسترګو وژاړی خامخابه یې غږ اوویرنوی وي.که چیري د نورو په سترګو وژاړو اوهغه څه چې نور وکړی موږ یې هم راواخلو بیا نوکله هم د ځانته د لارې درلودو خبره نه شو کولی.

خدایه چې غواړم یې،هغه راځنې لیرې ګرځي

ټول رانژدې دي،خو یوه راځنې لیرې ګرځي

که ګلاب نه یمه، د پوندې اغزی هم نه یمه

حیران په دې یم چې وږمه راځنې لیرې ګرځي

زه د خپل ځان پرخوا روان یم،رسېدلی نه یم

په دې سفر کې مې سایه راځنې لیرې ګرځي

زما په زړه خو هسې هم بله لمبه د مینې

په کار مې نه ده ،که ډېوه راځنې لیرې ګرځي

ارمان مې ستا له اننګو په ژړا ته، ویل یې

کانی درود یم ،آئینه راځنې لیرې ګرځي

درنا څرېکه

تیاروکې څرېـــــــکه د رڼا وه،ماوې ته یې هغه

سپوږمۍ کې پاتې څه ځلاوه ،ما وې ته یې هغه

پوه نه شومه دوی وې ملایکه راغله، بېرته ولاړه

باران و،تالنده،بربېښـــــــــنا وه،ماوې ته یې هغه

راته موسکۍ وه او زمـــــا په زړه یې لاس ایښی و

دزړه مې بل رنګه درزا وه ،ما وې ته یې هـــــغه

جنت ته راغلم،حوري ټولې وې حــــــیرانې راته

ترغوږ مې ستا غوندې خندا وه ،ما وې تــه یې هغه

زه وم څـــــــــــېره مې وه،خو لیرې تېښتیدله رانه

زمـــا له تن څخه جـــــــــلا وه،ما وې ته یې هغه

د سحرصاحب دغه شان ښکلي غزلونه چې کله لولم نو وایم کاشکې حمزه بابا ژوندی وای چې ورته ویلي می وای، بابا مبارک دې شه ستا په شان یو بل ملنګ هم را پیدا شو چې غواړي د غزل حق ادا کړی.

علم ګل سحر د شاعري ترځنګ لنډې کیسې،طنزونه او داستانونه هم لیکي چې ماشاالله په دې لارې کې هم بریالی دی.او امید شته چې په لنډوخت کی به د هغوتللیو ځایونه چې تراوسه تش دي بیرته ډک کړی. پای کی ګران سحرته د خپل غزل د یوه بیت په ډالۍ کولو سره خپلې خبرې لنډوم.

مــــدام په خپلوسترګــــو ژاړه

تاسره خپلې اوښکې ښنې ښکاري

نورمحمد لاهو

د استاد علم ګل سحر اند او فکر

پښتانه د تاريخ په رڼا کې ډېرو تاړاکونو ځپلي دي او ډېر ځلې يې ډېرتاريخي، ادبي،سياسي او فرهنګي شته له لاسه ورکړي دي،چې ډېر ځلې يې د تاريخي شتو تر څنګ ډېری څېرې هم د زماني تاړاک ځپلي دي خو زما په اند خدای تعالی ورته د بيټ نيکه دا دعا چې ويلي يې دي:

دا وګړي ډېرکړې خدايه

لويه خدايه خدای ورته په ريښتونې توګه قبلوې شوې او خدای تعالی د بيټ نيکه دا غږ اوريدلی دی او تل يې د زمانې په هر پړاو کې په دوی کې داسې څېرې را پيدا کړي دي چې د دوی ډېر له لاسه تللي مادي او معنوي ارزښتونه يې بيرته را خوندي کړي دي چا ورته د احمدشاه بابا او ميرويس نيکه په څېر توري وهلي او ځينو خو يې ورته د ستر خوشال خټک بابا په څېرتوره او قلم دواړه چلولي دي. خدای تعالی ورته داسې څېرې ورکړې چې ډېر يې له ناسمو راسمي ته او له کږو سيخو لارو ته را بللي دي، تل د نورو لخوا ورته کوهي کيندل شوي دي خو د داسې کسانو لوړفکر او حوصلې دا هرڅه د خپل کړيدلي اولس لپاره زغملي دي او هڅې يې همداسې پسې جاري ساتلي دي.د دې لپاره چې خبره را څخه اوږده نه شي موضوع ته به راشم. زه چې ځان د ليک او لوست په دنيا تر اوسه يوازې لوستی بولم ياني په دې مانا چې يو څه لوستی شم او د ليک لوست نړی ته راغلی يم تردې وړاندې مې د يو چا نوم اوريدلی چې علم ګل سحر يې باله. ما ډېر ارمان کوی چې که خدای مې دا ارمان پوره کړي او په قدرمن استاد مې سترګې ولګيږي، شپې ورځې ښې ډېرې تيرې شوې او زما دا ارمان خدای پوره کړ او د دې وياړ مې په برخه شو چې ښاغلی استاد ووينم. زه د استاد د علميت په اړه ځان ته د دې اجازه نه ورکوم چې څه پرې ووايم خو يوازې د ده شخصيت په اړه درته هغه څه وايم چې ما پکې ليدلي دي:

استاد سحر تل د ځان نه بلکه د ډېرو په اړه فکر کړی دی او ډېرو ته يې داسې مشوره ورکړې لکه څنګه يې سړی بايد ځان ته ور کړي،د هيواد د ځوريدلي پښتون قوم په دردونو تر نورو ښه پوهيږي او ډېرسياسي بهيرونه يې له سره تېر کړي دي او په هرسياسي بهير کې په هيواد کې پاتې شوی دی او په هيواد کې يې د هيواد والو خدمت کړی دی.استاد سحر يو ليکوال دی چې ډېرې لنډې کيسې،علمي څېرنيزې مقالې، طنزونه، ژباړې،سياسي مقالې.... يې ليکلي دي،استاد سحر شاعر دی خو داسې شاعر چې شعر يې تل له کليوالو انځورنو،سيمه ايزو خوندونو، دردونو او ښکلاوو څخه ډک دی،په شعر کې يې د دې ښکلاوو ترڅنګ ډېری تاريخي پيښې هم خوندي شوي دي او د خپل قوم لپاره پکې ځينې وړاندوينې هم شوي دي،استاد يو ښه مشردی خو داسې مشر نه دی چې "ما زر ما ټول يې زما" کله يې چې وس شوی د خولې مړی يې هم له خپل ځوريدلي قوم سره نيمه کړې تل د پښتون په درد درمن

شوی او په خوښيې خوشال شوی دی .استاد ليکوال داسي خو داسې ليکوال چې په هره ليکنه کې يې د ليکوال او لوستونکي دواړو د زړه درد موندل کيږي. استاد د دومره لويې حوصلې څښتن دی چې د ده دې حوصلې ډيرو نورو ته هم حوصله ورکړې،استاد تل غواړي له خپل اولس سره نيژدې پاتې شي د دوی د ستونزو په برخه کې هڅه وکړي او څه يې چې وس وي هغه ورته تر سره کړي. استاد د څوکۍ شوقي نه دی هغه څه کوي چې د قوم خير يې پکې وي داسې نه کوي چې د قوم په ګټو کې خپلې ګټې ولټوي ده د ځوريدلي اولس لپاره ډير کړاوونه په سر ګاللي دي او د دې ځوريدلي قوم لپاره يې ډيرې دروازې ټکولي دي او ډير يې تر خپلې پراخې لمنې لاندې د هدايت په نيت پټ کړي دي تل يې په ليکنه او شعر يانې نظم او نثر کې پيغام جوت دی په خبرو ډير شخوند نه وهي لکه څنګه يې چې شخصيت دی همداسې يې ليکنه هم ده. استاد قوم ژبې او اولس ته د خدمت په موخه ډير لوړ لوړ مقامونه تر خپلې دې شته ملنګي پورته نه دي بللي. استاد د خلکو لارښود دی او د خلکو په منځ کې پاتې شوی دی او لا هم د خلکو په منځ کې داسې ژوند کوي چې د ده دې کړنو ډير تر خپل ژور اغيز لاندې را وستي دي.

که د استاد منظوم او منثور اثار په غور سره وګورئ ډيرو نا ويلو او نا لوستو شيانو ته به مو پام شي او تاسو به پکې داسې څه ومومئ چې په ژوند کې به مو د تغيراتو توپان راشي.د انسان ذاتي جوړښت داسې وي کله چې يو موقف ته رسيږي ځان ترې ورک شي او ډير نه ليدل کيږي چې ښې بيلګې يې زموږ په ټولنه کې شته دي خو استاد علم ګل سحر په هر وخت کې په يو حال دی.ډير څه نه وايي خو ډير څه کوي. د دې لپاره چې خبرې را څخه اوږدې نه شي او کړې خبرې مې لوستونکو ته په يقين بدلې شي د استاد د کلام څو بيلګې دلته را اخلم او ډيرې لنډې خبرې پرې کوم:

غزل

که بدرنګ مو په سرو وهي ميخونه

خو دا ښکلي مو په زړو وهي ميخونه

چې نه وګورو نه ښکلي چيرې ياد کړو

زموږ په سترګو او په خولو وهي ميخونه

له نا دودو څخه کوم پلو ته لاړ شو

وخت زموږ په ارادو وهي ميخونه

دراوازې د زندانونو يې پرانيستې

د مکتب پر دروازو وهي میخونه

ستا د ښکلي مخ تصویر چې پکې نه وي

دا تور زړي پر اوبو وهي میخونه

څه به پته کړي رڼا زموږ له سترګو

د لمرونو په شغلو وهي میخونه

بس د میني سخت سفر یې دی په مخکې

خوار سحر بیا په څپلو وهي میخونه

استاد دا غزل ما ډیر مخکې اوریدلی و او که هر څوک یې ولولي پکې د خپله زړه درد اوریدلی شي،چې په هر بیت کیدی شي بلا خبرې وشي او پکې ډیر دردونه وموندل شي د بیلګې په ډول استاد وایي:

که بدرنګ مو په سرو وهي میخونه

خو دا ښکلي مو په زړو وهي میخونه

دلته زما په اند که یو مین دا بیت ومومي او ویې لولي کیدی شي د خپلې مینې یو کټ مټ انکاس پکې و ویني خو ماته یې مانا بیا داسې ده چې چې دلته زما له بدرنګو څخه موخه کیدی شي پردي وي او له ښکلو څخه مې موخه خپل وي. کله اوسني حالاتو ته راشو ډیری هیواد وال په اوسنیو حالاتو کې له پردو ګیله کوي چې زما په اند د دوی دا ګیله له بدرنګو څخه ده،خو ځانونو او خپلو مشرانو ته لاس نه نیسي زموږ هیواد چې داسې یو حالت ته رسیدلی دی ډیری منقصر پکې زما په اند په خپله افغان مشران دي. همدارنګله پرسر له میخ ویلو څخه زما بله موخه هم مادي مرګ دی یانې کیدی شي یو څوک راڅخه موټر،کور او اولاد ټول واخلي خو له زړه څخه زما موخه بیا معنوي ژوند یانې علمیت دی،اوس ډیرې داسې کړی شته چې پر سر یانې مادي ژوند نه بلکه د پښتنو پرمعنوي ژوند باندې میخونه وهي او دوی له سیاست،علمیت،ادبي هلو ځلو له نورې نړۍ سره له اړیکو څخه ساتي.

چې نه وګورو نه ښکلي چیرې یاد کړو

زموږ په سترګو او په خولو وهي میخونه

واه دې کې څومره ښکلی قوي انځور دی دلته بیا هم زما په اند د پښتنو اوسنی ژوند ډیر ښه انځور شوی دی تاسو وګوری د پولې هې خواته یانې په کوزه پښتونخوا او د پولې دې خواته یانې په افغانستان او بره پښتونخوا کې د پښتنو پر وړاندې څه

ډول دسیسې رواني دي. زه ډیر داسې کسان پیژنم چې د نورو قومونو او ژبو خلک دي اوس په ښو ښو دفترونو کې ژوند کوي او یا هم د نړۍ په ښو پوهنتونونو کې ژوند کوي خو پښتانه بس یوازې او یوازې جګړو او د یو بل د جنازواو چتولو ته پاتې دي او یوازې شپه ورځ تېروي دلته یوه لنډۍ را یاده شوه چې وایي:

دفتري کار ټول په دري دي

خواره پښتو یم تش جګړو ته مې ساتینه

همدارنګه د استاد په دې غزل کې دې بیت ته هم وګورئ:

له نادودو څخه کوم پلو ته لاړ شو

وخت زموږ په ارادو وهي میخونه

استاد په دې بیت کې د پښتون قوم د ژوند د څو زره کلن تاریخ یو داسې انځور وړاندې کړی دی چې له چنګیز څخه نیولې بیا تر مغوله،انګریزه، پروني روسي ښکیلاک او نني غربي ښکیلاک پورې پکې د پښتنو ژوند ډیر ښه انځور شوی دی د وخت ښکیلاک چې څومره پښتانه ځپلي دي دومره به هیڅ قوم نه وي ځپلی تل د وخت نادودو د پښتون قوم پر سر لوبې کړې که تیر دیرش کلن تیرشوي وخت ته ځیر شو تر ټولو ډیر ځپل شوي وژل شوي او ټپیان شوي به پښتانه وي خو هغه متل دی چې وایي ''توري دې لالا وهي مړۍ دې عبدالله'' بس تل زموږ پرسر سودا شوې. د استاد په هر بیت که خبرې وشي په هر بیت یې زما په اند یوازې څو کرښې او څو مقالې نه شي خلاصه کیدي استاد نه یوازې یو نسل ته بلکله نسلونو او نه یوازې یو قرنه ته بلکه قرنونو ته شاعري کړې او د ده شعرونه به د قرنونو په سینو کې خوندي وي او هر څوک به یې د خپل وخت سره سم تفسیروي.

استاد سره چې لکه کله نه زما معرفت شوی دی نو تل مې ورته د زړه حال ویلی دی،ډیر ځلې داسې شوي دي چې د استاد په لیدو مې ډک زړه ترډیره ډک پاتې دی.استاد یوې سیمې او یو ولایت ته نه بلکه لر او برپښتون ته ژمن سړی دی.چا چې زما په شان مخکې نه وي لیدلی او لومړۍ یې و ویني د ده له پاکې مینې او احساس څخه به سړی داسې درک وکړي چې په اوسني حال کې ماته ښه مرستیال، ښه ملګری، ښه لارښود او ان ښه معنوي پلار یوازې او یوازې استاد علم ګل سحر دی. په پای کې استاد ته د اوږد عمر غوښتونکی یم او په دې هیله چې پښتانه خپل دا ژوندي ماخذونه او ژوندي کتابتونو د دوی په ژوند ونازوي او د دوی په ژوند له دوی څخه ډیره ګټه واخلي او تل یې د عمر د اوږدیدو دعا وکړي.

محمدالله ارین احمدزی

کـــابل- څلورمه کارته

ښاغلی سحر د طنز په ډګر کي

ښاغلی علم ګل سحر په ډېرو هنري ليکنو کي برلاسی دی، لکه شعر،لنډه کيسه، ناول،طنز او داسي نور. زه د ده د ليکنو په نورو برخو کي د ښې څېړني صلاحيت نه لرم، بس يوازي به د ده د طنزونو او په طنز کي به هم پر درو اړخونو ياني د طنز پر موضوعاتو، فورم او تخنيکونو يو څه ووايم.

د سحرصاحب اکثره طنزونه د فساد او جنګ جګړو د دورې انځور ګري ده، په تېره بيا "شيطان څراغ" نومي طنزي ټولګه چي اکثره طنزونه يې د شر او فساد په دوره کي د کابل برخي ته ځانګړې سوې دي. څرنګه چي ښاغلی سحر هغه مهال په کابل کي اوسېده، نو دغه مقطع يې له نژدې او په ډېر دقت عکاسي کړې ده. سحر صاحب چي د فساد او جګړې عاملين په ښه کوي نو دا يو داسي وخت دی چي د ملت ډېری خلک ژاړي،چيغي وهي او پرسر خاوري دوړوي،څرنګه چي له يوې خوا دا حالت څو کاله دوام پيدا کوي او له بلي خوا څوک دغو چيغو ته پام هم نه کوي نو دغه حالت د خلکو د ژوند يوه برخه ګرځي او خلک ورسره عادي کېږي،که ښاغلي سحرصاحب هغه مهال د خلکو ژړاوي د ژړا په ژبه ليکلي وای نو دا به کليشه غوندي وای، دلته سحرصاحب نوښت کړی چي دغه ناخوالي يې د طنز په ژبه مسخره او د يوې نوي لاري يې د ولس پام يې ورته را اړولی دی.

د ده طنزونه که څه هم پرونی خبري دي خو نن يې هم خلک خوښوي او زه باور لرم چي سبا به يې هم خوښ کړي،ځکه نن خلک تر پرون ډېر بوخت دي او ښايي تر نن سبا ډېر بوخت وي،هغه مهال به خلک د تفريح لپاره ځانګړی وخت و نه لري خو دا چي تفريح د انسان اساسي ضرورت دی نو په دې صورت کي به خلک له خپلو ورځنيو کارو سره تفريح هم ملګرې کوي، نو هغه مهال به خلک هغه ليکني ډېري لولي چي د پيغام تر څنګ خندا او تفريح هم لري.

دغه ډول انتخاب يوازي په جنګ جګړو پوري اړه نه لري، د پرون په شان به نن او سبا هم خلک هنري ليکني خوښوي، د هنري خبرو يوه ځانګړتيا دا ده چي خبره نيمه لوڅه او په اشارو کېږي، يا په بله مانا خبره نا مستقيمه کوي چي موږ په خپل ورځني ژوند کي هم دغسي خبري لرو او خلک يې ډېرخوښوي،لکه يوه لنډۍ لرو چي وايي:

ماته په سترګو کي حال وايه

واړه کوڅې له غمازانو ډکي دينه

د دې لنډۍ هنريت په دې کي دی چي په سترګو کي حال ويل او يا په اشارو څه ويل غيرمستقيم پيغام لري او د دې ترڅنګ په خبره کي تلوسه او د خلکو توجه جلبوي چي طنز هم دغسي يو ترکيب لري.

سحرصاحب د جنګ جګړو ډېر مهم موضوعات په خپلو طنزونو کي رانغښتي دي،لکه ډله ييزي وژني، پاټکونه، شخصي زندانونه، چورچپاول،فقر،بې کاري،بې سوادي، جهالت،بې کوري، کډوالي او د دولت په لوړو پوستونو کي د ناوړه خلکو کار کول يې يو څو بېلګي دي.

ځيني ليکوال وايي چي بايد هغه لنډ مهاله موضوعات راوا نه خلو چي ژر زړېږي،لکه سياسي موضوعات. زما په فکر د موضوع په انتخاب کي تازه والی او اهميت ډېر ضروري دی،تلپاتي موضوعات په نه يوه ډول تکراراو سولېدلې وي، مثلاً مينه يوه داسي موضوع ده چي له بابا دمه تر دې دمه ليکني پر کېږي او تر قيامته به هم مينه يو انساني ارزښت او مهمه موضوع وي،خو پر دې موضوع به هم يوازي هغه اثار د خلکو خولو او زړو ته لوېږي چي هنري قوت ولري. د يوه هنري اثر ژوند، ځواني، زوړوالي او مړينه په موضوع پوري نه، بلکي په هنري قوت پوري تړلې ده.

که يوه موضوع په هنري ډول او هنري فورم کي راواخيستل سي تر ډېره وخته نه زړېږي،ځکه چي هنر له معقولاتو سره نه، بلکي له انساني احساساتو سره اړه لري، که يوه موضوع د مکان او زمان له مخي ارزښت له لاسه هم ورکړي خو هنر يې له زوړوالي او مرګه ژغوري.هنر سړی لاس نيولی له اوسنی زماني څخه هماغه پخواني زمان او مکان ته بيايي او په دې ډول يې له پخواني معقوليت سره تړي چي سړي ته دا اثر بيا هم بيخي نوی او تازه ښکاري، ځکه چي هر هنر د خپل مکان او زمان په کانې تلل کېږي.

مثلا يوه ډېره پخوانی کيسه چي په هغه کي حيوانات، مرغان او وني خبري، که دغه ليکنه له هنري پلوه غني وي نو موږ يې په خوند او شوق لولو، که څه هم موږ اوس د حيواناتو، مرغانو او ونو پرخبرو باور نه لرو خو د دې اثر هنري جادو مو د دې کيسې پخواني مکان او زمان ته بيايي او په موږ دا مني چي دغسي موجودات هم خبري کولای سي.

که موږ د نن موضوعات يوازي په دې دليل را وا نه خلو چي سبا زړېږي نو هيڅ داسي يوه موضوع به پيدا نه کړو چي د سبا د نه زړېدا تضمين دي يې ولري، تر څنګ به مو يې دا تاوان کړی وي چي د ننۍ موضوع مينه وال به موهم له لاسه وتلی وي.

د کابل ناخوالي به ډېرو مورخينو او ليکوالو ليکلي وي خو راتلونکي نسلونه به دغه ډول ليکنو په پرتله په دې اړه جوړ سوي فلمونه، ليکل سوي داستانونه، ناولونه او شعرونه ډېر خوښ کړي،ځکه چي هنريت پکښې دی.

بله خبره د سحرصاحب د طنزونو فورم دی،طنزخپل ځانګړی فورم نه لري او په هر فورم کي اچول کېدای سي، زما په اند هغه څوک چي ښه شاعر،ښه کيسه ليکوال، ښه ډرامه ليکوال او ښه ژورناليست نه وي نو په دغو فورمونو کي ښه طنز هم نه سي ليکلای.

سحرصاحب خپل اکثره طنزونه په داستاني فورم کي ليکلي دي،لکه لنډه کيسه او ډرامه چي زه يې د برياليتوب يو راز همدا بولم. د طنز لپاره د داستاني فورمونو ګټه دا ده چي هم يې طنز او هم يې فورم هنري دی، که طنز په کوم ژورنالستيک ژانر کي وليکو نو فورم يې هنري نه دی،بس نو بخت و طالع که اثرمو د محتوا په مټ وځلاوه ښه تر ښه او که نه نو يوه ناچله سيکه به مو په لاس کي وي،خو د سحر صاحب لنډي کيسې او ډرامې له طنز پرته هم غني او په ټول پوره دي.

د سحرصاحب په طنزونو کي بله موضوع د طنز د تخنيکونو ده. طنز له دوو اساسي ارکانو څخه جوړ دی چي يو يې انتقاد او بل يې هم ظرافت يا خندا ده، ترکيب يې داسي دی چي انتقاد په بېلابېلو ډولونو سره د ظرافت په پوښ کي نغښتل کېږي او بيا ټاکلی هدف په نښه کوي. په هغه طنز کي چي د انتقاد پله درنه وي نو تريخ يا تور طنز بلل کېږي او که د ظرافت اندی يې درونږ و،نو سپين يا خوږ طنز يې بولي. طنز ځکه سړی خندوي چي په هغه کي دوه متضاد اړخونه سره يو ځای او يوه حقيقت ته له دوو خواوو کتل سوي وي. دوه متضاد اړخونه سره يو ځای کول ډېر تخنيکونه لري لکه پېغور،آيروني، پاروډي، مبالغه، تناقض و تباين،عدم تناسب، ناڅاپي حالت او داسي نور چي تقريبا ټول يې د متضادو اړخونو له يو ځای کېدو څخه سرچينه اخلي.

سحرصاحب له دغو تخنيکونو څخه ډېر ښه کار اخيستی چي دلته يې څو بېلګي راوړو.د "لوی او کوچنی" په نوم طنز کي يو ټکسي له يوه کاماز موټر سره ټکر کوي چي په نتيجه کي يې ټکسي چيختاني او له پېژندلو وزي،ټکسيوان چي يو سپين ږيری سړی دی، ټپي او په وينو سور کېږي، د کاماز موټروان چي يو وسله وال ځوان دی روغ رمټ پاته کېږي، دی ټکسيوان بېچاره تر ګرېوان نيسي او په کشولو کشولو يې د ټرافيکو مديريت ته بيايي. تر يو لړ پوښتنو ګروېږونو وروسته د ټرافيکو مدير په مودبانه ډول وايي چي زموږ په کلتور او قانون دواړو کي لوی او کوچنی،کشر او مشر معلوم وي.

دلته له (ناڅاپي) نومي تخنيک څه کار اخيستل سوی دی خو ناڅاپه پرېکړه د خلکو د وړاندويني سرچپه راوزي، ځکه لوستونکی لومړی داسې فکر کوي چې فيصله به د ټکسيوان په ګټه کېږي خو د ټرافيکو مدير وايي چې کاماز لوی او ټکسي کوچنی موټر دی، نو په دې اساس ټکسيوان ملامت او بايد چې کاماز والا ته پنځه لکه افغانی تاوان ورکړي. يو بل طنز دی چې نوم يې دی: دا وختونه کله کله وي. په دې طنز کې توپکی قوماندان خپل انډيوالان په غلاوو ګماري،انډيوالان يې د برېښنا سيمونه،د ښوونځيو کړکی او دروازې غلا کوي، وروسته يوه دفتر ته ورځي، په دفتر کې تلويزيون چالان وي، په تلويزون کې هماغه قوماندان خبري کوي او وايي: هيوادوال دې ډاډه وي چې موږ د خپلو خلکو د سر او مال خوندي ساتلو لپاره شپه او ورځ کار کوو. قوماندان لا نوري خبري هم کوي خو توپکی پټو ورته اوار او تلويزيون هم را په شا کوي. دې تخنيک ته تناقض او تباين وايي، ځکه چې د يو چا عمل او خبري سره په ټکر کې دي او کله چې دا خبري او عمل سره يو ځای سي نو د خندا وړ ګرځي. په شيطان ځراغ نومي طنز کې لولو چې پر کابل د راکټونو باران اوري او هره ورځ په سلګونو خلک مري خو ولسمشر او کابينه يې پر دې بحث کوي چې د فلاني کانتينر ولي بې ځايه سوی دی او بايد چې بيرته پر خپل ځای کېښېښوول سي؟ دې تخنيک ته عدم تناسب وايي، ځکه چې د کانتينر موضوع له کمي او کيفي لحاظه د ولسمشر له موقف، ارګ او سياسي فرهنګ سره سمون نه لري. په دې طنز کې پر مخ لولو چې ولسمشر خپل يو وزير نه پېژني، وروسته معلومېږي چې دا وزير د يوه والي له خوا مقرر سوی او والي خپله خارج ته تښتېدلی وي، دې تخنيک ته آيروني ويل کېږي، ايروني چندان سړی نه خندوي، که يې خندوي هم، نو دا يوه ترخه خندا وي، ياني د سړي زړه ډېر درد کوي. سحر صاحب د طنز له نورو تخينکونو څخه هم ډېر ښه کار اخيستی چې د ټولو ځېړنه د مقالي له وسه وتلی کار دی.

سحرصاحب د خپلو طنزونو لپاره د موضوع په انتخاب کې پوره دقت کړی دی،د طنزونو هدف او په ښه کړي کرکټرونه يې هم ښه واضح دي، د طنز لپاره يې داسې فارمتونه ټاکلي چې دی ورباندي پوره مسلط دی. د طنز تخنيکونه هم ښه پېژني او په پوره مهارت يې کارولي دي، ژبه يې هم ښه روانه او ساده ده، ځرنګه چې هنريت د طنز د ملاتير دی نو ويلای سم چې د سحرصاحب طنزونه له هنري پلوه ښه غني او په ټول پوره دي، په پای کې وايم چې خدای دي سحر صاحب ته توفيق ورکړي چې نور طنزونه هم وليکي او په دې لار کي ښه پر مخ ولاړ سي.

يادونه: دا مقاله په هغه غونډه کې لوستل سوې چې د روان لمريز کال د غبرګولي پرېنځمه نېټه په کابل کې د قلم نړيوالي ادبي ټولني له خوا د ښاغلي علم ګل سحرد ادبي اثارو د کره کتني او درناوي لپاره جوړه سوې وه.

عبدالنافع همت

شیطان ځــــــــــــــراغ

زما په اند لابه هم دهیواد په ځینو سیمو کې د یوشمیر بیوزلانو په کورونه کې شیطان ځراغ وي او کنه وي نو د کوټو په دیوالونو کې خوبه یې خامخالا هغه وړوکی تاخچګی موجودي وي. شیطان ځراغ خو ښه پیژنو له ختي جوړکندولي چې لکه د اوسنیو سګریټ دانیو په څیر څو کونجونه لري او په څندو کې یې د پیلتې د اینودلو له پاره وړوکی جرهم لري،د اور په واسطه پوخ اوکلك وي، په د او روستیو کې به له ځینو کوچینیو بوتلونو څخه هم د شیطان ځراغ کار اخیستل کیده. د شیطان ځراغ رڼا به که څه هم تته او لړزیدونکي وه خو موږ ته به د پام او ساعت تیري وړوه. زموږ واړه واړه سیوري به یې راتـه لوی اوموږ بـه هم د خپلو وړوکو لاسونو د ګوتو په واسطه ډول ډول د ونو،انسانانو، ژویو،څیري اورسمونه جوړول.هغه مهال به موږ ته دا یوه لوبه برېښیده او داسې به موانګیرله چې ګویا دا رښتیاني نه دي موږ ورڅخه نه ویریدو، خو اوس راته جوته شوه چې د سحر په لاس کې د شیطان ځراغ په تته رڼا کې هغه د انسانانو،ژویو سیوري اوڅیرې راتـه پـه واقعې بڼه ښودل کیږي؛خلك ویروي،غم جوړوي،د وطن د هستي او شتمنې لوټول ورته یوعادي کاربریښي،هغوی د یوې ډیرې اړتیا له امله په وچ زورارٍ کیږي چې شیطان ځراغ ولګوي خو په عین حال پرې خوښ هم نه دي ځکه تیاره د دوی په ګټه ده،هغوی له نورو رڼا ګانو کرکه لري،ویریږي. ترډیره هڅه کوي،چې د پوهې، پرمختګ،زده کړې،رڼا ګانې غلې کړې. دا کسان ټولې هغه دیني توصیي او ارشادات هیروي چې په عملي کولو سره یې ټولو انسانانوته د دارینو نیکمرغې ورپه برخه کیږي،دوی دهوس اونفس دغوښتنومنلو ته غاړه ایښي. سحر دغو کسانو په زغرده نصیحت نه کوي اوپه دې باور دي چې د شیطان ځراغ په سوزونکو لمبو یې داغل ښه دي،ځکه یو خو به دغه داغونه دوی خلکو ته ښه وروپیژنې،او بل بـه یې عبرت هم کړي.هغه ځکه شیطان ځراغ په لاس او کوڅه په کوڅه ګرځي چې هغه څوك یې چې رڼا ته اړتیا لري ورڅخه ګټه واخلي، او په دې توګه به یې د رڼا له برکته له تیارو راووځي. او هغه چې رڼا ته یې سترګې بریښې، له رڼا سره یې جوړه نه ده پرې وداغې که په دې ډول سره وتوانیده چې سمې لارې ته راشي،سحر د خپل ځراغ رڼا، اوسوزونکې لمبې دواړه دټولنې ټولوغړو ته یوشان ډالۍ کوي،او ورته خپل سخاوت هم په ګوته کوي،هغه له هیچا څخه خپله مرسته نه سپموي،زما په اند تر ټولو ښه مرسته داده چې یوچا ته په خندا خندا لاره وښودله شي. وایي د هرعیب دورکولو او اصلاح له پاره تر ټولو ښه نصحت طنز دي.نوځکه سحرله دې وسیلې څخه کار اخلي،اوپه مالګینه خندا خندا، د ټولو هغو کسانو اصلاح ته لیکې رانغاړې چې تر ډیره دروند مسولیت،او واك او ځواك لري،سحر هڅه کوي هغه وپوهوي چې د خدمت کول داسې نه وي لکه دا ته چې یې کوي.

دلته راځئ وګوره چې هغه د خپل څراغ زریني وړانګې.مشرصیب، وزیر صیب، ریس صیب، او ان پیردار ته څنګه په پوره اخلاص سره وړاندې کوي. ورته وایي دا ستاسو دا ډول کړه وړه د مسولینو په توګه د چا له پاره د منلو وړنه دي، داسې باید ونکړئ. ځکه چې ولس ورڅخه د داسې کولوتمه نه لري.او یو مسول د خلکو سر اومال د ساتلو دنده لري نه دا چې د هغوی دروازې ورماتې کړې اومال یې یوسي. سحر داسې مسول د دې ترڅنګ چې متوجې کوي خوخلکوته یې هم داسې ورپیژنې. دا یې څلورم ځل و،چې د مانۍ د کړکیو د ماتو ښیښو پر ځای یې نوې ښیښې اچولې وې.سره له دې چې ښیښې یې لا پرون پوره کړې وې او اوس دومره یخني نه وه، خو د کار او کادرونو د چارو وزیر ناروغ و،نورو وزیرانو او مشرانو به ویل چې وزیر په هغه شپه چې د یو توغندی ګولۍ د کړکیو ښیښې ماتې کړې، په یوه کمپله کې ویده شوی او د خپلې سرزورۍ له امله زکام شوی دی. وزیر دا څو ورځې د هغه او دغه له جیب څخه ډېرې ګولۍ خوړلې وې او خپل همېشنی شین چای یې هم په تور چای بدل کړی و،خو ناروغي یې لا پسې سخته شوې وه، د روغتونونو لارې د نورو وسلوالو ډلو په واك کې وې. وزیر پکول ایسته کړی و او تر سر یې برګ دسمال تینګ تړلی و،له ځایه راولاړ شو،له دروازې یې یوې او بلې خوا ته وکتل،پیره دار په دېګدان پسې اور اچولی و،وزیر پرې غږ کړ: اغا شیرینه! دوا دې راوړه؟ اغاشیرین چې په یوه لمده لښته د اور په منځ کې لرګي سره اړول، را اړول، مخ راواړوه: ټول بازار بند و،یو درملتون هم خلاص نه و.

ـــ ولې،برچه او کلاشینکوف دې نه لرل چې کولپ (قلف) دې مات کړی وای؟ ها! چې هغه څه ونه ویل، په امرانه لهجه یې پسې زیاته کړه: ژر لاړ شه، له یوه درملتون څخه د ټوخي او زکام دوا راوړه. اغاشیرین چې هماغسې په اور کې لرګی واهه، پوښتنه وکړه: ډاکټر خو به نه وي، څه رقم دوا راوړم؟

دلته موږ وینو چې زموږ دزماني یو مشر اووزیرد ځان د روغتیا په مقصد بې له دې چې له سالمې لارې یوه چاره ولټوي. خپل پیردارته په امرانه لهجه وایي: لاړشه او له درملتون څخه دوا راوړه، دلته سړي ته هغه خبره وریاده شي،چې که د ملك مشر او واکدار له بڼ څخه یوه منه وشکوي عسکربه یې ټول بڼ لوټ کړي، سحر د دغه کار د مخنیوي په موخه د څراغ په لمبو وزیر صیب داغي. چې داسې مه کوه .او دا هم ورته په ګوته کوي چې ته له هغه چا څخه چې هغه خپلې روغتیا ته پام نه کوي د څه له پاره مرسته غواړې،او مشرواکمن ته داپه ګوته کوي چې دغه ناروغ ،عملي، اونامسلکي سړی چې تا ولس ته دروغتیایي خدمتونو دوړاندې کولو په موخه ګمارلی تیروتی یې،سحر په دغه نصحت کې په څومره ښه انداز مشر ته وایي چې که نور څه نه شي کولای دپوهني له رڼا خو مه تښته. او دلته هم شیطان څراغ د هغه چا په لاس لګوي چې باید ویې لګوي، سحر دلته دوئ ته په خندا خندا کې اصلې خبره

کوي او ورته وايي: پوهنه رڼا ده، داخبره سحرصيب ځکه ديوه پوځي له خولې کوي ترڅو په کنايه کې مشر وپوهوي چې نورخو لا نور خو پوځيان دې هم بايد په دغه ټکي پوه وي او پوهې ته په درنه وګوري. سحر په دغه طنز کې نه يوازې. خپلو لوستونکو ته خندا ورکوي،بلکې يوه ترخه تاريخي پيښه هم بيانوي. د جګړې له لاسه نا اهل دواك په ګدۍ ناست خلك وربښيي،دی ورته دا خبره هم کوي چې جګړه څنګه عزتمن خلك بې عزته کوي. اوڅنګه نااهله واك ته رسوي، دلته سحر په نرمه نرمه واکمن ته وايي: چې ته خبريي کنه ؟ دومره ګډوډې ده چې يو والي وزير په دنده ګمارې چې داسې سرچپه کار د تاريخ په اوږدو کې نه دی شوی. او دا هم ورته په ګوته کوي چې له چا څخه وړل شوی مال بايد څوك ورته ورکړې، د خلکو له ماله څوك ساتنه وکړې، پوليس که د اقتصاد وزير؟ که د اقتصاد وزير د وکاندار ته کانتينر ورکوي نومعلومدار چې عسکر خونه لري چې له هغه قوماندان وړل شوی کانتينر راوړي نو له بيت الماله به يوڅه ورکوي. چې په دغه کار سره هم له خلکو سره جفا کوي،او په دې سره ګټه بيا هم قوماندان وکړه. داسې وزير چې دا لا ورته معلومه نه وي چې زما ټاکل د چا کار دی، ضرور همداسې کوي لکه مخکې چې مې يادونه وکړه. هغه وايي: "د اقتصادي امورو وزير وظيفه لري، چې د ښار يوه دکاندار چې موږ ته يې عريضه رسېدلې ده، د کانتينر د بېرته ورکولو په باب اجرات وکړي. د ده کانتينر زموږ يوه قوماندان په زوره ترې وړی دی، بايد چې دا..."

د رئيس د نابلده وزير څېرې ته پام شو، کښته- پورته يې ورته وکتل، کاغذ يې يوې خوا ته کړ،پوښتنه يې وکړه:

ته څوك يې؟

ـــ زه د اقتصادي چارو وزير يم.

ـــ عجيب، ته چا مقرر کړی يې؟ زه خو تا نه پېژنم.

ـــ صاحب! زه والي صاحب مقرر کړی يم،هغه ما ښه پېژني.

رئيس تلولی شو:

عجب! نو هغه بل څه شو؟

ـــ خبره داسې ده چې پخوانی وزير ګاونډي ملك ته خپل کورته تللی دی،والي صاحب ويل چې هغه ورته ويلي چې بيا نه راځي. بس ما ته يې وويل چې ته هلته وزير شه. د ده په خپله هلته ښه ساعت... سحر دغه طنزې ټوټه په څومره پخو او وزن لرونکو کلماتو سرپای ته رسوي .لوستونکي ته ورپه يادوې چې په هغوو ځايونو اومانيو کې چې له هغه ځايه د قانون رڼا نوروسيمو ته خوريده قانون نشته، وياړونه

ترخاورو لاندې دي، اوهيڅوك هم نشته چې د دغو وياړونو، اوقوانينو د ترلاسه کيدوله پاره خو يو څه وکړي، بلکې يوازې دهغه بيرغ ريتاړې او د ځراغ لړزيدونکې لمبې دي چې دا هڅه کوي .سحروايي: "شيطان ځراغ يوازې پاتې شو. شا و خوا د توغنديو ګولۍ لګېدلې، داسې معلومېدل چې ټولو لار ورکه کړې وي، بس يوې بلې خوا ته يې منډې وهلې. تا به ويل د سپوږمۍ تتې رڼا ته په ګوليو د لګېدلې ځيرې- ځيرې بيرغ رتياړې او په مانۍ کې د باد په مخ کې د شيطان ځراغ لړزېدونکې لمبې د ارګ په تللې برم پسې لاسونه اچوي."

په پای يوازې دومره ويل غواړم ووايم چې تر کومه بريده چې زه سحرصيب پيژنم. په وطن اوخپلو خلکو دومره مين سړی دی،چې په ډاډ سره ويلای شم ډير ځله خو د خلکو په تريخ ژوند اوښکې له سترګو څڅيدلې،هغه په ژبه اوعمل کې يو ډول دی، ډير ښه اوغوره خوی خو يې دا دی چې هيڅکله چل ول نه کوي،له سياست سره يې جوړه ده خوپه کې دورواغ نه وايي. چې رښتنولی يې په خپلو ليکنو کې هم ښه له ورايه ښکارې په مينه سحرصيب قلم د لا چالان اوسه.

اسدالله بلهارجلالزی

غـــــزني ښار- البيروني واټ

په "پاس سپوږمۍ ده لاندې ته یې" کې فلسفي افاقیت ته یوه ځغلنده کتنه

موږ په دغه لیکنه کې تر وسه وسه پورې هڅه کوو چې په پورتني کتاب کې هغه څه ولټوو،چې په اصطلاح فلسفي افاقیت ورته ویلای شو.موږ نه غواړو چې د دغه کتا ب په فزیکي او تخنیکي اړخ باندې خبرې وکړو بلکې یواځې مانیزه پانګه او هنریت او په هغه کې د یو شمېر فلسفي اندونو اوانځورونو څېړنه کوو.

دغه کتاب د هېواد د ځوان او نامتو شاعرعلم ګل سحر وروستۍ خپره شوې شعري ټولګه ده چې د ده د تر ټولو وتلې او نامتو شاعرۍ بېلګې په کې خوندي شوي دي.

موږ ډېر ځله په ژوند کې یو شمېر خبرې او اصطلاحګاني لرو چې په غیر شعوري یاځان ناخبري ډول یې کار وو،دا توکي چې کله بیا یوه شاعر ته په لاس ورشي هغه بیا د خپل هنر په مټ ورڅخه د فلسفي اندونو او الواکونو د څرګندو بېلګو په توګه ټولنې ته وړاندې کوي.

موږ په دغه لیکنه کې دا هڅه نه ده کړې چې د سحر کتاب د کره کتنې په تول وتلو، دا نه ارزو چې په پښتو ادب کې د دغه کتاب خپرېدل څومره پرځای او ستره زیاتونه ده، دانه ګورو چې نور خپاره شوي کتابونه څومره ارزښتمن و او د سحر دا یې پر ارزښت څه ډول زیاتونه وشوه،خو دومره ویل اړین بولم چې د تېرو څوکلنو په ترڅ کې زما لاسته راغلی تر ټولو ستر کتاب "پاس سپوږمۍ ده لاندې ته یې" ده.

دغه کتاب پر هنري ارزښتونو برسېره د یوې داسې شاعرۍ بېلګې له ځانه سره لري،چې سړی یې له مخې پرېکړه کولای چې پښتو ادبیاتو شعري برخه اوس هم روانه ده څو پورې چې ځان د بشپړتابه پړاو ته ورسوي. کېدای شي چې په دې برخه کې یو زیات شمېر کتابونه خپاره شوې وي خو هغه ښکلا او هنریت چې په دغه کتاب کې شتون لري زموږ ادبیات به یې له ځانه سره کمې بېلګې لري.

د یونان ستر فیلوسوف افلا تون وایي : "انسانان له آره ټول شاعران دي او کله چې دې نړۍ ته راشي نو بیا په دوو برخو ووېشل شي چې یوه ډله یې د ده په وینا ناطق یاني خبرې کوونکي او بله ډله یې صامت یاني ګونګ دي. "

دی وایي ناطق انسانان کولای شي چې خپل احساسات د شعر په ژبه څرګند کړي خو صامت بیا له دې چارې څخه بې برخي دي مګر د ده په وینا کله چې ناطق انسانان چې د ده موخه دلته شاعران دي ګړېږي نو صامت یا ګونګ انسانان هم دا وړتیا لري چې دهغوی له خبرو څخه خوند واخلي.

خوخبره یواځې دا نه ده چې څوک افلا تون د ناطق په کټګورۍ کې شامل کړي وي نو هغه دې ټول یو ډول وي،د دغو خلکو تر منځ هم ژور توپیر شتون لري یو شمېر یې داسي دي، کله چې چاته د شعر په ژبه ګرېږي نو نور وګړي خوند ورڅخه اخلي،خو یو شمېر نور یې بیا داسې دي چې یواځې په دې کټګورۍ کې شامل دي خو نور د دې جوګه نه دي چې نور وګړي یې له خبرو څخه خوند واخلي.

له نېکه مرغه په "پاس سپوږمۍ ده لاندې ته یې" کې موږ سحر داسې موندلی دی چې په لومړۍ کټګورۍ راځي ده هغه څه ویلي دي چې هرڅوک د لوستونکي په توګه خوند ترې اخیستلای شي. په پورتني کتاب کې موږ په هنري ارزښتونو سربېره یو عام خیال هم وینو او دغه خیال د انسانیت په چورلیځ باندې راچورلي، په دغه خیال کې له انسانیت سره مینه،هغه ته درناوی او دهغه د ځای ځایګي په اړه ډېرڅه وینو.

موږ د میني او انسان په اړه په پخوانیو اسطورو برسېره په معاصر ادب کې هم ډېرڅه لوستلي دي خو نن چې سحر په کوم انداز کې ورته نغوته کړېده هغه ورسره یو مخیز توپیر لري. زموږ دیني روایات د قران کریم پر بنسټ انسان په ځمکه کې د خدای خلیفه ګڼي "اناجعنافی الارض خلیفة... الایة "

او په دې توګه دانسان درنښت راته زباتوي، دغه راز انسان د ټولو کایناتو تر منځ ښکلی راپېژني "لقدخلقناالانسان في احسن التقویم... الایة. "

پردیني روایاتو برسېره زموږ دودیز روایات هم د انسان درنښت رازده کوي او دا کومه نوې خبره نه ده،خو هغه چې علم ګل سحر یې وایي اوموږ ته یې راپېژني هغه بل شی دی.

د انسانیت په وړاندې له ارزښتونو ورها خوا موږ خندونه هم وینو،تاسې پوهېږئ چې چابه دبېزوګانو اولاد باله، او اوسني انساني پېړته یې د هغه د ژوند د تکاملي پړاو په سترګه کتل په دې مانا چې انسان لومړی د بېزو نسل وو چې د وخت په تېرېدلو سره یې د اوسني انسان بڼه غوره کړه. چابه د ځمکي په مخ د نورو ژویو سره ورته باله او دارزښت په اړه یې هېڅ هم ورته نه درلودل.

د دې ترڅنګ ډېر ځله په ډېرو ټولنو کې له هغه سره د یو بل دودیز ژوي په توګه د پېرلو او پېرودلو چال چلند تر سره کېده او داسې نورې ډېرې معاملې دا په زبات رسوي چې انسان له څومره خندونو سره مخ و،چې دغه خندونه په ځانګړې توګه د ښځو په اړوند لابښه څرګندېدل. له ډېرو پخوانیو زمانو څخه د ښځو په اړه داسې یوې انګېرنې شتون درلود چې ایا ښځه ذې روح ده او کنه؟ او ایا هغې ته کوم عذاب رسېږي او کنه؟

دې ته ورته نوري بېلګې هم د بشر په تاريخ کې شتون لري.خو د سحر په کتاب کې له انسانيت سره د فوق العاده مينې بېلګې وينو، ده هغه څه ويلي دي چې رښتيا هم د انسانيت د معراج د زبات لپاره بسنه کوي.

دوی حيران دي چې په تا ولې مين يم

دا خو ځکه چې انسان راباندې ګران دی

پاس سپوږمۍ.... ۲۹مخ

او لکه په لاندې بيت کې چې د انسان ذاتي شتون او هستۍ ته د درنښت سر ټيټوي او د يار په نامه درست انسانيت ته په خطاب کې وايې:

زه دې ښکلا نه ګورم زه دې يم په روح مين

ګوره چې خپه نه شې، ښکلې بې له شکه يې

پاس سپوږمۍ ده ٦٨مخ

دلته سحر له ظاهري ښکلا نه يو ګام ورها خوا ځي، دی يو ځل د انسانيت ښکلا په زبات رسوي او هغه ته وايې چې بې له اړنګه ښکلې يې خو زه دې په روح مين يم. له ديني ارزښتونو ورها خوا موږ په دوديز ډول ډېرځله په هغه څه باندې مينه کوو چې محسوس وي. خو دا چې له روح سره مينه کول وينو له دې څخه ښکاري چې سحر څومره لويو ارزښتونو ته په درنښت ټينګار کوي.موږ له ښکلا سره په مينه باندې عادي و خو له روح سره مينه کول له سحره څخه اورو او داموږ ته په زبات رسوي چې له يو شي سره مينه کول دهغه د ارزښت شاهدي ورکوي او کنه؟

سحرنه يوائې له روح سره مينه کوي بلکې هومره ژور تللی دی چې د خپلې مينې په مټ د ښکلو زړونو او روح ته رسېدلی دی:

دا ښکلي هسې له موږ مخ اړوي ځان کنجوي

موږ يې په روح موږ يې په زړونو کې لاروغ پاتې يو

پاس سپوږمۍ...۲مخ

موږ ولې مينې ته اړتيا لرو؟

دا داسې يوه پوښتنه ده چې هر چا د خپل اند له مخې ځواب کړې او تعريف کړېده،ځينو د انسانيت د دوام لپاره يو اړين شرط مينه بللې ده،ځينو د ژوند د داسې اړتيا په توګه ياده کړې ده چې له نشتوالي څخه يې کېدای شي چې د نړۍ نظام ګډوډ او ړنګ شي. د ديني رواياتو پر بنسټ که مينه نه وی نو انسانيت بشپړنه دی، انسانان

تل هڅېدلي دي چې په مینه کې ژوند وکړي،یو شمېر نوربیا په دې ګروهه دي چې که په بشر کې د مینې تلوسه شتون ونه لري په ژوند کې به هېڅ خوځښت او خوند نه وي. دوی وایي چې که په ژوند کې د مینې د هڅتابه خاکه نه وای نو د ډېرو وړو ستونزو په وړاندې به انسانانو خپل مقاومت له لاسه ورکړی و او له پښو به لوېدلي و. او دا کار په ټوله کې د بشر د تاریخ د له منځه تللو یو لوی لامل کېدای شوای. د مینې په وړاندې د بشریت ترمنځ د کرکې په نوم یو بل مفهوم هم شتون لري چې انسانیت یې له ګواښ سره مخامخ کړ ی دی. سحر د دغو دواړو مفهومو تعریف او لومړي ته د انسانانو اړتیا په لاندې نظم کې په ډېر ښه ډول انځوروي.

د رڼا تناب

ته یې سپېڅلې!

ته اروا د مریم

ته لکه پرخه په ګلپاڼو باندې

ته لکه وړانګه پاکه

ته د بلبل اوښکه یې

روح دې منېځلې د زمزم په اوبو

ته یو احساس ته عاطفه یې ګلې!

ته له ګنا پاکه یې

خو دلته هر پلو ګناه ده ګناه

لکه چې ته دلته بې وخته راغلې

لاخو کېنې خورې دي

لاخو کرکې خورې

لا خو د مینې جامې رنګ دي

د ګناه په وینو

لا د قابیل- هابل کېسه ده

د هر چا په ژبه

او د بلقيس او سليمان مينه

له ټولو هيره

ځمکه فساد نيولې

اسمان کې وريځې دي د کرکې خورې

لا د يزيد توره

ريبي سرونه

لا خو دهر چا زړه کې کرکه شنه ده

لاخو دهر چا زړه کې بل د انتقام اورونه

لا خو په مينه هيڅوک نه پوهيږي

نو دا منې راسره؟

چې ته بې وخته راغلې

دې د نفرت نړۍ ته

ته چې د چا زړه کې کينه ويني

دا ستا په سترګو کې د وير فصل

راوټوکيږي

تاته د زور او زرو سترګې اوړي

ته د قارون، ته د پاچا، ته د جابر

له خنګه تيره شې

موسکۍ شې وايې

عجب ساده خلک دي

دومره په زور او زر مغرور ولې دي؟

ته د سندرو سيپارې

په مينه مينه لولې

ته لکه زه په يوه ورکه پسې سترې ښکارې

مينه، مينه، مينه!

اوه، نه پوهيږم

ښايي داهم سترې وي

ښآيي چې مينه هم

تيارو کې سر ګردانه ګرځي

د يوه زړه په لټه

داسې يو زړه چې کرکه نه پېژني

چېرې به وي؟

نه پوهيږم، نه پوهيږم

××××

ته يې سپېڅلې!

ته اروا د مريم

ته يوه پاکه فرښته يې ګلې!

ګوره ابليس مينې ته خاورې شيندي

د فرښتو د لارښووني

خوب يې بيا ليدلی

ابليس د مينې دښمن

فرښتي! تاته وايم

له خپلو شونډو

دولا حولو توري مه غورځوه

ابليس لباس دی

کله،کله په بدل لباس کې

راشي د کرکې اوګناه تخمونه وشيندي، ځي

په لباسي خندايي مه غولېږه

چې ولاحولو درنه هېره نه شي

ايت د مينې تل پر ځان چوف کوه

ابليس په سپين لباس کې راشي

فرښتو ته لارښوونه کوي

ابليس د مار زهر

د مينې په پيالو کې راوړي

نو

فرښتي تا ته وايم

اعوذبالله او ولاحولو

تل پر شونډو لره

×××××

ته يې سپېځلې!

ته اروا د مريم

ته يې د نور لارښوده

زه دي چې سترګوته په ځير ګورمه

ما خپل ارمان ورک کړی

زه دې په ښکلو شرابي سترګو کې

د رڼا لارې ګورم

او

زما دعقل بېړی

دا ستا د ښکلو سترګو

د سمندر په توپاني څپو کې

غرقه ښکاري

او زه تيارو کې بندي

په تروږمۍ کې

له برهوت څخه فرياد کومه

ته په وړانګينو لاسو

دا د رڼا تناب راخور کړه

ما در واخله ښکلې

چې دې نفرت،نفرت جهان کې مې

نور زړه تنګ شوی

پاس سپوږمۍ.... ۱۹مخ

د سحر شعر له سره تر پايه پورې که څوک ولولي نو درستي انساني ښېګڼې يې نغاړلي او په ټوله کې له ميني څخه ډک دی. سحر انسان د مېني سېمبول ګڼي او بدۍ ټولي د ده له پنځه (فطرته) سره په ټکر کې ګڼي. موږ ته دلته د فرانسي د نامتو فيلوسوف ژان ژاک روسو يوه خبره رايادېږي. روسو وايي چې انسان په فطرتي ډول ښۀ پيدا شوی دی او د طبعي حالت پر بنسټ نه شي کولای چې بدي وکړي. موږ که د

سحرشعر راګوروهم نو ګام په ګام مو د انسان، او د هغه د فطرت په اړه د مینې د ژبات په دلایلو باندې سترګې نښلي.

دلته اړینه بولم چې د ښه شعر په ارزښت هم څو خبرې وکړم چې ښه شعر کوم دی او څه ارزښت لري.

د بدیع او بیان پوهان په دې ګروهه دي چې ښه شعر باید لاندې ځانګړنې لکه وزن، ښه فکر،لوړتخیل او خوږه ژبه ولري،یو شمېر خو یې په قافیه باندې هم ټینګارکوي خو په اوس مهال کې دا شی په ازادو شعرونو کې له پامه لوېدلی توکی دی. خو یوشی چې زما په اند د شعر تر ټولو ارزښتناک توکی دی هغه پیغام دی، کله چې قران کریم نازلیده هغه مهال په عربو کې شاعري بیخي زوراخیستی و ان تر دې بریده پورې چې کله به د قران کریم یو ایت نازل شونو مشرکینو به هڅه کوله چې د هغه په وزن او قافیه باندې برابریو شعر جوړ کړي او په دې توګه به د قران شعریت ثابت او پیغمبر به شاعر وبلل شي او دغه کتاب به د خدای نه بلکې د ده له خوا د شعر یوه جوړه شوې ټولګه وبلل شي.

کله چې د(القارعه) سورة نازل شو نو یو مشرک راولاړ شو او داسې شعریې جوړ کړ چې "الفیل مالفیل وما ادراک مالفیل له خرطم طویل"

تاسې وینئ چې په پورتنیو کلیماتو کې وزن او اهنګ شته او یو شی چې نشته هغه پیغام دی، ځکه ټول لو ستونکي په دې خبر دي چې فیل څه دی؟ ته څه شي خبر کړې چې فیل څه دی؟ فیل اوږ خرطم لري. یو ځل خو که یې د قران د مقابلې خوا بېخي له پامه وغورزول شي او دې ته راشو چې په دې شعر کې نوی شی څه دی؟ نو دابه راته په ګوته شي چې دلته هېڅ داسې څه نشته چې لوستونکی ورسره لېوالتیا وښیي. پیغام په شعر کې هغه ارزښت دی چې شعر ابدي کوي او د هغه ژوندې ورپسې تړلی دی او شاعر د خلکو زړونو ته ننباسي. ویل کېږي د روم امپراطور نیرون وغوښتل چې ځان شاعر کړي، ده د خپل وخت تر ټولو ستر شاعر هومر لیدلی و چې څنګه دخلکو په زړونو کې ځای لري. نو یې له ځانه سره وپتېله چې باید په روم کې دتړای ښار وسوځوي کېدای شي چې شاعر به شي، ځکه غمجن به شي او هغه مهال به بیا وشعر ویلو ته بیخي جوړ وي.نیرون هماغسې وکړل لکه غوښتل چې یې دتړای ښکلی ښاریې د لمبو خوراک کړ خو دی شاعر نه شو. ابله د هغه اور د ننداره په مهال یې دا څوکلمې له خولې راوتلې چې اې د روم خلکو ستاسې واکمن هم ستاسې په شان بې کوره شو او داسې نورې یې هم څو خبرې وکړې خو نه هغه ابدي شوې او نه هم دی پرې شاعر شو. تاسې پوهېږئ چې دا کلېمې ولې نه شعر شوې او نه ابدي شوې؟یواځنی لامل یې دا دی چې په هغوی کې پیغام نه و،او نه یې کوم تاریخي ارزښت پروت و چې سړی یې له داسې زاویې څخه کتلای شي چې ابدیت ته یې غاړه کېږدي.

تر موږ پورې رارسېدلې شاعرۍ په غوچ ډول هغه شاعرۍ دي چې ولس ته یې پیغام لرلی. موږ که په ځانګړې توګه د پښتو ادبیاتو د لرغوني دورې د شعر په اړه پرېکړه کوو، نو ارو مرو وایو چې هغه څه چې موږ یې وینو د یوه پیغام په مټ تر موږ پورې رارسېدلي دي. د امیر کروړ شعر چې په پښتو شته اثاروکې ترټولو لرغوني بېلګه ده ولې له منځه نه ځي؟ زما په اند یواځنی لامل یې هغه مانېزه پانګه ده چې د پیغام په ډول یې خپلو لوستونکو ته رسوي.

د پښتو ادبیاتو لرغوني دوره شپږمه پېړۍ تاسي وګورئ،کله چې د مغلو بریدونه پیل کېږي بابا هوتک څه وایې:

په سورغر بل راته نن اور دی

وګړیه جوړ راته پیغور دی

په کلي کورباندې مغل راغی

هم په غزني هم په کابل راغی

تر پایه پورې...

له دې ټول خبرو څخه سرې دې پایلې ته رسېږي چې د شعر ابدیت په یوه پیغام پسې تړاو لري. بابا هوتک چې کله په اصطلاح د مقاومت د ادبیاتو بنسټ اېښود په همدغه شعریې پیل کړ او خپل شازلمي یې د مغلو په وړاندې مقاومت ته وهڅول.د سحرد شعر تر ټولو ستره ښکلا هم په دې کې ده چې هربیت یې ځانته پیغام لري،ټولنیز پیغام،انساني پیغام،سیاسي پیغام او نور...

یتیم ماښام پورې په خاورو کې لوبېږي وایي:

یواځي نه ځمه خپل کور ته بابا وروسته راځي

دوی وایي وکړئ ګوزاره له ښامارانو سره

ډېر زورور دي، کوه طور نه امسا وروسته راځي

پاس سپوږمۍ...۳-٤مخ

هنداري ټولې ماتې کړي څو کاڼي دلته پرېږدي

یو څو لیونیان ووځي یو څو بېړته ښار ته راشي

په کور کې څراغ نه لري چې کښیني یې رڼا ته

چې توره شپه خوره شي سحرځکه یار ته راشي

پورتنی کتاب ۱مخ

امان الله! ستا غوندې نه دی چې به غم خوري زموږ

بس ګوزاره کوي، ژوندی دی، پاچا هېڅ نه وایې

پورتنی کتاب ۱۸مخ

سپېزوا یو له هغو فیلوسوفانو څخه و چې په ژوند او ژواک کې یې سول ته بشپړواک ورکاو، دغه مکتب چې سول ته بشپړ واک ورکوي دRationalism په نوم یادېږي. سپیوزا پخپل یوه نامتو اثر کې چې "اخلاق" نومېږي خپل فلسفي، الهي، او اخلاقي افکار په دې ډول راوړي دي چې درست هندسي قضیو ته ورته دي،په دې ډول چې لومړی یې بحث تعریف کړی وي،وروسته حکم ورته راوړي او بیا برهان وایې.

په زړه پورې او د پام وړخبره دا ده چې د سحرپه شاعرۍ کې دې ته ورته قضیې بیخي زیاتې راغلې دي په ځانګړي ډول په ازادو شعرونو کې چې دا کار زه د سحر د شاعرۍ له ځانګړنو څخه بولم. سحر د "باباته" په نوم یو ازاد شعر لري:

بابا ته !

بابا موږ ستا لاره بیا وپالله

موږه هم ستا په لاره ګام اېښی دی

موږه هم وواتو جنته ځني

په دغه فرق چې:

تاغنم وخوړل جنت نه ولاړې

موږ ستا دا ولاد له ظلمه تنګ شو

په غنم پسې د وزخ ته ولاړو

او اوس د وزخ کې په یوه ګوله مړۍ پسې

ستومانه ګرځو

پاس سپوږمۍ...۳۵مخ

موږ که چېرته پورتنی شعرتجزیه کړو نو عینا مطلب به مو لاسته راوړی وي.

سحر له ځانه سره دشعر په ژبه یو لړ داسې پوښتنې مطرح کوي چې سړی دې ته اړباسي چې فلسفې ته ولاړ شي. که څه هم دی یې ځواب هم پخپله وایې خو زما لپاره یو شمېر نورې پوښتنې ترې راولاړیږي او دا ځانګړتیا موږ په عین بڼه په فلسفه کې وینو دبېلګې په توګه لاندې شعرونه ګورو:

که ښکلې نه وای

که ښکلې نه وای

زموږ ژوند به څه و

په څه امید به موږه ژوند کولو

په کومه هېله به ژوندي پاتې وو.

که ښکلې نه وای

لمر به څومره یخ و

لمر به تیاره و

اوسپوږمۍ به نه وه.

که ښکلي نه وای

نو په بڼ کې سرو غوټو به څنګه

داسې موسکا کوله

اوسره ګلونه بهٔ په څه غوړېدل

د لمر ګلونو به نوکوم پلوته

داسي په ځیر- ځیر کتل

که ښکلې نه وای

دا اسمان به په دې ښکلو ستورو

تر دې لا هم مغرور و

ځکه هغه وخت به یواځې اسمان ستوري لرل

که ښکلې نه وای

دا جګړې به تر دې هم ګرمې وې

دهر چا زړه کې به د کرکې اور و

د هر چا زړه به له ژوندونه تور و

که ښکلې نه وای

نو د شعر پري به

له کومه لوري الهامونه راوړل ؟

که ښکلې نه وای

زموږ ژوند به څه و؟

په کوم امید به موږ ژوندي پاتې و؟

پاس سپوږمۍ...٥-٦مخ

یا لاندنی شعر

یم کمزوری له تا لیرې ځم انسانه

اوس مې زړه د چا لپاره نه درزیږي

اوس د چا له غمه ویښ درسته شپه نه یم

اوس د چا په انتظار کې ستړی نه یم

اوس ژړاوې راته مکرغوندې ښکاري

اوس خندا د جلادانو وروستی قهر

بې اثره اوس خبرې راته ښکاري

اوس مې زړه د چا ښکلا لړزوی نه شي

په کې ((خو)) له ډېره لېرې راته ښکاري

اوس بې غمه سترګې پټې کړم ويده شم

تر سهاره هېڅ څوک نه راځي په خوب کې

×××××

په ما څه که د بلبلو اوښکې څاڅي

په ما څه که مرغۍ ګرځي بې وزرو

په ماڅه که مير دزانو يې وژلی

په ما څه که الوت نشته د کوترو

له ښکاري سره اوس زه په يو نظر يم

زرکې ښکلې نه دي غوښې يې خوږې دي

زه خوځمه لنډه لاره لټومه

زما څه که لارې شنې، که تکې سرې دي

په ما څه که له بوډۍ ده لاره ورکه

په ما څه بودا ولوېده په ځمکه

په ما څه که يې امسا ترې اوړکو يوړه

څه خبر يم پر چا ولوېدله ټکه

په ما څه که د سوالګر کچکول لوېدلی

په ما څه که رويو سپيو دی داړلی

احساسات دې رانه لېرې تښتېدلي

عواطف مې له خپل ذهن نه مینځلي

اوس غمونه مصنوعي راته ښکارېږي

او پردۍ ټولې خوښۍ راته ښکارېږي

ښاپېریاني له دېوانو سره ناځي

فرښتې ابلیس ته وایې راته ګرانه

اوس پر هېڅا اعتبار کولای نه شم

زه یم نوی راستون شوی له خپل ځانه

د افکارو په ځنګله کې لاره باسم

یم کمزوری له تا لېرې ځم انسانه

اوس مې زړه لکه چې نشته خبر نه یم

او که وي ټوټې ټوټې به چېرته پروت وي

تایې وانه ورید اواز د ماتېدلو

ستا وروستۍ خبرې دومره اثري وې.

پاس سپوږمۍ.... ۷۱مخ

په پورتنیو دواړو شعرونو کې په هنري ارزښتونو برسېره یو ډول فلسفي پوښتنې مطرح شوې دي چې ځواب هم ورته ویل شوی دی،خو د پام وړ دا ده چې سړي ته یې له لوستلو وروسته نورې پوښتنې پیدا کېږي او لکه مخته چې وویل شول دا د فلسفې یوه ځانګړنه هم ده.

افلاتون چې په خپل ژوند کې له تر ټولو سترې مسلې سره مخ و هغه دا وه چې ایا هغه نړۍ چې انسانان یې په خپل چاپېریال کې محسوسوي واقعیت دی؟ که چېرته واقعیت وي نو بیا ولې بدلون مومي ثابته ولې نه ده؟ او که واقعیت نه وي نو دا چې شته هغه څه شی دی؟

د افلاتون لپاره دا ډېره عجبه وه چې د نړۍ په اړه ولې سم نه پوهېږي. افلاتون که پوهېده هم مګر بيا يې هم د واقعيت په اړه پوښتنې کولې.

دا پورتنيو پوښتنو ته ورته پوښتنې سحر هم په خپلو شعرونو کې مطرح کړېدي چې له پورتنيو شعرونو څخه به مو هم څرک لګولی وي.

چې دغه کار د سحر د شعر خواږه يو په دوه زيات کړي دي .

زما په اند د سحر د شعر مانيزخوځښت او ژوند له دې څخه هم سرچينه اخلي چې خپلې تجربې يې لوستونکو ته وړاندې کړې دي، يا يې د شعر ډېره برخه پخپلو تجربو باندې ولاړه ده.

ويل کېږي پخوا په لوديځ کوم هېواد کې يوه انځورګر يوه تابلو رسم کړې وه، په تابلو کې يو ماشوم ښکاريدو چې مور يې له لمنې څخه ټينګه نيولې وه او داسې ښکاريده چې مور يې ځي او دی يې نه پرېږدي. څوسوه کاله وروسته د هغه هېواد واکمن وغوښتل چې انځورګران راوغواړي او دغه تابلو را کاپي کړي.

خو چې انځورګرانو ورباندې هرڅومره زور وازمايو سره له دې چې تر پخوا يې ښه وسايل هم په لاس کې و مګر بيايې چې هر ځل به يې انځور را کاپي کړنو چې نندارچيان به راغلل بيا به يې هم هغه لومړی انځور خوښا و.

وروسته پاچا پوه شو چې په دې کار کې ارومرو يو راز نغښتی دی چې موږ يې په هر څومره مدرنه توګه را کاپي کړو بيا هم خلک هغه څو سوه کلن ساده انځورخوښوي،نو له هېواده څخه يې اروپوهان راوغوښتل چې د دې خبرې راز معلوم کړي. کله چې اروپوهان راغلل نو يې وغوښتل چې د لومړي انځور د کښونکي بکراونډ بايد ځانته معلوم کړي او له هغه وروسته نو بيا کولای شي چې په زغرده پرېکړه وکړي.

کله چې اروپوهانو د لومړي انځورګر بکراونډ وليد نو ښکاره شوه چې په ماشومتوب کې يې مور وفات شوېده او دی ترې يتيم پاتې شوی دی.

له دې سره اروپوهانو پاچاته وويل چې د دغې تابلو ترهغه پورې د کاپي کېدلو شونتيا نه لري چې څو پورې بل داسې انځورګر نه وي پيدا شوی چې په ماشومتوب کې د مور له غېږې څخه بېل شوی وي او هغه دردونه، نه وي پرې تېرشوي کوم چې په لومړي انځورګر تېرشوي وو.

سحر هم له خپلو تجربو څخه کار اخيستی دی،او د شعر ټوله تومنه يې له هغو دردونو څخه جوړه شوېده چې د ژوند په اوږدو کې ورسره مخامخ شوی دی. زما په

اند د سحر د شعر ټوله ښکلا د همدغو تجربو په بنسټ ولاړه ده او دا کار د نورو لپاره هم یوښهٔ پیغام دی چې شعر که د تجربو په بنسټ ولیکل شي ډېرخوندور راځي.

ځوان شاعرنذیراحمدنذیر،راته یوه ورځ کیسه کوله چې په خیال کې یې د یوه ناول کیسه جوړه کړېده خو په کیسه کې زندان،اعدام،مینه،قاچاق او داسې نورې چارې شته. ده وویل کله چې مې یوه پوه سړي ته په دې اړه خپل هوډ وښود چې دغه کیسه غواړم په ناول یې بدله کړم نو هغه ورته یوه ډېره پخه خبره کړې وه هغه دا چې ایا په ناول کې راتلونکې پېښوکې ته تجربه لرې؟ ده ورته ویلي و چې نه. نو هغه ورته ویلي و چې خپلې تجربې نه لرې نو دا ناول مه لیکه ځکه ته به ښه ناول ولیکې ټول جزیات به لرې خو هنریت به په کې نه وي نو د یوه اوږده ګذارش بڼه به لري، په لوستونکو به هېڅ اغېزه ونه کړي.

دا ډېره پخه خبره ده موږ وینو هر هنري اثر چې په خپلو تجربو ولاړ وي ټول ارزښتونه به یې پخپل ځای خوندي وي. زه بیا هم وایم چې د سحر د شعر ښکلا په دې کې راته ښکاري چې پخپلو تجربو باندې ولاړ دی نو بریالی هم ځکه دی.

زموږ د اوسنی شاعری یوه ستونزه زما په اند د نفسي اشباع یا ځاني مړښت ستونزه ده،ډېری شاعران موهڅه کوي چې داسې څه ووایي چې ډېر لوړ وي،د دې په ځای چې ذهني یا اروايي اشباع لوستونکي ته ورپه برخه کړي. دوی ښه بولي چې نفسي اشباع ورکړي او د دې په ځای چې په دې کار سره لوستونکي له نفسي اشباع څخه برخمن شي نور هم ستومانه او نا ارامه کېږي. موږ چې کله شعر لیکو نو د اوس مهالي ستونزو په لړ کې سړی دا هم یادولای شي چې په بدهیاتو ولاړ شیان لیکو،نه استدلال ته اړتیا لرو او نه قراینو ته. که څه هم شعر که یو خیالي توکی وګڼو ښایي دا خبره به ډېره راسره ونه مني چې شعر دې استدلال ته اړتیا ولري خو په شعر کې استدلال لکه د ریاضیاتو د ثبوت لپاره نه دی بلکې لوستونکو ته د ذهني باور ورکولو او دهغوی د پام د زاویې بدلولو لپاره په تجربو ولاړ استدلال ډېر اړین دی.

خو په اوس مهاله شاعری کې تر ټولو ستره چاره دا ده چې ستا ترکیبونه څنګه دي او دهغه بل څنګه دي نور هېڅ شي ته هم پاملرنه نشته.

زموږ د اوس مهالي شعر د یوې ستونزې په توګه د بازار یادونه هم کولای شو او بازارهم په غیر شعوري ډول هغه څه مني چې د اروايي مړیدلو او سکون په ځای لوستونکي له لوږې او اروايي نارامي سره مخامخ کوي.

خو د سحر شعر له دا ډول شیانو څخه بیخي پاک دی او د لوړو ارزښتونو انځورونه یې رانغاړلي دي. یو بل سکالو چې دلته باید ورته نغوته وکړم هغه د حمزه بابا په خبره جمالیاتي ذوق دی. دغه ذوق په مستقیم ډول زموږ له اروا سره اړیکي

لري او موږ د دې جوګه کوي چې د فطرت او پېښې ښکلا حس کړو. جمالیاتي ذوق موږ ته هغه مهال ښکاره کېږي چې یوه سړي ته عین شی ښکلی ښکاري او بل ورڅخه خوند نه شي اخیستلای.که څه هم جمالیاتي ذوق په بشپړه توګه نه شم تعریفولای خو دومره ویلای شم چې دغه جمالیاتي ذوق د فلسفې غونډې له اجساموڅخه د هغوی بشپړ او داسې انځور اخلي چې ځنګه وي. موږ چې کله فلسفه او دهغې ارونه او بنسټیز اصول مطالعه کو نو دوه څېزه وینو:

۱- د ټولو انسانانو د تجربوهم غږي کول

۲- له ټولو انساني تجربو څخه یو بشپړانځوراخیستل. نو په دې بنسټ یو فیلوسوف باید له انساني تجربو څخه په خپل ژوند کې یو جامع تصویر ولري.

موږ که چېرته په جمالیاتي ذوق خبرې کوو،نو دا هم یوه اروایي تجربه ده او پایلې به یې له اروایي محصولاتو سره ملې وي. د سحر اروایي محصولات دهغه شعرونه دي. موږ که د سحر په شعر کې وګرځو نو ډېر ځله به په هغه کې د جمالیاتي ذوق یوه داسې بېلګه وموموچې زموږ د ادعا زبات وکړي.

خو جمالیاتي ذوق داسې نه دی چې د هر چا لپاره لکه وړاندې چې هم وویل شول یو ډول به وي،سحر چې څه وایي دا اړینه نه ده چې ټول به یې منو خو دا ورڅخه ښکاري چې دی څومره پوخ جمالیاتي ذوق لري.

وګورئ:

مات ستوري

وینم له تانه، لا ډېرې ښکلې

ډېرې سرې سپینې، ډېرې آغلې

خو بې له تانه، باور پرې وکړه

نظر مې نه شي، په کومې بلې

××××

زه پروت رنځوروم، تا دا مسا کړم

د مړو له ډلې، تا راجلا کړم

تا خو له سره،یو ژوندون راکړ

دغه احسان دې،څنګه ادا کړم

××××

سپوږمۍ ته لاس کړم، ستوري را شمار کړم

څو را نه مات شي،څو بند په تار کړم

دا به ستا وړ وي،او که به نه وي

په دې سوچونو،شپه راسهار کړم

××××

سهار چې ولاړ شم،د ګلو بڼ ته

څو ستا په شانې، ګلونه بېل کړم

د پرخو څاڅکي،سره راټول کړم

چې تا ته جوړترې، بڼکلی امېل کړم

××××

خو لمر را تود شي، او ورک شبنم شي

وړانګي له ګله، پرخې پنا کړي

زه مې د خپلې،بې وسۍ وير کړم

لکه يتيم چې،څوک په ژړا کړي

××××

د لمر شغلونه، لاسونه تاو کړم

وايم لمرونه،ټول تا ته درکړم

خو وړانګې نه وي،هغه هم ته يې

د عشق ګلونه،ټول تا ته درکړم

پورتنی کتاب ۵۵ مخ

په دې سکالو کې لږ نور هم وړاندې ځو. موږ که د رابندرانات ټاګور "ګیت آنجلي" راګورو نو ټول به په یوه خوله ووایو چې ټاګورشهکار شعرونه ویلي دي، خو د دغو شهکارونو د پنځولو په لامل یاعلت باندې سوچ نه کوو چې ټاګور څه ډول دغه شهکارونه پنځولي دي، او په دې هم پوهېږو چې دغه کار ارومرو یو لامل لري.

په فلسفه کې موږ د علیت د اصل (لامل والي د آر) په نوم یو شی لولو او هغه موږ ته دا رابښيي چې هر شی چې شتون ولري هغه به یو لامل هم لري او دا چاره موږ د ټاګور په شهکارونو کې لټوو.

ما چې ترکومه بریده پوري ټاګور مطالعه کړی دی نو یو اځنی شی چې دهغه په شعرکې وینم هغه درست بشریت ته د مینې او انسایت پیغام په جمالیاتي پلوشو کې نغښتی رسوي، او زمایه اند د ټاګور تر ټولو ستر بریالیتوب هم په همدې کې و. تاسې وګورئ چې ټاګور په څه ډول سره انساني ارزښت د خدای له جلال او جمال سره غوټه کوي،د انسان په ژبه هغه جمال ته څه ډول اواز کوي او هغه ته څه ډول رنګ ورکوي.

تاسې پوهېږئ چې تر ټولو اغېزمن شی هغه څه دي چې سړی لومړی پخپله ګروهه پرې لري او ورسته یې بیا نورو ته وړاندې کوي.

که څوک د خدای په وجود او یا په نور څه باندې ګروهه نه لري نو څه فکر کوئ کله چې دغه سړی موږ ته د خدای د وجود د ثبوت په اړه خبرې کوي څومره باور به پرې وکړو او په موږ به څومره اغېزه وکړي.

دا باورونه که په هره برخه کې وي لومړی د سړي لپاره پخپله ډېراړین دي او بیا یې باید په نورو کې اغېزې ولټوي. تاسې د سحر په شعر کې هغه څه ویني چې دی پخپله پرې باوري دی او هر څه چې یې ویلي دي د زړه له تله یې ویلي دي ځکه نو لوستونکی هم اغېزمن کوي.

دغه راز موږ د ټولو وتلو شاعرانو لیکوالا نو او په ټوله کې د فیلوسوفانو په ژوند کې پټ وینو،دوی ټولو پخپل وارسره هغه څه ویلي دي چې ګروهه یې پرې درلودله.

د بېلګې په ډول ټاګور یاد ولای شو چې ټول یې هغه څه ویلي دي چې ده پخپله ګروهه پرې درلودله.

دې ته ورته نور شاعران او پوهان هم دي. د دې خبرې يوه بله بېلګه د ابن سېنا په فلسفه کې وینو. ابن سېنا پخپل کتاب (شفا) کې د مېتافزيک په اړه ډېر په زړه پورې بحث لري. ابن سېنا د ماورالطبیعت پوهه الهي پوهه بولي داسې يوه پوهه چې يواځې د همدغې پوهې له لارې خدای پېژندل کېدای شي. هغه د دوو لاملونو په بنسټ له نورو پوهنو سره د خدای تړاو ردوي. که څه هم که دغو دوو لاملونو ته سرې لږ ځیر شي نو وبه وینې چې دا پخپله هم دلایلو ته اړتیا لري.

۱ - نورې پوهې که عملي وي که فزيکي او که رياضي،نه شي کولای چې د خدای په اړه څه ووايي.

۲- دی وای که خدای په مېتافزيک کې مطالعه نه شي،نو په هېڅ پوهنه کې بيا دا کار شونی نه دی.

که څه هم وروستيو پوهنو په بېلابېلو ډولونو سره د خدای شتون په زبات ورساو خو په څه شي چې ابن سېنا ګروهه درلوده همدغه شی اوس هم د ده د فلسفې د مینه والو کړۍ ورځ په ورځ پراخوي.

اوس که را شو د سحر شعر ته نو دا غېږو له مخې يې په زغرده پرېکړه کولای شو چې ده په شعر کې هغه څه ويلي دي چې دی پخپله پرې ګروهه لري او تشه تبليغاتي بڼه نه لري.

په پای کې د بېلګې او پايلې په توګه تاسې د دغه شعر لوستلو ته رابولم او سحر ته د تر دې هم اوچت ګام د پورته کولو لپاره خپلې لپې پورته کوم.

يوازې ستا لپاره!

له زړه مې ټولې کرکې وایستلې

اوس مې له ښکار ځنې توبه کړېده

اوس له کارېز نه بغدادي کوترې نه کټوم

او بس تمامه ورځ لګيا يم

په دامونو کې مرۍ پېيمه

سپینو کوترو ته پايزېب جوړوم

اوس د بې موره ورې له اوښکونه

شراب جوړوم

او پرسخت زړو يې ارزانه پلورم

چې يې له زړونو کېڼي کډه وکړي.

له زړه مې ټولې کرکې واېستلې

اوس مسافر په کاڼو نه ولمه

اوس ګلان نه شکوم

له لارو نه اغزي ټولوم

په لاره تلونکې ماشوم ښکل کړم

د سپين ږيري بوډا لاس ونيسم.

له زړه مې ټولې کرکې وايستلې

اوس له دښمن نه کسات نه اخلمه

اوس د غومبسو کور په ختو باندې..............نه پټوم

په مار د کاڼي ګوزار وکړم ....خو خطايي ولم

بس هسې ځان ترې ژغورم

هغه هم هسې درحمان د يارانې په خاطر

اوس له خوبونو مرور يم

ټوله شپه په تلاوت تېروم

او د قران زرينو پاڼو کې ....يو نوم لټوم.

له زړه مې ټولې کرکې وايستلې

اوس مې ټوپک پراوړه نشته

او له ميل نه يې شپېلۍ جوړه ده

په کې د مينې تراني غږوم

دا ټول دا ستا لپاره

ځکه دوی وايي:

په جنت کې حورې ستاغوندې دي

پاس سپوږمۍ.....۲۴-۲۵مخونه

همیم جلالزی

غزنی

د مـیـنـې شـا عـــــــــــــــــــــر

علم ګل سحر هغه روڼ سحر ته ورته دی چې د ژوند د امیدونو ډیوې یې د لمرد وړانګو په لاسونو کې نیولې وي او د مینې لار پرې روښوي. سحر فطرتاً شاعردی او شاعري یې په خټه کې اغږل شوې ده. د سحر شاعري او شخصیت لازم او ملظوم دي.څرنګه یې چې شعر له تصنع پاک، لـه بـې ځایه مبالغو نـه مبرا او د بـې مفهومـه سمبولونو په دام کې نه دی نښتی، داسې یې شخصیت هم سپیڅلی دی، په ناسته ولاړه کې یې تصنع نه لیدل کیږي. بس د خپل شعر مجسم تصویر دی.

پورتنی پراګراف هغه کلیشه یې خبرې دي چې هرلیکوال یې د هرشاعر پـه شعرونو لیکي او په کار ده چې ولیکل شي خو پـه هغـه صـورت کـې چـې شـاعر یـې وړتیا ولري.او سحرصاحب دا وړتیا لري.هغه تل هڅه کوي چې پـه شـعر کـې نوښـت رامنځته کړي،په روایاتي او سولیدلو خیالونو خپل وخت نه ضایع کوي. شعر کم مګر ښه لیکي.

په سور سپین مخ او ګلابي شونډو له پاسه یې تک توربریت داسې مزه کوي لکه بورا چې د ګلاب په ګل ناست وي. پراخه تنده لري. خوله یې تل له خندا ډکه وي. کله هم ما د غوسې په حال کې نـه دی لیدلی. زموږ د یارانو لـه جملې څخه یـې یـوازې نورمحمد لاهو د دنګې ونـې سره سیالي کولی شي. د پریمانـه مطـالعې خاونـد دی مطالعه یې هضم کړې ده او پریمانه مالومات یې لاس ته راوړي دي. خو کلـه چـې دا مالومات د خبرو له لارې مخ په مخ تر ما او تا رارسوي، نو خبره یې په ژولو دومره ځپلې وي چې د مطلب لاس او پښې یې ورماتې کړي وي. خو بیا چې دا مالومـات د قلم له نوکې نولې،دومره په تول پوره وي چې لوستونکی ګوته په غاښ کړي.

په خټه پښتون دی او په سوچه او خوږه پښتو ژبـه خبـرې کـوي.پښتو او پښتني روایات ورته تر هر څه مقدم دي. په یوه خبرې ولاړ سړی دی او دومره ولاړ وي چې میدان پریږدي خوخپلـه خبره نـه پریږدي. پـه شعر کـې یـې شعریت او تغزل نـه دومره پریمانه دی چې د بنده پرې د پیرمحمد کـاروان او درویش درانـي د شعرتنده ماته شي او نه دومره لـه شعریت او تغزلـه پریوتی دی لکـه . . . . . شعرونه. بس د عصر په ژوندو شاعرانو کې یې ځان ته ځای موندلی دی. غزلې یې ساده، روانې، په تول پوره او د موسیقۍ د پردو خوینده دي. د خیال اوډون یې پـه ډېر هنرمندۍ سره کړی دی. آزاد شعرونه یې د خیال د تسلسل موزونې کړۍ دي چې د لنډې کیسې تنده پرې د سړي ماتیږي. او هرشعر یې سپیڅلی پیغام لري. له شعرونو پرتـه لنډې کیسـې هم لیکي او ښې یې لیکي. د کیسو بنیـادي خیـال یـې د پښتنو د بـدبختیو، بـدمرغیو او د افغانستان د پنځه ویشت کلنې غمیزې نه سرچینه اخلي. په پیښور کې یې د بي بي سي راډیو د نوي کور نوي ژوند د ډرامې د لیکوالو په ډله کې ډېر کلونه کـار کـړی او پـه سلګونو صحنې یې لیکلي دي. اوس د ازادۍ راډیو سره د پښتو فلکلور پـه برخـه کـې

پروګرامونه جوړوي او تقريباً هره اونۍ د بي بي سي دفتر ته په ليکوالانو پسې راځي او د خپل پروګرام د غنامندۍ له پاره قوي دليلونه په فري کهاته کې راټولوي. بس په ټولو يارانو يې زور رسيږي ماته خو کله کله ووايي کې په دې فلانۍ موضوع راته داسې داسې ووايي نو ډېره به ښه وي. بس داسې يې وبولۍ لکه وزرماتي باز ته چې زمرى په مخ کې ودريږي او په پټو سترګو پرې هغه څه ومنې چې د زمري خوښه وي.

دا وه د پيښوريانو په اصطلاح د علم ګل سحر خاکه اوس به دې خبرې ته راشو چې علم ګل سحر شاعر دى او په ټوله مانا د مينې شاعر دى، د شاعرۍ ايډيل يې مينه ده.مينه يې يوازې د ځان له پاره نه ده خوښه بلکې په ټوله دنيا يې مينه لوريږي. مينه خپل شعار ګڼي او له کرکې يې بد راځي. په مينه کې ماته مني خو د مينې هوډ له لاسه نه ورکوي. دى دومره د مينې پلوي دى چې د خپل محبوب ناکردې په دې خاطر له خلکو پټې ساتي چې ګوندې ټوله دنيا کرکه نه شي.

هسې نه ټوله دنيا کرکه شي، کينې خورې شي

چا ته مې ستا د ناکردو خبره نه ده کړې

په پښتني رواياتو کې دا خبره له پيريو نه راروانه ده چې وايي " "پښتون سړى دى" پښتو يې راسره وکړه "يا دا چې ته خو بيخي په پښتو نه پوهيږې" د پښتو په لاره نه يې تير شوى. دا او دې ته ورته په لسګونو انځوريزې جملې موندلاى شو چې پښتو د تکلم نه راباسي او د يوه منلي او غښتلي قانون اړخ ته د بنده پام ور اړوي.

سحرصاحب هم د خپلو رواياتو په پام کې نيولو سره پښتو ژبه يوازې د تکلم ژبه نه ګڼي. په خپل شعر کې داسې يو سپيڅلي قانون ته هم اشاره کوي چې ټول پښتانه او پر پښتني رواياتو او اقدارو مين ورته عقيدت لري. تر دې چې د خپلې محبوبې په اقرار په دې خاطر بې باوره دى چې لا يې ورته په پښتو نه دي ويلي:

ورته حيران يمه باور يې اوس په مينه وکړم!

لا خو يې ماته په پښتو خبره نه ده کړې

خو زما په ګډون به بلا شاعران د خاطر افريدي د دې بيت پلويان وي چې:

ستا په ژبه باندې هره ژبه خوند کړي

يا آشنا يا پيښورى يا کابلى شه

او کله خو سحرصاحب بيا په مينه کې دومره غرق لاړ شي چې هر څه ورته د خپل محبوب له لوري ښکاري او دومره په خپله مينه باوري شي چې په تياره کې ورته د رڼا ځړيکه او په سپوږمۍ کې ورته ځلا د خپل محبوب له نوره بريښي.

تیارو کې ځړیکه د رڼا وه، ما وی ته یې هغه
سپوږمۍ کې پاتې څه ځلا وه، ما وی ته یې هغه

سحرصاحب له غزله پرته په آزادو شعرونو کې هم خپله لاره نـه ده بدلـه کړې. پـه آزادو شـعرونو کـې یـې هم لـه کرکـې سـره پـه جنګ کـې د مینـې تـوره او ډال را اخیستي دي او د خپل محبوب په لور پرې په بریالیتوب سره لاره وهي. راځئ چې د یوه آزاد شعرمحتواته یـې لږ تم شـو او وګـورو چـې د کرکـې پـر ضـد د مینـې وسـله څومره په خلاص مټ چلوي.

د "یوازې ستا لپاره" آزاد شعر کې یې له زړه ټولې کینې ایستلي دي. له ښـکار نه یې توبه کړې ده، د کاریز له غاړې بغدادۍ کوترې نه شړي، ټوله ورځ مرۍ پیـي او کوترو ته ترې پایزیبونه جوړوي، د بې موره وري له اوښکو شراب جوړوي او په سخت زړو یې ارزانه پلوري،مسافر په کاڼو نه ولي، ګلان نه شکوي، له لارې ازغـي ټولوي، ماشومان ښکلوي او د سپین ږیری بوډا له لاسه نیسي، له دښمن نه هم کسـات نه اخلي، د غومبسو ځالې په ختو نه پټوي، حتی په مار هم خطـا وار کـوي، ټولـه شـپه تلاوت کوي، د قرآن زرینـي پـاڼې د یو نـوم پـه خـاطر اړوي، د ټوپـک لـه میل نـه یـې شپیلۍ جوړه ده او د مینې ترانې په کې غږوي.

سحرصاحب په دې ښکلي آزاد شعر کې هغه تنکي زلمي ته ورته ښکاري چې د زلمیتوب د مستۍ په دوره کې له آزاري کارونو خوند اخلي خو دی له هماغه وخته له ازاري کارونو توبه کوي او عاطفې ته مخه کوي. تر دې چې لـه دښمن نـه کسـات نـه اخلي او په مار چې ګوزار کوي نو هم خطا یې کوي.

سحرصاحب یوازې په شعر کې له مینې کار نه اخلي بلکې ژوند یې هم له مینې ډک دی. موږ د رشاد بابا له جنازې سره کندهار ته تللي وو. کله چې ټول مراسم پای ته ورسیدل او په بله ورځ یې کابل ته راستنیدو، نو موږ سره په موټر کې سحر صاحب هم ملګری و. کله چې د غزني ولایت ښار ته راورسیدو نو سحر صاحب وویل چې که خوښه مو وي چې د غزني د ښار یوه دوره وکړو. اول رحمان رودوال چې د موټر جلب ته ناست و وویل:

"ډېره ښه خبره ده د زیارتونو ښار دی لیدل یې په کار دي. " زما د زړه پریکړه شوې وه نو ځکه مې ځان غلی ونیو.سحر صاحب د موټر په مخ کې سیټ کې ناست و. موږ په ښار کې ولیدل چې د چا به هم په سحر صاحب سترګې ولګیدې نو ضرور به یې لاس پورته کاوه او د پاتې کیدو اشاره به یې کوله. ما د سحر صاحب نه پوښتلي وو چې:

و الکه سحره! ته خو زرمتی یې دا غزنیوال درته څنګه دوه لاسي سلامونه کوي.

سحرصاحب زما غوږ ته خوله رانیږدې کړه او ویې ویل:

"زه په اصطلاح په توره دوره کې دلته چارواکی وم."

ما ویل د توري دورې چارواکي خو خلک په کانو ولي دا تا ته څنګه خلک دوه لاسي سلامونه کوي؟

ویلي یې وو:

"ما د د واک په وخت کې له خلکو سره ډېره ښه ګوزاره کړې ده، تل مې د خلکو د ستونزو د هوارۍ کوښښ کړی دی او هیچا ته مې آزار نه دی ورکړی، تردې چې له ښاریانو سره مې د چارواکو د زور زیاتي مخه هم نیولې. خو ما ورته ویلي وو چې دا ستا کمال نه دی. دا ستا په زړه کې د هغه با درده او حساس شاعر کمال دی چې علم ګل یې سحر کړی دی او د مینې په مقدس مزي یې تړلی دي.

سحرصاحب د دې دومره مینې او عاطفې سره سره د چا خبره په دماغو کې د ضد یوه وسله هم ګرځوي او تر ډېره یې پالي هم. دا خبره ځکه کوم،کله چې د بابرزي صاحب په کوښښونو او د احسان الله کاموال د مینې له برکته موږ د یار موسسه کې د بهیرغونډې پیلولې،نو د دواړو غونډو "بهیر" او "رشاد کره کتنې" د شتون له نادریو وروسته په دې خبره رضا شوو چې باید یو قوي کاري ټیم ولرو چې چارې په ښه توګه پر مخ بوزو. علم ګل سحر د دواړو غونډو اداره چې وټاکل شو. په دې تشکیلاتي غونډه کې زموږ یو بل بهیروال عبدالهادي هادي نه و او د چا ورپام شوی هم نه و. خدایزده له علم ګل سحر سره یې څه نادرۍ د غونډې د پریکړې پر سر راغلې وې چې پوره شپږ میاشتې سحرصاحب غونډو ته را نه غلو او یو کال یې هادي صاحب له غونډو نه لیرې وساته. دا خو دې د بهیروالو او رشاد کره کتنې د یارانو کورونه ودان وي چې د اروابناد ننګیال یاد یې تازه کړ او د هادي جان ستریې ورمات کړ.

یادونه: دا لیکنه د علم ګل سحر د کتاب "پاس سپوږمۍ ده لاندې ته یې" په مخکتنه کې اورول شوې دې

بازمحمد عابد

سحـــــــــــر او تـصـويـرونـه

سحرصاحب ته هسي غټ تندی او ښه اخلاق ورکړي دي چې نيک اخلاق د سړيتوب نښه ده راځم د سحرصاحب شعر ته ګرچې زما لپاره به ګرانه وي چې د سحر په شعر ارزونه وکړم ځکه ارزونې د حرفوي ليکوالو کار دی او زه حرفوي ليکوال نه يم خو ما د څو خبرو لپاره د سحر د پارياِل د خوبونو ټولګه انتخاب کړه.

① کابل چې د افغانستان پلازه مينه ده او په هر افغان ګران دی خو سحر وربانديِ عاشق دی ګرچې شعر د مينې دوهم نوم دی او بې مينې شعر نه ليکل کيږي او که څوک يي د زړه په زور وليکي نو بې خونده به وي لکه زما شعر که څوک او د سحر شعر مطالعه کړي نو حتمي وايي چې سحر په کابل کې خاپوړې کړي دي نو له دې نه څرګنديږي چې په سحرخپل وطن ډيرګران دی حال دا چې وطن په کموکسانو ګران دی.

② پار يال اوسريزې:

په پار يال باندې درې تنو سريزې ليکلي دي چې ښاغلي پسرلي صاحب پرې د کارخبرې ليکلي دي،ځکه سريزې هرسړي ته څوک نه ليکی ګرچې ځنې ليکوال ډيرسخيان وي د چا خوا نه بدوي هرچا چې کتاب ورکړ يو څه پرې ليکي که د کارخبرې يې مونده نه کړې نو دوخت نه په ګټې اخيستو سره د خپل زړه ناويلې خبرې خو خامخا ليکي او ځينې ليکوالان خو دومره بخيل دي چې سريزه د نبوت مهر بولي چاته يې وړيا تر هغې نه ورکوي چې ترڅو په کړی کې شامل نه شي لکه....

③ د پار يال خوبونه ـ شعری تولګه چې په هغې کې د سحرصاحب غزلې او نظمونه چاپ شوي دي سحر په کې ښکلی شاعري کړی ده،د خيال نيلی يې په خلاص مټ په کې ځغلولی دی.

د سحرصاحب د شعرموضوع له اړخه ډيرغني دی د ديرش کلنې غميزې نه نيولې د يتيم تر اوښکو وکونډو ساندو نه ټولي تولنيزی نا خوالې په کې بيان شوې دي اوهرلوستونکی په کڅ د خپل زړه دردونه مونډلی شي نو ويلی شم چې سحر ډير زړور انسان دی ځکه نيوکه دهر بې زړه کار نه دی.

بله په زړه پورې خبره دا ده چې سحر په دې ټولګه کې تولې نيوکې کړې دي د ټولنيزو چارو نه نيولی تر سياسي چارو پورې خو په ډيرماهرانه اوظريف انداز يې دا کار کړی دی د سولې په خاطر يې هرسړي ته لاس غځولی دی اوهرانسان ته يې د دې عالي ارمان د پوره کيدو لپاره لمن نيولې خو لاس يې تورې ته نه دی اوږد کړی؟

لکه دا بيت (۱) لومړی مخ .

د جادوګرو ښاماران د ښکلا زړه را کاږي

له کومې خوا به د موسا اسا راوپينه نه شي

نو زه سحر ته زيرى ورکوم چې د موسى ميراث پښتنو ته رسيدلى دی د زمانې دا ښاماران به هم دلته سر وخوري يا دا بيت چې د يو کتاب خبرو څرګندونه کوي، دريم مخ (١).

تشې رڼا ته د سپوږمۍ يې پټ ديدن کومه

په زړه کږ خدای،خدای يادوم چې دا راوپينه نه شی

رښتيا هم په بوره شپه کې د سپوږمۍ رڼا ته د يار په پټه ديدن ښکلى تصوير دی.

اود پښتنو مينې او ديدنونه خوهسې هم دغلا کار دی خدای،خدای کوی چې په څنه پورې يې مرمۍ ونښلي يا دا بيت ،پنځم مخ.

ګل دوړمو په اسويلي په ځي

ګودرمو ترږى په منګي پسې ځي

پروسږ شونه مرور تللى وو

د کلي پيغلې په سپرلي پسې ځي

په تضادو مفاهمو په شعرکې د کلماتو کارول ښکلی تصوير جوړوی پخوا به منګي په ګودر پسې تلل خود وخت ناتار ګودرونه وچ کړل ،اوس ګودرونه په منګي پسې ځي.

يا دا بيتونه:

د خپلو لاس ترلي د پردو لاسونه سره دي

کوربه په خوب ويده د ميلمنو لاسونه سره دي

بس دلته بهارونو له خزانه رنګ اخستی

زموږ د باغ په وينو دوړمو لاسونه سره دي

پورتني بیتونه واقعاً عالی پیغام لري اود اوسنيو خالاتو تر تولو ښه ترجماني کوي.

یا دا بیتونه:

زما د زړه د څانګې سپینه مرغۍ

نن ستا د سترګو په بام شپې تیروي

نـــــظر د ښـــــکلو د بنوګوتو کې

لـــــکه بادار او غلام شـــپې تیروي

په پورتنيو بیتونو کې بانه د غشو پر خلاف د بام سره تشبه شوي دي چې نوې او ښکلې خبره ده ،خو په دوهم بیت کې مینه ،حسن او روان حالات په ډیرظریفانه اندازسره تړل شوي دي،او ښکلی تصویریي جوړ کړی دی چې داسې بیلګې د سحرصاحب په شعرونو کې ډیرې دي خو دوره به کفایت کوی،ځکه د وخت په پام کې ساتل هم په کال دی خو یوه خبره چې له یاره مې ونه وځي هغه دا چې د سحر صاحب نثری لیکنې هم ښې دي خوشعرته يې نه رسیږي نوپه نثر دې غزل نه خوښې کوي،ځکه هغه عناصر چې د هنري شعرد لیکلو لپاره پکاریږی لکه هنر ښکلي لفظونه ښه تصویرونه عالي پیغام دا تول د سحر په شعر کې شته دی خو راځم څونیمګړتیاوته اشاره کوم:

(۱) د استاد تحریک یا د دې پخیر وي که هغه وای نو حتمي يې دا خبره کوله چې په دې شعری ټولګه کې د یاګانو خبره راته جړه ښکاري د تحریک یاد دې ژوندی وي دا ستونزه شته دي.

(۲) نه پوهیږم چې سحر صاحب لهجه به هم داسې وي اوکه دا به کمپیوتري غلطي وي لکه د شپیتم مخ دابیت:

زموږ ماضي په وینو رنګ دی حال مو څه پوښتي نور

له زمانشاه څخه ئې سترګې بیا خپل ورونه باسي

چې داسې کاروني ډیرې دي.

(۳) په ځینو بیتونو کې دوه ترکیبه کلیماتو نه له قافیې لپاره کار اخستی دی لکه د وړانګي دوه کلیمه يې ترکیب يې د بیت روح ده يې ځان رسولی دی ځکه په دي

ترکيب کې د غږحرکت ډيرخفيفه دی خبرې نورې نه اوږدوم خدای دې وکړي چې د سحر ژوند تل سحروی.

په درنښت

شمس الدين شمس

"د ډیرو کلونو خبره" په کیسه انتقادي نظر

یو وخت په کلي کې اوسیدم، هغه وخت مې لا څه نه لیکل، خو د کیسو له لوستلو سره مې جوړه وه، کلیوال ژوند و، چاپي مطبوعات کم پیدا کیدل، لیکوالان مې هم نه وو لیدلي،خو ځینې مې په غیاب کې پیژندل او د هغوی لنډې کیسې مې خوښیدلې، په دوی کې یو ښاغلی علم ګل سحر و. د سحر صاحب لنډې کیسې ښې راباندي لګیدې، له لوستلو مې خوند اخیست او په ډیرو کیسو کې یې یو ژور درد پروت و.

ده په روانه ژبه کیسې لیکلې، په لیکنو کې یې مانا پرته وه، یو هدف پکې نغښتی و او لوستونکی یې د کیسو له لوستلو وروسته هم فکر کولو ته هڅاوه.

د سحرصاحب اوسنی کیسې هم همداسې دي، یا نوي موضوع را اخلي او یا هم په زړه موضوع له یوې نوې زاویې داسې څه لیکي چې لوستونکو ته په زړه پوري وي، دا د کامیاب لیکوال یوه نښه ده.

''د ډیرو کلونو خبره'' نومې لنډه کیسه هم یو خوند لري، زه د دې کیسې په نورو اړخونو څه نه وایم،یوازې د ځینو کلماتو،جملو او فعلونو په اړه لنډې خبرې لرم.

په عمومي توګه د کیسې نثر،خوږ،ساده او روان دی،خو په لنډو فاصلو کې د یو رنګه کلماتو او فعلونو کارول ښه نه راځي، دلته که ټولو ټکو ته اشاره وکړو خبرې به اوږدې شي،غواړم چې په دې کیسه کې د نمونې په ډول څو لنډې جملې او کلمات را واخلم.

په لومړیو دوو پاراګرافونو کې دوه ځایه لیکل شویدي ''قلم یې راواخیست'' ''کاغذ یې راواخیست.''

په دومره لنډه فاصله کې دوه ځایه د ''راواخیست'' کلیمه ښه نه راځي، که یو ځل ''راواخیست'' لیکو، دوهم ځل باید په یو ه بله کلیمه یا فعل پسې وګرځو،مثلا ''کاغذ ته یې لاس کړ.''

یا دې ته هم اړتیا نه شته، مستقیما په لنډه توګه، پرته له دې چې دوهم ځل د راواخیست فعل و کاروو، لیکلی شو ''کاغذ یې په لاسونو کې وچړموړه''

بل ځای داسې لیکل شویدي '' تر لیکلو کرښو لاندې یې هسې ګډې وډې کرښې و ایستلې، د کرښو تر څنګ یې یوه غټه سترګه انځور کړه...''

په لنډه فاصله کې درې ځایه د'' کرښې'' کلیمه راغلی دی.

دلته که یوځای کرښه لیکو، بل ځای لیکه ښه راځي، دریم ټکي ته هیڅ ضرورت نه پیدا کیږي.

"د کرښو تر څنګ یې یوه غټه سترګه انځور کړه" که داسي ولیکو "ترڅنګ یې یوه غټه سترګه انځور کړه" هماغه مانا ورکوي." خپله د " څنګ " توری، هماغه د " کرښې ترڅنګ راښیي.

بله جمله:

" کتابچه یې له نورو کتابونو سره په پلاستیکي پاکټ کې کېښوده او په هغه څوکۍ کې یې کېښوده چې څو شیبې مخکې نصیر ناست و... "

دلته د لومړي "په پاکټ کې کېښوده " پرځای "په پاکټ کې واچوله" ښه راځي، په دې توګه به مو په لنډه فاصله کې دوه ځایه د "کېښوده" کلیمه نه وي کارولې.

بل ځای لیکل شوي دي "یو ځل بیا د نصیر سترګو ته ځیره شوه، دومره ورته ځیره شوه..."

دلته که لومړی (وکتل) راشي، له یورنګه والي څخه یې ژغوري.

بل ځای: "فریبا تر پښو لاندي ځمکې ته کتل، تر ژبه لاندې یې وویل..."

دوه ځله د لاندي کلیمه راغلې، " فریبا تر پښو لاندي ځمکې ته کتل" دلته د لاندي ټکی اضافه دی،که ساده ولیکو" فریبا ځمکې ته کتل " هماغه مفهوم لري، که فریبا پر ځمکه پل ایښی وي، بیا څنګه تر پښو لاندي ځمکې ته ګوري.

بله جمله: "ډیره ډیره مننه،د تابلو او کتابچې په خاطر ځانته مننه کوم."

که یو ځای مننه لیکو، بل ځای د مننې پر ځای کوم بل توری کارولی شو." کور ودان ،ژوندی اوسې یا داسي نور"

بل ځای "فریبا یې لاس په لاس کې ونیو" که ولیکو "فریبا یې لاس ونیو" هماغه مانا او هماغه تصویر لري.ځکه نیول د لاس په واسطه تر سره کیږي.

بله جمله "د مریم ښکلیو سترګو ته یې وکتل، هغې هم ورته وکتل..." که ولیکو "هغې هم سترګې ور واړولې" نو په لنډه فاصله کې به دوه ځایه د "وکتل " ټکی نه وي راغلی.

بل ځای "نورهم انځور ته نږدې شو، ښه ورته ځیر شو"

داسي ليکلى شو‘‘ نور هم انځور ته نږدې شو، په ځير يې ورته وکتل’’ په دې توګه يو ځاى د ‘‘ شو’’ ټکى کمې دى شي.

په کيسه کې داسې ډيرې يو رنګه کليمې شته چې په لنډو فاصلو کې سره راغلې دي، دا په مفهوم او مانا کې کوم بدلون نه راولي، ټولو ته د پوهاوي وړدي او د عادي لوستونکو دومره پام هم نه وراوړي، خو توري او کلمات د ښنتو په ځير دي، که په يوه ديوال کې يوه خښته راوتلې وي او ياهم په خپل مناسب ځاى نه وي ايښودل شوي، ټول ديوال ښه نه ښکاري،ځکه نو په هره ليکنه کې د تورو او کلماتو انتخاب او مناسب ځاى ته دقت په کاردى.

پښتو يوه غني ژبه ده،يوه شي ته ډير کلمات لرو، په مختلفو نومونو يې يادولى شو، دا نوموه دومره ګنګ هم نه دي، ټول پرې پوهيداى شي، نو ځکه جمله بندي او د کلماتو کارولو ته بايد پام وکړو.

که يو ځاى ليکو ‘‘راته ويي کتل’’ بل ځاى ‘‘سترګې يې راواړولې’’ ښه راځي، ‘‘مخ يې راواړاوه’’ هم همدا مانا ورکوي.

په يوه کيسه کې مې ولوستل: ‘‘ انځرګل ځوان و، د پلار يو زوى و او له رنګه ښايسته و.’’

درې ځايه په لنده فاصله کې د ‘‘ و’’ ټکى راغلى دى. کيداى شي داسي يې وليکو:

انځرګل ځوان و،پلار يې همدا يو زوى درلود، له رنګه ښايسته ښکاريده.

يا نورې جملې،خو شرط يې دا دى چې په لنډو فاصلو کې يورنګه توري او کلماتو را نه وړو،ځکه د ژبې خوند ته زيان رسولاى شي.نظرونه مختلف دي.

نصير احمد احمدي

سحر په يو شعر کې

مونږ ډير شاعران او ډير شعرونه لرو خو مونږ ښه شاعران او ښه شعرونه کم لرو.د همداسي کمو ښو شعرونو له جملي څخه د علم ګل سحر صيب يو ښکلی ازاد شعرګوتو ته راغی . بار بار مي ولوست چي څومره مي لوسته هومره يي خوند راکاوه او هومره مي نوي شيان پکي پيدا کول. دا شعر "يوازي ستا لپاره " نوميږي راځي چي د همدې شعررنګيني زينې په پوړيو د خيال او فکر په پښو په مينه مينه د شاعر تر ذهن او زړه ورشو.

يوازي ستا لپاره!

له زړه مي ټولې کرکې ويستلې

اوس مې له ښکار ځيني توبه کړې ده

اوس له کريزه بغدادۍ کوترې نه کټوم

او بس تمامه ورځ لګيه يم

په دامونو کې مرۍ پيېمه

سپينو کوترو ته پايزيب جوړوم

او د بې موره وري له اوښکو نه شراب جوړوم

او په سخت زړو يې ارزانه پلورم

چې يې له زړونو کينې کډه وکړي

وګورئ ! شاعر په څومره هنري انداز د کرکې له توري نړۍ د مينې او ترحم رنګينې او سپينې نړۍ ته اوړي او ټينګار کوي چې بايد له زړه نه کرکه او کينه ويستل شي ځکه چې زړه د بدن پاچا دی .پاچا بايد پاک، سپيڅلی،عدل او مينه ناک وي که کرکه په زړونو مسلطه شي نو د انسانيت ترمنځ د بدبختۍ ديوالونه ودرولی شي چې انسانيت ته يې تاوان نه جبرانيدونکی وي او ښکار چې په اسلام کې هم مباح بلل شوی يانې نه ثواب لري او نه ګناه.نو مونږ بايد د بشريت له مخې هم فکر وکړو چې ولې ښکار کوو؟ ولې کوترې،هوسۍ او داسې نور... وژنو؟ ولې د طبيعيت ښکلاوې وژنو؟ ولې د خدای پيدا کړي مخلوق چې هغوی هم زمونږ په شان د ژوند حق لري وژنو؟ مونږ خپل هوس مړوو او خپل شوق پوره کوو خو دا نه ګورو چې دا کار زمونږ محيط او بشري محيط ته څومره تاوان اړوي؟ او د شعر په دې کړۍ کې له کريزه د بغداديو کوترو نه کټول او هغوی ته د دامونو په ځای په تارونو کې مرۍ

پېڼل استعاره هم کېدلی شي. په کليو او باندو کې زياتره کريزونه ګودرونه وي چې نجونې پرې راټولې وي چې د ګودر په مفهوم باندې ټول پښتانه پوهيږي ضرور نه ده چې ډيرې خبرې پرې وکړم خو سپينو کوترو ته پايزيب جوړول. کله چې کوترې الوزي پايزيب يې په پښو کې وي په هوا کې نرۍ نرۍ شرنګا جوړيږي مونږ د نجونو په پښوکې د پايزيب خبره اوريدلې ده خو د کوترو پښوکې د پايزيب خبره ډيره نوې ده. ښومره ښکلی او روان تصويرلري.عجبه سندريزه لوبه ده. او د بې موره ورې له اوښکو نه شراب جوړول. دا هم استعاره کيدای شي. خو که ظاهري تصوير يې وګورو ډيرعاطفي حالات انځوروي. کله چې د يو وري مور مړه شي او ورى د خوراک په وخت د يوې بلې ميږې خوا ته ورځي پر هغې د مور ګومان کوي خو ميږې يې بوی کوي او کله چې پرې پوی شي چې دا زما اولاد نه دی نو بيا يې په سر باندې وهي له ځان يې لرې شړي. او د فلکلوريکو راويتو له مخې هم دا خبره کيږي چې د يتيم وري له سترګو نه اوښکې څاڅي. شايد سحرصيب دا حالات ليدلی وي .شايد ده ته د يتيم وري حال د يو افغان يتيم حال ور په زړه کړی وي چې د ښار واټونو کې يا د کليو په کوڅوخيرات غواړي يو چاته د يوې ډوډۍ په خاطر لاس غزوي او ورنږدې کيږي خو مقابل لوری د دې په ځای چې مينه او مرسته ورسره وکړي توهينوي يې او ان چې وهي يې. نو شاعردلته د بې موره وري اوښکې ځمکې ته نه پريږدي له هغوی نه د مينې شراب جوړوي او د هنر په جام کې يې په ډبرزړو وړيا پلوري .

اوس مسافر په کانو نه ولمه

اوس ګلان نه شکوم

له لارو نه ازغي ټولوم

په لاره تلونکی ماشوم ښکل کړم

د سپين ګيري بوډا لاس ونيسم

له زړه مې ټولې کرکې ويستلې

وګورئ! ټولنيز اخلاق يکې ښومره ښه انځور شوي. ځينې خلک مسافر په کانو ولي چې همدا حالات يو وخت په مونږ هم راغلي وو. مونږ يو ښو انډيوالان د ايران له لارې دوبې ته تلو. د ايران پوليسو ونيو.مونږ به يې چې کله له يوې پوليسي تانې نه بلې تانې ته يوړو.په لاسونو کې او پښو کې به مو زولنې پرتې وي نو ځينو ايرانې پوليسو او ان عوام خلکو به په کانو ويشتو. مونږ کوم مجريمين نه وو خو خپلې غريبي او بدبختۍ اړ کړي وو چې د ايران له لارې دوبی ته لاړشو خوري اوغريبي وکړو. او شاعر همدا انساني پيغام په خپل شعرکې راوړي وايي مسافرو ته تکليف مه

ورکوي .اوله ښکلا سره مینه له طبیعت سره مینه د شاعر ښکلا پرستي د ګل له نه شکولو څخه معلومیږي

او له لارو نه ازغي ټولول د ماشوم ښکلول یاني خپل اولاد غوندې یې ګڼل او سپین ګیري بوډا لاس نیول او هغه د خپل پلار غوندې ګڼل هغه ته احترام کول د غوره اخلاقو اوچتې بیلګې دي چې د سحرصیب په ژوند کې مونږ د داسې ښو کړنو شاهدان یو.

اوس له دوښمن نه کسات نه اخلمه

اوس دغومبسو کور په ختو باندې نه پټوم

په مار د کاڼي ګذار وکړم

خو خطا يې ولم

بس هسې ځان ترې ژغورم

هغه هم هسې د "رحمان" د ياراني په خاطر

اوس له خوبونو مرور يم

ټوله شپه په تلاوت تيروم

او د قران زرينو پاڼو کې يو نوم لټوم

په مونږ کې د بدو په بدل کې ښه کول خو ډيرکم ليدل کيږي ان چې د ښو په بدل کې هم بد کوو.همداسې نو کسات يا د غچ نه اخيستل خو خپله بې غيرتي ګڼو .ځکه چې مونږ ته د انسانيت په ځای رواجونه ډير ارزښت لري خو شاعر دلته له همدې رواجونو څخه ښکلی بغاوت کوي او انسانيت ته په پوره مانا قايليږي وايي چې بايد د کسات يا د چا بدو په مقابل بايد مقابل لوري ته مينه ورکړو او ښه ورسره وکړو. ځکه چې کسات ګټه نلري تاوان لري او مينه ده چې خدای خوشالوي او انسانان سره نږدې کوي. د ښه او خواږه ژوند د جوړولو زمينه برابره وي.

شاعر د غومبسو د کور يادونه هم کوي چې مونږ د ماشوماتوب ښکلې دنيا ته ورګرځوي.ځکه په ټکنده غره کې د شوخو ماشومانو هم دا کار وي چې څنګه د غومبسو کورګي په ختو وولي او غومبسې را وبنوي. خلک پرې وچيچي. او له شوخې نه خوند واخلي خو شاعر د غومبسو په عذاب ول ښه کار نه ګڼي او وايي چې بايد له دې کار څخه ډ ډه وشي او دا خبره يې ځومره ښه راخيستي چې په مار د کاڼي وار کوم خو خطا يې ولم هغه هم هسې د "رحمان" د ياراني په خاطر. معمولاً په کليو او باڼدو کې نالوستي کسان د مارپه اړه يو نظر لري او يو شعر وايي

چا چې وليدلو مار

چې پرې ويې نکړو ګذار

هغه نه دی زما یار

که څه هم دا شعر خلک په رحمان بابا پسې تړي.خو د رحمان بابا له شعري سبکه او له غزلیزې شاعرۍ جوته ښکاري چې دا د رحمان بابا شعر نه دی بلکې د کوم ولسي شاعر له خولې وتلی شعر دی. سحر صیب هم دلته د ولس له خولې غبرګ‌ي خو پیغام یې د خدای له بشر سره مینه ده .

راځی چې د شعر اخري برخه یې وشرنګوو

اوس مې ټوپک پراوړه نشته

او له میل نه یې شپیلۍ جوړه ده

پکې د مینې ترانې غبروم

دا ټول ستا لپاره!

ځکه دوی وایي

په جنت کې حوري ستا غوندې دي

ټوپک زمونږ سمبول دی مونږ د توري او ټوپک په زور تل له خپل وطن او ناموس نه دفاع کړې ده .او تل مو د یرغلګرو په وړاندې کارولي دي خو له دې نه هم سترګې نه شو پټوي چې ټوپک زمونږ دښمن هم دی .زمونږ بربادي له ټوپکه رواتې ده. مونږ د غصې او جنګ په وخت کې په وروړ هم ټوپک چلو بل هم پرې وژنو ځان هم پرې وژنو. خو شاعر دلته ټوپک له اوږې کوزه وي او هغه ټوپک چې قتل پرې کیږي له خولې نه یې لمبې وریږي له میل نه یې شپیلي جوړوي د مینې نغمې او ترانې پکې غبروي او اخر کې وایي دغه ټول ښه کارونه د ستا لپاره کوم ځکه چې دوی وایي چې جنت کې حوري ستا په شان دي .یانې دا ټول کارونه شاعرد یوچا د مینې په خاطر کوي نو که داسې یو مین د یوچا د یوې مینې په خاطر انسانیت او طبیعت ژغوري نو دا انسان دې سل ځله مین شي او د سلګونو مینو له کړکیو دې سل ځله انسانیت وژغوري.

سیدجیلاني جلان

کابل- ژوندون راډیو تلویزیون

۱۳۹۰/ تله /۸

۱۳۹۰ لمریز کال، د غبرګولي د میاشتې ۵ نیټه

Afghan PEN

لاهم څارمه ستا لارې

داسې مين غوندې يم،د کور کلياني مې هم ورکې کړلې. دا د سحرصاحب د يوه ازاد شعر دوې جملې وي.

ما چې د سحرصاحب د شعر پخوانۍ ټولګه څوکلونه پخوا لوستې وه،هلته مې فکر کاوه چې سحر صاحب يوازې سپوږمۍ ته شعرونه وايي،خو چې نوی ټولګې زما نظر بلې خواته هم وغزاوه، سحرصاحب په دې ټولګې کې دولس لپاره ډيره شاعري شوي ده.

د شاعرۍ دي برخې ته راګرځو خولومړی سپوږمۍ ته ورځو، سحرصاحب وايي:

څومره نژدې و_ څومره ليري شوو له يو بل څخه _ څومره پردۍ شوې رانه

دا شعر د سحر صاحب د تازه شاعرۍ څخه راخستل شوی و،هغه وړندې داسې نه و،

د شعرونو پريماني وه، په هغه وخت کې يوځای وايي:

مخ واړوي بل خوا، چې ما ووينې

ورځ کې به يو شعر ډالی کوم درته

د دغه رمان د يوه غزل يو جانانه بيت داسې هم دی،چې شاعري يې د داسې يوه سافټ ويرسره تشبه کړې چې په دې پروګرام کې د سپوږمۍ غمونه ژړل کيږي، دا چې څوک داسافټ وير نه لري،شاعر خفه دي چې دوی نو ديار غم ژړلای نه شي.

دا بیت دارنګه دی.

زه دې غم خپلوشعرونو سره ژاړم

ته به څه کړې چې شاعره یاره نه یې

په دې لاندې شعر کې شاعر د مینې کولو عمرتېر نه بولي،یعنې په همدې وختوکې سړی پرلپسې ځوان پاتیږی،بل کارلا دا کوي چې د سپوږمۍ پرعمر دغه کلونه هم وراضافه کوي، په دې شعرکې د سحرصاحب خپل انداز هم پروت دی،شعر دغه دی.

دا څوکلونه مې پخپل عمر کې نه شمیرمه

پوهیږې کوم کلونه؟

هغه کلونه چې له تاسره مې مینه وکړه

هغه کلونه چې مې عقل رانه تا وړی و

هغه کلونه چې مې ذهن کې یوازې ته وې

هغه کلونه ستا د عمر په کلو زیاتوم

اوس به سحرصاحب دوهم ډول شاعرۍ ته راشو،د دې شاعرۍ لومړی شعر پاچا ته ویل شوی دی په دې شعر کې سحر صاحب ارګ ته تللی دی،ارګ یې انځورکړی دی.

لکه دارګ شان وشوکت ته چې هیښ وړوي،

سپوږمۍ ته د پاچا کیسه داسې کوي.

پاچا ورغوښتی یم

زه د مانۍ په دروازه کې انتظار ولاړیم

پاچا عادل دی ډیر زړه سواند دی

پاچا د ټولو په درد ښه پوهیږي

خوځه کولای نه شي

خو پاچا ګرم هم نه دی

هغه نوڅه پوهيږي

دا کيسه داسي اوږديږي،سپوږمۍ يې اوري،خو کله چې په توره شپه کې له ارګ څخه راوځي، شاوخوا حالات ګوري بيا داسي وايې:

څراغ يې لګي ترسهاره دلته

څوک ناروا ته ناروا نه وايي

د دي وروسته بيا نوره پښيماني هم کوی .دی وايي:

پرون مي ذهن کي افکارو مظاهره کړې وه

چې ولې ما ستا په ستايلو عجله کړې وه

په هر حال، سحرصاحب تر تولو وړاندې شاعر دی،کلونه کلونه شاعري کوي هم د ديدن غوندي ده،هيڅوک نه پرې مړيږي،هر لوی شاعر د يوه بې شانه ښکلي شعر په تمه شاعري کوي.

راځئ د سحرصاحب د دغه انتظار يوه صحنه وګورو،چې سپوږمۍ ته ولاړ دی، او ژوند سره حساب کوي.

خدای پامانی سخته شیبه ده

د بدمرغیو دروازه ده

خوښي د ژوند یوه شېبه ده

دیدن د بارو پیمانه ده

نه به پرې موږشې نه به وتړي بارونه.

په درنښت

جاوید اوربل

د افغانستان د نامتو شاعر او لیکوال
علم گل سحر
د اثارو د مخکتنې او ادبي خدمتونو د درناوي غونډه
Afghan PEN

پـا س سپـوږمـۍ د ه لانـدې تـه یـې

شعر د الهي هغه عظیمه ډالۍ ده چې هر چاته یې نه ده ورکړې او یوازې او یوازې شاعر یې په دې رنګینه ډالۍ نازولی دی.

شعر هغه څه دی چې که په ویلو یا اوریدلو یې کاڼي زره زره او نرم نه شي خو له کاڼو څخه سخت زړونه نرمولی او اوبه کولی شي.

شعر د هرقوم ژبه او کله کله توره او ډال هم کیدلی شي،شعر یو محکوم قوم دآزادي او سرلوړي مقام ته پورته کولی شي،شعر د ازادي سمبول او ناارامه زړونو ته ارام ورکولی شي.

دا چې د پښتنو په تاریخ کې له پیړیو پیړیو شعراو شاعري راروانه ده خو په دې پیړۍ کې په کومه کې چې موږ ژوند کوو ډیرو شاعرانو زوکړه کړې ده،همدارنګه داپیړۍ هم یا خو د "کاروان" په شانته د نازک خیالو او یا خو د "سحر" په څیر د دردیدلو او هوډمنو شاعرانو شاهده ده.

دا نن چې موږ په کومه شعري ټولګه خبرې کوو دا د یوه زړه سواند،انسان دوست او هروخت له کړکې نه په تیښته شاعر"علم ګل سحر" دریمه شعري ټولګه ده چې د شعر مینه والو او د پښتو ادب دغني کولو لپاره یې د خپل زړه په وینو لیکلې ده.

که څه هم په دې ښکلي نوم یعني"پاس سپوږمۍ ده لاندې ته یې" ډیر څه لیکل کیږي،ځکه ډیر ښکلی او په زړه پورې نوم دی او ډیر ښکلي او خواږه شعرونه پکې خپاره شوي دي خو ما یې په ځینو اړخونو څه نا څه ماته او ګوډه لیکنه کړې ده هیله ده چې خوښه مو شي.

په دې ټولګه کې غزلونه،آزاد شعرونه او منظومې ډیر په خوند ځای پرځای شوي دي چې هر یو یې پخپل ځای خوند او رنګ لري.

علم ګل سحر په داسې وخت شاعري کړې ده چې هغه وخت دانسان وینې او مینې ارزښت نه درلود،خوسحر بیا هم خپله مینه د انسان او انسانیت لپاره په ډیرسخت وخت کې تر سره کړې ده.

په ربښتیا هم شاعر ډیرهو ډمن او د کلک عزم خاوند دی، ده مقاومت کړی او دهیڅ توپان او کړکې پروایي نه ده کړې او ځان یې خپل محبوب ته رسولی او دزړه له کومي یې مینه ورسره کړې ده،ځکه خو په یوه غزل کې داسې وایي:

په تورتمونو او اورونو کې لا روغ پاتې یو

تر کانې کلک يو توپانونو کې لا روغ پاتې يو

هره خوا کرکه وه کينې وې،موږ به مينه کړله

عجيبه نه ده؟ امازونو کې لا روغ پاتې يو

همدارنګه سحر صاحب چې څومره د وطن غمونو،نيستيواو کړاونو ځپلی دی خو د يوې بلې داسې بو ګنوونکې پيښې سره مخ شوی چې ترعمره به يې هيره نه شي،دا چې هرچاته خپله مور دومره ګرانه او مهربانه وي چې هيڅوک به يې قيمت او حق ادا نه کړي مور د الله ج داسې نعمت دی چې انسان ټول عمر د خوشحاليو په زانګو کې زنګوي.

نوموړی په داسې حال کې چې مور يې د خپلو ورونو او خويندو د ليدلو لپاره دهجرت چاپيريال ته تللې وه ،دی په کابل کې د چوکۍ پرسر په خونړيو تنظيمي جګړو کې ګير پاتې شوی و،له بده مرغه په همدې وخت کې دی د مورجانې له نوم او دهغې د جار قربان څخه ابدي محروم کيږي او هم هلته په پردي وطن کې خاورو ته وسپارل شوه او څه موده وروسته نوموړی هلته ميرانشا ته ورځي، د مور د مزار خړو خاورو ته د خپل زخمي زړه غوټه خلاصوي او د مور له مزار نه خدای پاماني اخلي او وايي:

...زما معصومې مهربانه مورې

زما په سردې کړاوونه ګالل

سختو شيبو ته شوم يوازې پاتې

ما په ارام د ژوند خوبونه ليدل

د مزار خاورې ښکلوم درنه ځم

تا په پردي وطن پرېږدم درنه ځم

مورې په زړه دې ارمانونه لرل

تا زما ژوند ته اميدونه لرل

زما شيبې په خوشحالۍ تيريدې

خو تا په زړه کې ډير غمونه لرل

په هيلو خاورې اړوم درنه ځم

تا په پردي وطن پرېږدم درنه ځم...

که څه هم علم ګل سحر د وخت شيطانانو ډېر ځورولی دی هر وخت په خپله مينه ويريږي او په ډېر هنر پخپل ورځني ژوند کې قدمونه پورته کوي او هروخت له خدايه خيرغواړي،د فسادګرو او هغه چانه امان غواړي چې انسان ته په سپکه ګوري او انسان په يوه او بل نوم غولوي دهغو له وينو ناوړه ګټه پورته کوي، خو دی په ډېرو ريږديدلو شنډو د خپلې مينې پرښتې ته د"رنا تناب" په نوم شعر کې داسې نصيحت کوي:

پرښتې تا ته وايم

له خپلو ښکلو شونډو

د ولاحولو توري مه غورځوه

ابليس لباس دی

کله کله په بدل لباس کې

راشي د کرکې او ګناه تخمونه وشيندي،ځي

په لباسي خندا يې مه غوليږه

چې ولاحولو درنه هيره نه شي

آيات د مينې پخپل ځان چوف کوه

ابليس په سپين لباس کې راشي

پرښتو ته لارښوونه کوي

ابليس د مار زهر دمينې په پيالو کې راوړي...

"يوازې ستا لپاره" دا د سحر صاحب هغه شعر دی چې له خپلې مينې سره په ډير اخلاص وعده کوي،بيا هم يو ځل بيا د خپلې خوږې او انساني مينې ثبوت وړاندې کوي او داسې ښکاري چې دی د مينې لپاره د قرباني په هر ډګر کې په کلک هوډ ولاړ دی او هر هوډ او پريکړه يې ځوانمردانه ده، ځکه ژمنه کوي او په مينه کې يې زړه دومره نری او مينه ناک شي چې له ښکاره هم بې زاره وي ،سحر صاحب خپله ژمنه په داسې شکل پيل کوي :

له زړه مې ټولې کرکې وايستلې

اوس مې له ښکار ځينې توبه کړې ده

اوس له کاريز نه بغدادي کوترې نه کټوم

او بس تمامه ورځ لګيا يم

په دامونو کې مرۍ پيايمه

سپينو کوترو ته پايزيب جوړوم

اوس دبې موره وري له اوښکو نه شراب جوړوم

او پر سخت زړو يې ارزانه پلورم

چې يې له زړونو کينې کډه وکړي...

که څه هم په سحر خپل جانان ډير ګران دی خو په څنګ کې يې ايمان او وطن هم ورسره تړلی دی ،دا چې ځان،ايمان او وطن رښتيا هم سره تړلي دي خو ډير خلک موږ وليدل چې په دې درې واړو يې سوداوې وکړې او کوي يې.

خو دا چې شاعران پاک او نرم زړونه لري هروخت مينه غواړي ،د انسان حق غواړي هر وخت پخپلو او د قوم په ورکو پسې ګرځي ،دلته سحر صاحب خپلې مينې ته د زړه له کومي په ډير اخلاص خپله مينه داسې اظهاروي :

څومره ډير مې خپل جانان راباندې ګران دی

لکه ځان لکه ايمان راباندې ګران دی

لکه خپله خوږه ژبه راته ګرانه

لکه ګران افغانستان راباندې ګران دی

کله،کله سحرد ماضي په طرف هم مخ وراړوي او د تنکۍ ځواني او تاندې مينې په يادولو خپل زخمي زړه ټکوروي. د سحر صاحب يوه ښکلي نظم ته تم کيږو چې د ښکلا او مينې د خاطرو ښکلې تابلو ده:

لکه چې ستانه هير دي

لا ډير کلونه وړاندې

په يوه بله زمانه کې موږه

سره مين و،دواړه

هغه وو،نوروختونه

هغه وخت کرکه هيڅا نه پيژنده

کینه له سره پیدا شوې ،نه وه

هرخوا د مینې واکمني چلیده

ته وې میینه پرما

او زه مین وم پرتا

لکه چې هیر دې ،درنه

هغه مهال یادوم

چې دا تور زړي خلک نه و،پکې

دمینې نوم به په درنښت یادیده

مینه به ټولو عبادت بلله

خو موږه نه پو هیدو

چې وخت بدلیږي ورو ورو

ددې وختونو سیلۍ

ناڅاپه راغله پرموږ...

زما په نظر کله شاعر دومره زوروړشي چې هر طرف سترګې غړوي، دا ټول کاینات ورته شعر ښکاره کیږي،یعنې هر څه ته چې ګوري له هغه نه یوه کړۍ جوړوي. خو کله په شاعر مینه دومره زور شي چې هر څه ته ګوري هغه ورته خپله مینه ښکاري او په هرڅه کې د جانان تصویرګوري،خو کله دا یادونه شاعر دومره ځور وي چې فریادونه یې له خولې وزي او رنګین شعرونه ترې جوړیږي دا دی د سحر صاحب په یو ډیر په زړه پورې نظم کې چې دهمدې ټولګې نوم هم له همدې نظم څخه غوره شوی ''پاس سپوږمۍ ده لاندې ته یې'' څخه یو څو بیتونه را اخلو:

پاس سپوږمۍ ده لاندې ته یې

زه یم تږی ته اوبه یې

په خیالونو کې مې ته یې

په فکرونو کې مې ته یې

په سندرو کې مې ته يې

په شعرونو کې مې ته يې

په خوبونو کې مې ته يې

په رګونو کې مې ته يې

کله ستن کله مرهم شې

په زخمونو کې مې ته يې

زه که ستا په زړه کې نه يم

خو زما په زړه کې ته يې

زما عقل ستا په لاس کې

نه پوهيږم چې ته څه يې

پاس سپوږمۍ ده لاندې ته يې ...

انسان کمزوری دی يوازې پاک رب په هرڅه قادر او توانا دی،خو علم ګل سحر هم کله، کله په ګيله منه ژبه له خپل رب سره خبرې کوي او هغه ورڅخه غواړي چې ترې نه ليرې ګرځي او دا امکان هم شته چې يو وخت به يې همراز و، سحر هغه محبوب له خدايه غواړي چې د ده د زړه دنياګۍ يې ټوله نيولې ده، د سحرصاحب زړه په يو داسې چا پورې تړلی دی چې که کرکه ترې ونه لري نو دنازونو په لمبو کې يې خامخا را ګير کړی او سوزوي يې، نو سحر صاحب خپله ګيله په يوه غزل کې داسې بيانوي :

خدايه چې غواړم يې هغه راځينې ليرې ګرځي

ټول را نږدې دي خو يوه راځينې ليرې ګرځي

که ګلاب نه يمه ،د پوندې اغزی هم نه يمه

حيران په دې يم چې وږمه را ځينې ليرې ګرځي

ارمان مې ستا له اننګوپه ژړا ته،ويل يـــې

کانې د رود يم آيينه راځينې ليرې ګرځي...

په پای کې علم ګل سحر ته د لا زياتو بريو هيله کوم او هيله لرم په راتلونکي هم د هغه همداسې ښکلي شعرونه ولولو.

محمد صابر بې ريا

د سحر په لټه

د افغانستان قلم ټولنې لخوا د استاد علم ګل سحرد ادبي خدمتونو د لمانځ غونډې په پلمه.

زه هغه مهال د لسم ټولګي زده کونکی وم، زما ټولګیوال ذبیح الله به چې ټولګي ته راغلی نو ترهرڅه وړاندې به یې راته ویل کماله راډیود نیولې وه مابه ورته ویل کومه راډیو ولې آزادئ راډیو "د ژوند په شېبو" کې خپرونه دې وانه ورېده، نوزه به پوه شوم چې څوک یادوي.

ښه ستا مطلب علم ګل سحر دی،هو، د سحرصیب غږمې ډېرخوښېږي. یره کماله چې یوځلې خومو له نږدې لیدلی وی، چې دی به ځوان وي، زوړبه وي دا به څنګه سړی وي.

زما هم د ذبیح الله غونډې په زړه کې د سحرصیب د ځېرې انځورونه تلل اوراتلل. شپې او ورځې تېرېدې د دولسم ټولګي نه فارغ شوم د کابل د ښونې اوروزنې پوهنتون کې شامل شوم یوه ورځ مې سهار لمرتلویزیون نیولی وو چې یوشاعرانه موزیک پیل شو د تلویزیون د پردې په یوه څنډه ولیکل شول شاعرعلم ګل سحر لیناشریفي د سحرصیب شعر "یوازې ستالپاره" په زړه راښکونکي آوازد کلمه کړ،شعرچې خلاص شو د کاکا زوی ته مې وویل د آزادئ راډیو نه ده درته مالومه هغه راته وویل څه کوې هلته ماویل دا شعرهم دعلم ګل سحروو غواړم چې له نږدې یې ووینم. د کاکا زوی مې راته وویل: افغان ادبي بهیرته لاړشه هلته هره جمعه راځي. یوه جمعه مې له ډېرو ستونزو ورسته افغان ادبي بهیر پیدا کړ،زه نابلد هم وم هرڅوک به چې غږېدل مابه یې خولې ته سترګې نیولې وې چې سحرصیب به څه وخت غږېږي. له نېکه مرغه سحرصیب په دې ورځ راغلی وو. د غونډې ویاند د سحرصیب نوم واخیست ستېج ته یې د شعر ویلو لپاره بلنه ورکړه. ما چې کله سحرصیب ولید خیالي انځورونه مې له سره والوتل اوپه رېښتینیو بدل شول. کله چې غونډه خلاصه شوه،نوهڅه مې وکړه چې زه باید د سحرصیب سره خبرې وکړم نږدې ورغلم پرځای د دې چې خپله ځان وروپېژنم نوماورته وویل : آیا ته سحرصیب یې د ژوند په شېبوکې خپرونه هم په آزادئ راډیو کې وړاندې کوې سحرصیب په ډېره مینه راته ځواب راکړ بلې زه خپله سحریم. زه له ډېرې خوښی په جامو کې نه ځایدم سحرصیب هم حیران وو،چې دا لیونی ګوره ، له ډېروخبرو وروسته مې سحرصیب ته وویل ته هره جمعه بهیرته راځې؟ سحرصیب وویل هو ته هم راځه دلته ډېرشاعران اولیکوالان راځي ډېرڅه به زده کړې.

له دې وروسته به زه هره جمعه د افغان ادبي بهیر ته تلم د استاد سحراونورو استادانو شعرونه اوخبرې به مې په غوراورېدلې،استاد سحربه چې تل ماته زیاته

سپارښتنه کوله هغه به راته دا ویل چې تل مطالعه کوه ادبي اوټولنیز کتابونه ډېر لوله د شپو او ورځو په تیریدو سره زه اوس سحرصیب ډېر وینم تل راته د خپرونو سکریپټونه اصلاح کوي یو څه چې ما او زما ټولو همکارانو ته سحرصیب راکړي دي هغه د سحرصیب مینه اوتشویق دی. زه مې خپلې خبرې نه اوږدوم.

استاد علم ګل سحر هغه شاعراولیکوال دی چې خپلې لیکنې دعام ولس لپاره په ساده او روانه ژبه کوي استاد ترخپلې وسې د پښتو په ولسي ادب کې په زړه پورې هڅې کړې دي په آخره کې د الله ج د درباره ده ته د ډېر عمرپه لرلوسره خپل لاسونه لپه کوم.

په پښتنه مینه

ظهورالدین کمال

لاهم ځارمه ستا لارې

وايي چې شاعر کيدل يا شعر ليکل يوخاص استعداد ته اړتيا لري چې له دغه استعداد څخه د الله تعالي ځيني دوستان برخمن دي چې له هغو څخه يو هم د هيواد تکړه ليکوال ،شاعر، او ژورنالست استاد علم ګل سحر دی. چې د ادب په ډګر کې يې هر اړخيزې هلې ځلې کړې دي او د شعر په ژبه يې تل نورو ته داډ ينه ورکړې، د ژوند ښکلا يې ورپيژندلې او د هغوی حوصله يې تل اوچته ساتلې ده.

سحرصاحب نه يوازي له هيواد سره مينه کړې بلکي د الله تعالي هر يو مخلوق ته يې په درنه سترګه کتلي دي. د هر يو څيز حقيقي حالت يې د شعر په ژبه بيان کړی دی.

"لاهم ځارمه ستا لارې" په دي ټولګه کې چې څومره شعرونه دي ټولو کي يو خاص د ميني ډك پيغامونه پراته دي هر يو شعر يې ښکلی انځور لري او له نورو انسنانو سره مينه او دهغوی په حالت کې يې ځان شريک بللی خپلې خوښي يې د نورو په خوښي کې لټولې دي .لکه چې په يوه ځای کې وايي:

لرګي مې ډير اخستي

لاندي مي هم کړی دی

ځان او اولاد ته مي وړينې جامې ډيرې کړې

بخاری تل ګرمه وي

که ژوند و سړ ژمی به ګر م تير شي

سړ کال به يخ په مخه هم رانه شي

خو څه فايده چې د کور خواته مې يو بل انسان

له يخه ريږدي .....

په دي شعر کي له ورايه معلوميږي چي سحر صاحب څومره د خپلو خلګو په غم کي ډوب دی او تل د نورو په فکر کې دی. دی هسې په شعر کې نه وايي بلکې په عملي ژوند کې هم همداسي دی .

لکه څنګه چې رحمان بابا او خوشحال خان خټك داسې شعرونه لیکلي دي چې هیڅ لوستونکی نه پوهیږي چې رحمان بابا په چا مین و، د هرڅیز په مینه کې دومره ډوب و چې فکر کیږي رحمان با با په همد غه شي مین دی. ما ته د سحر صاحب شعرونو کي هم داسي یو څه ښکاري هغي هر یو څیز ته دومر ه ښکلي رنګ او انځور ورکړی دی چې ګویا هم هغه شعرکې انسان خپله هغه حالت ګوري .لکه په لاندي بیلګو کې:

ستا د ښکلا د خپلولو هیله هم نه لرم

د خپلو سترګو د ساتلو هیله هم نه لرم

که بې مقصده هر څوك زړه راوړي نو زړه ورکوم

داسې هم نه ده صرف د ښکلو هیله هم نه لرم

یا:

مامي له زړه سره د سترګو اختیار تاته درکړ

بیامي د چا په لوري ونه کتل

شونډو مي ستا د نامه ذکر کاوو

ما وي دي ښار کي بس یوازي ته یي

د چا مي نه اوریدل

د اوریدو حس مي تا وړي و

ما د ارمان ګلونه

ټول ستا په لارو شیندل

تا مي د زوه پر سر چاړه تیره کړه

مایي پروا ونه کړه

ځکه هغه مي او ستا ګنلو

ارمان مي تا ته قرباني کړ داسي...

په زړه کې مې اوس ناست يې،جنګ له تا سره مشکل دی

دا زړه به مې هم ستا وي،دا ځيګر به وي ستا لاس کې

يو وخت دومره مغرور شي د پاچا سلام وانخلي

خو کله شي وړوکی بس سحر به وي ستا لاس کې

په دي پورتنيو بيلګو کې د يوې بې الايشه مينې ځرک ليدلای شو. د سحر صاحب په ټولو شعرونو کي مينه ،ښکلا ،حقيقت،پروت دي او د شعر په خوږه ژبه يي بيان کړي دي.

"لاهم ښارمه ستا لارې" د شعري ټولګي ټول شعرونه په زړه پوري دي په ځانګړي توګه ازاد شعرونه يي ډير خوندور دي..الله تعالي دي ورته لوي عمر ورکړي زه خپلي خبرې د رحمان بابا په دي شعر رانغاړم.

هغه زړه به له طوفانه په امان وي

چي کښتۍ غوندې د خلګو بابردار شي

سوله نيازۍ

کـیـسـه یــیـز شـعـرونــه

ځیني کره کتونکي په دې باور دي چې په پښتو ژبه کې شعرته ترکیسي ډیر کار شوی دی.خو که هنر ته په هنر وکتل شي لیدل کیږي چې ځیني شعرونه سره له دې چې شعرونه دي،کیسي هم دي یعنی غوږ لا غوږ.

زما په آند دا ډول کیسه ییز شعرونه یو خاص تاثیر لري او د ذهن په کونج کونج کې ځای نیسي .د عادت له مخې خپله لیکنه په بې ضرورته خبرو نه پړسوم، د کیسه ییزو شعرونو د بیلګې په توګه د ګران شاعر علم ګل سحر یو شعر د هغه درانه په اجازه ستاسي مخې ته ږدم،قضاوت پرتاسي:

خوب

بېګاه مې خوب لیدلی

ته وایه ښه!

مانا یې مه راکوه

بېګاه مې نیمه شپه بیا خوب کې راغلې

له سرو ګلابو دې جامې جوړې وې

په ګریوانه دې ټکوهلي ستوري

اوله دنګې مانۍ

دوو ښایستو نجونو ته راز د خپل زړګي وواېې

یو څوک مین دی پرما

بېګاه مې خوب کې پر پالنګ راوخوت

بېګاه یې دواړې شونډې ایښې وې

زما پر شونډو

دا دواړې توري ښایستې جینکۍ

له تا نه نوم ستا د مین وپوښتي

خو ته یې نه وربښیې

هسې نه دوی یې په نوم کوډې وکړي

زه تر مانۍ لاندې پرخپلوغوړو لاس کېږدمه

هسې نه نوم یې واورم

مکتب مې پرېښود

کتابونه کې یې ستا نوم نه راښود

ما د زرمت باغو کې سنړي مرغان ټول ولیدل

چې په نغمو کې یې ستا نوم وارومه

له بلبلانو ښخه هم هېره وې

زرمت یو ښکلی ځای دی

بېلا تشبه لکه جنت داسې وو

رڼو اوبو کې به منیځلې اوبه راغلې موږته

خو ته به نه وې

زه ترې ووتم

دې سبا په لټون

ما د بابا پر پله، پل کېښود بیا

دروغ مې نه زده

مابه ښکلو ته په ځی،ځیر کتل

په دې امید

چې ستا د حسن رڼا ووینمه

د کوه قاف ښکلې مې ولیدلې

خو ستا د حسن جلوې نه وې په کې

ټولو مې مینه غوښته

خو زه وم ستا په لټون

***

دا دی تر ډېرو کلو ورسته تا ته ورسېږم

ملا به "ح" خو مابه "خ" ویله

د ملا خوله کې د حلوا مزه وه

ما د خدایي حسن رڼا غوښتله

ملا به "پ" ویله

زما تلوار و، ما به "ف" ویله

هغه پرون، خو زه سبا ته تلمه

ملا خو ناست وو

زما مخې ته یو لوی سفر و

ملا دځان له غمه مړ و

زه دا ستا له غمه

زه ستا په نوم پسې ستومانه ومه

ستا نوم به و

خو ملا نه راوښود

د ښوونځی په کتابونو کې

ستا په نوم پسې پنځه کاله زه وګرځېدم

معلم ریاضي راښوده

خو زما یوازې "جمع" زده وه په کې

"تفریق" مې بد اېسېده

ما له کتابه د "تفریق" او "تقسیم" پاڼې ټولې وشکولې

ټولې د زرمل د راده،خړو اوبو یووړلې

ورځ به مې ټوله باغ کې تېره کړله

د یوه ګل په لټه

چې تا ته ورته وي لږ

شپه به پر بام څملاستم

یوازې ستا لپاره!

دوی وایي ستوري څوک شمېرلی نه شي

ما به په شپه کې ستوري ټول وشمېرل

خو ته به نه په کې

چې ښه به سترې شومه

خوب به راغی

خوب کې به ښکلې ښاپېرۍ

راته خندل په مینه

مابه وې ته یې

پسې ولاړم به تر لیروغرونو

خو ښاپېرۍ به رانه لیري ولاره

کټ مټ همداسې، لکه ته چې رانه لیرې ولاړې

چې نا امیده شوم

جومات ته ولاړم

د ملا لښتې مې هم ستا لپاره ومنلې

ما ترې سبق پیل کړ

ملا "الف" او ما به "ب"

ویله

چې کېڼې خوروي

له میل یې تا ته غاړکۍ جوړوم

د ملا خوړغړ مې غوږو ته راغی

ما وې ستا نوم یادوي

سترګې مې پرانیستلې

خو ته نه وې

مابه بیا وژړل

ژړا مې زیاته شوله

ما یوه مینه غوښته یوه دردمنه مینه

د مور د د مینې لاس ورپورته کړمه

په هغه لاس کې

د دنیا مینې وې

دروغ مې نه زده

د مور غېږ کې مې ته هېره شولې

اه، د مورکۍ غېږخو نو تل هم نه وي

زه ځنې ولوېدمه

لکه پاچا چې هم له تخت، هم له وطن لیرې شي

بېرته شوم ستا په لټه

حواس مې ټول سره ګډوډ وو

تا په نوم پسې به ټول سټړي وو

موږه یې بېل کړو سره

ته رانه لېرې ولاړې

ما له خپله ځانه

ستا د تلو خبر پټ وساته

خو زه په ځان پوه نه وم

ژوند مې ولیرې تېښتېدلی رانه

د وخت سېلۍ

د بېلتانه سرود په ژبه راغله

موږ له یوه بل نه بېل شو

***

په دویم ژوند کې په زرمت کې ومه

له یو خوارِه خوبه راپورته ومه

خوب کې له تاسره وم ما ژوندون نه غوښت

خو په زور یې راکړ

مابه ژړل

دوی خوشحالي کوله

ما سترګې نه پرانیستې

ځکه له تا بېلېدم

پلار راته اس او ټوپک په نذرانه کې ومنل

په اس به ستا پرلور سفر کومه

ټوپک به مات کړم

اجمل تورمان

د خپلې ژبې او ادب رېښتينی خدمتګار

دغه ستا د ښکلا ورانګې دي جانانه

چې د هر زړګی تيارو ته يو "سحر" شوې

استاد علم ګل سحر د ادب د نړۍ هغه ځلانده لمر دی چې تل د نورو د زړونو د ادب خونې رڼا کوی،او د هغو خلکو چې تر اوسه د ادب نړی ته يې نوی سترګې غړولې استاد علم ګل سحر يې په ډېره مينه او اخلاص لاس نيولی او په دې لاره يې د تګ چل وربښودلی.

او له هغوکسانو نه يوه زه يم چې استاد علم ګل سحر مې لاس ونيو او بی له کومې خبرې يې له ماسره د ليکنې او شعرونو په اصلاح کولو کې ډېره زياته مرسته وکړه،اوهمدا شان زه د دې خبرې شاهده يم چې استاد سحر د ادب په آسمان کې ډېرې نور هم ستوری ځلولی له هر چا سره يې په ورين تندي مرسته کړې ده.

که دا استاد په خير يوڅو کسان پيدا شی (سحر) وړانګې به تل په ځلېدا شي، کله چې ما په لومړي ځل استاد علم ګل سحر وليد نو هيله منده يې کړم چې زه به وکولای شم په راتلونکی کې خپل هيواد او خپلې ژبې ته د خدمت جوګه وګرځم.نو که زه د استاد په اړه په کتابو کتابو خبرې وکړم بيا به هم لږ وی، خو هيله منده يم چې تل د ادب په آسمان کې لا ډېر وځلېږې او د ادب د نړۍ يو تلپاتی لمرشی،چې د هرمينه وال او د ادب د مينانو زړونه روښانه اوهمداسې بريالی،سوکاله ،خوشحاله او نيکمرغه اوسې.

د استاد سحرد لابريا په هيله

ګلمينه يوسفزۍ

يـوازې ستـا لـپـاره !

له سحر صاحب سره زه له ډېرې مودې راهسې د انډيوالۍ تارلرم، دی که شاعرهم نه وای،قلم ټولني نفسي د ده د ښواخلاقو په خاطرهم بايد داسې غونډ ورته جوړې کړې وای، له غونډو خوهسې هم نه درېږو چې سيل مو نه وړي شيلګۍ به موهم نه رغړوي، هيله مې دا ده چې که داسې غونډې هم دود شي بد به نه وي،راځي چې په انسانيت اوسړيتوب مين اوخواخوږي انسانان هم ولمانځو.

شروع به يې له انډوالۍ او ملګرتوبه کړم سحر صاحب په انډيوالۍ کې ډېر بې ازاره سړی دی،د انډيوالۍ تار تر ډېره وخته نه اومړی کوي، په هره ښه و بده کې درسره ولاړ وي،دوهمه خبره دا ده، کوم اور چې د ده په زړګي بل دی هغه اور د دې ولس په خيردی،دی به ورسره سترې او په عذاب وي خومونږ ته يې ډېرخير رسېږي، پکو يې پکې غواړم، دی ډېر پراخ روابط لري اوهغه پالي وخت ورکوي يوه ورځ مې ماسخوتن تيلفون ورته وکړ،ځواب يې راکړ چې په يوه غونډه کې يم،بيا تيلفون درته کوم،د شپې لس بجې وې، تيلفون يې راغی ويل يې اوس په يوهوټل کې يم واده دی. غونډه، واده، د شپې تر ناوخته پورې د دوستانواو اشنايانو پالل د نورو هڅونه دا ټول يو حساب کتاب غواړي چوټه انداز نه کېږي،څه وخت به اولاد ته ورکوي،څه به کار،ژوند،تفريح، ښې او ګندې ته،خو زه چې سحر صاحب ګورم، د ده ډېر وخت له فرهنګي مسايلو سره تېرېږي همدا اوس د راډيو او ټلويزيون ترڅنګ ګڼې ټولنې هم پالي،د مېړمن ادبي بهير د ده له برکته دې حال ته رسيدلی دی،ما او ده يو وخت په لمر تلويزيون کې کار کاوه، دواړه په يوه تعميرکې وو، ترمونږ دوه تعميره بر د تلويزيون د دوبلې برخه وه، سحر صاحب هغه وخت د خبري برخې اډيټر و،نه پوهېږم اوس به يې نوره هم ترقي کړې وي،دی به مې ليدچې وخت ناوخته به د دوبلې برخې ته روان و،هلته به يې په انجونو،هلکانود پښتو کتابونه ويشل، د ده له خولې مې اوريدلي چې اوس ډېرې داسې انجونې شته چې مورنۍ ژبه يې دري ده خو په پښتو ګلالۍ شاعري کوي. دا ټول د ده برکت دی. ما ډېر وخت داسې ليدلی چې نن له يوې غونډې راغلی په بله اوښتی،دوهمې او دريېمې ته هم په ورين تندی روان شوی، ولو که يوه به د وطن په يوه او بله په بل سرکې وه، د دغو ټولو مصرفيتونو په منځ، منځ کې وخت په وخت خبرېږو چې د سحر صاحب نوي کتابونه هم چاپېږي.

سحر صاحب په ليکونو کې هم ډېرتنګ لاسی نه دی، شاعري کوی، ناول لري، لنډې کيسې، طنزونه، فلکلور،خاطرې اودا ټولې خوا يې پاللې دي. د ده د ناول په لومړی برخه کې يو کرکټردی چې په يو کورکې محاصره کېږي ما چې هغه برخه ولوسته ډېرخوند يې راک، بيا ده ته راديو ته ورغلم پوښتنه مې ورڅخه وکړه چې د ناول دا برخه دې ماته په زړه پورې وه، ده راته وويل کوم کرکټرچې ستا خوښ شوی دا په رښتيا يو څوک و، له همداسې حالت سره مخ شوی و. زما تراوسه د محاصرې په وخت کې دهغه کرکټر رواني حالت په ياد دی چې ده ترسيم کړی و او هغه

منظرې مې په ذهن کې دي، یوه لنډه کیسه مې څو کاله له مخه لوستې وه،پرون مې ولټوله پیدا مې نه کړه، سحر صاحب به یې په اړه بیا یو څه ووایی، تنظیمي جنګونودي په یو خونه کې د یو قوماندان توري سپینی روان دی، په کوټه کې تلویزون،روښانه دی څوک لګیا دی غلو ته بد وایي قوماندان هم سر ورسره ښوروي خوچې کله له کوټې وځي نو کوم یو ته وایی چې دا تلویزیون به بیا په څادره کې درسره راوچوې. د ښه اثر نخښې خلک دا بولي چې یا ستا د زړه خبره وکړي او یادې منظرې په ذهن کې پاته شي سحرصاحب شاعري هم کوي ما یې له لومړني کتابه پرته نوره ټوله شاعري لوستې، د ده په شاعري کې له وطنه سره مینه اونوراقسام او انواع د مینې اصلي موضوعات دي د کینې کرکې، نفرت،ناروا په ضد شاعر دی کله چې زه د ده شاعري لولم نو له یو مهربان اوخواخوږي انسان او شخصیت سره مخ یم یو غزل دی:

زمونږ وطن ته لوګي مخکې،رڼا وروسته راځي

اول ژړا وي فریاونه،خندا وروسته راځي

وسلې راولیږي او غلې راته ووایي چې

د ډوډۍ غم مه کوئ،دغه سخا وروسته راځي

هغه سپوږمۍ ده،خو سپوږمۍ غوندې تنها نه راځي

تر مخ یې ډار د بیرته تلو وي او دا وروسته راځي

په کومو ګلو به ستا مینه ماتومه ګلې

سپرلي راځي،خو وایې ښکلې ترتا وروسته راځي

د تسبو لړ نه یوې ښکلې ته امیل جوړ ي

لمونځ قضاء کیږي،نیت تړی چې ملا وروسته راځي

یتیم ماښام پورې په خاورو کې لوبیږي وایي:

یوازې نه ځمه خپل کورته،بابا وروسته راځي

دوی وایې وکړئ ګوزاره له ښامارانو سره

ډېر زورورديي،کوه طور نه امساء وروسته راځي

د سحرصاحب شاعري له داسي مثالونه مالاله ده،صفتونه لکه چي بيخي ډېر شو سحرصاحب به په همدې مجلس کې اول دا بيت راته توضيح کړي چي د ده نظر ښنګه ستومانه دی په ځای که بيځايه:

پاس سپوږمۍ ده لاندې ته یې، اول مخ لومړی غزل

نظر مې شي ستومانه،بیرته ستا رخسار ته راشي

بې کوره مسافر دی،نا اشنا دیار ته راشي

او بیا دې د همدې اثر په دا بل نظم هم یو څه راته ووایي چې دی د مشوقې په خاطر لارې ته سم شوی که د حورو په خاطر له مایې پیغام سره وچړپېده

یوازې ستا لپاره!

له زړه مي ټولې کرکې وایستلې

اوس مې له ښکار ځنې توبه کړې ده

اوس له کارېز نه بغدادي کوترې نه کټوم

او بس تمامه ورځ لګیا یم

په دامونو کي مرۍ پېیمه

سپینو کوترو ته پایزېب جوړوم

اوس دبې موره وري له اوښکونه

شراب جوړوم

اوپه سخت زړو یې ارزانه پلورم

چې یې له زړونو کینې کډه وکړي

له زړه مي ټولې کرکې وایستلې

اوس مساپر په کانو نه ولمه

اوس ګلان نه شکوم

له لارو نه اغزي ټولوم

په لاره تلونکی ماشوم ښکل کړم

د سپین ږیري بوډالاس ونیسم

له زړه مې ټولې کرکې وايستلې

اوس له دښمن نه کسات نه اخلمه

اوس دغومبسو کور په ختِه باندې

نه پټوم

په مار د کاڼي ګوزار وکړم

خو خطا يې ولم

بس هسې ځان ترې ژغورم

هغه هم هسې درحمان* ديارانې په خاطر

اوس له خوبونو مرور يم

ټوله شپه په تلاوت تېروم

او د قرآن زرينو پاڼو کې

يو نوم لټوم

له زړه مې ټولې کرکې وايستلې

اوس مې ټوپک پر اوږه نشته

او له ميل نه يې شپېلۍ جوړه ده

په کې دمينې ترانې غږوم

دا ټول دا ستا لپاره!

ځکه دوی وايي

په جنت کې حورې ستا غوندې دي

ومان نیازی

د عطرو نقاشي شوى اواز

پرېږدئ ! چې سر په زنګون کـــېږدم

او فکر وکړم ايا تاسو وينئ چې زما د زړه

له چينې ډېرې خوږې اوبه راخــوټيږي

چـــې د بشرتنده ماتــــــوي " ګوټه "

د ادګارالن پو په نزد که تصادف په پام کې ونيسو نوشعرله وظيفې يا حقيقت سره سروکارنه لري اوهمدا خبره د "شارل بودلر" په نظرکې هم ځرګنديږي. کله چې وايي "شعر بې له ځانه بل هد ف نه لري."

د اوسنۍ راوانشناسي پربنسټ شعراو خوب ليدل يو بل ته ورته راواني حالات دي،ځکه په دواړو کې هغه عاطفي تمايلات او زړه ته رانږدې احساسات چې دعقل د کنترول او سانسور په وجه د تحت الشعورساحې ته استول کېږي. د شاعرۍ او خوب ليدلو په وخت کې د عقل ځنځيرونه ماتوي او په خيالي يا هنري دنيا کې ازادۍ ته رسېږي، له دې امله شاعري او خوب ليدل په رواني لحاظ يو بل ته ورته دي. زمونږ د پېړۍ د مفکر "هايدګر" په نزد،منطق د تفکر او په نتيجه کې د تخيل دښمن دی.نوځکه ډېروخت د شعر سمبولونه،استعارې او تصويرونه د خوب ليدلو له سمبولونواو استعارو سره نږدېوالی لري او کله حتی يوډول وي.په ختيځ کې "زهره" او په لويديځ کې "افروديت" د مينې بل نوم دی چې پيل يې خوږ او په زړه پورې او پای يې تريخ او بدمرغه وي، مينه تل له غم او اوښکو سره تړلې او ډېرغښتلي کسان د مينې د سختيو تاب نه لري او همدا ماته ده،چې "اورفه" يې په واويلا کړ او په خپل سوزوګداز يې بوټي او کاڼي وژړول له همدې کبله دا اصل چې شاعر که وغواړي وړونکی شي ماتې د مرګ په بيه هم ورته تمامه شي بايد ترلاسه يې کړي.

منطق او وچ عقل احساسات وژني ته به وايي چې په دې توګه له مينې او ښکلا څخه غچ اخلي مګر په دې کارکې پخپله عقل ليونی کيږي. شاعر کولای شي يوځل او د تل د لپاره مينه اوښکلا د عقل له سيوري څخه وژغوري.

ژبه د رنګ او توکيو په ورېښمين او رنګين دګرکې ښکلا نقاشي کوي او په دې توګه نه يوازې غوږونه بلکې سترګې هم نازوي،هغه که چوپ وي هرڅه وايي او يا يې نقاشي کوي. شاعر نه غواړي يوازې ليدونکی وي بلکې مينه او ښکلا د تمثيل،تصويراو سمبول په موجداره رنګ کې نورو ته هم د ليدو وړګرځوي.هغه نه غواړي د تړلې کړکۍ په مرسته د زړه خبرې له نورو پټې کړي. نارنجي سيورى د اوښکو په اوبو مينځي او په دې توګه د عواطفو ګونګۍ دنيا ته خبرې ور زده کوي.

د "بودلر" په اند باید هغه وشي چې په نثر کې هم شاعر واوسو، مونږ ټول دغه له ستورو ډک اسمان په تررمۍ کې بربښنا د ابشارغږ پېژنو اما د هغو شاعرانونه انځور زمونږ له توانه وتلي دي.

مونږ له شعرڅخه خوند اخلو او د نقاشۍ رنګونه کولای شي مونږ له واقعي دنیا نه ورځني عذاب څخه وژغوري، یا په بله ژبه یوازې هنردی چې کولای شي زمونږ ژوند د تحمل وړ وګرځوي دا ځکه چې هنر زمونږ د وزر ماتي احساساتو تراژیک اواز دی چې د عقل د کنترول په وجه د ناخود اګاه پراخي سیمي ته په شاتمبول شوی اوسرکوب شوي او دغه سانسورشوي ارزوګاني او شاته وهل شوي تمایلات د شاعرانه تخیل، تصویر او سمبول په مرسته ازادیږي، موږ په هرهنري اثرکې خپل امیدونه وینو چې د "تحت الا شعور" او د عقل د قلمرو د زندان له زنځیرونو ازادیږي.

هنرپه یوه مانا د طبیعت په وړاندې واقع دی،نقاش کولای شي د اور په منځ کې ګلان انځورکړي،نقاش رنګ ټاکي نږدې دی ووایم داسې رنګونه ترکیبوي چې خپل تخیلي انځوربشپړکړي. شعر او نقاشي له عقل څخه لوړ تخیلات انځور وي کله نقاشي کولای شي د شاعر تخیل انځورکړی د شعر ښه تصویر،تمثیل به هغه وي چې نقا ش هغه نقاشي کړای شي اما شعر د نقاشي په پرتله د تخیل پراخ ډګر لري.

ز ه د پنجرې له شا نه

زموږ د بڼ پریکړی لاس وینم

اه

څومره بې قدره دي پرتې

دا جنازې

د سنګسارشوو غونچو

د ونې وچ ښاخونه ساندې وایي...

د سحرصاحب د شعرونو دغه غونډ چې د تاسې په مخ کې پروت دی،ډېرداسې نوی تخیلي تصویرونه لري چې ما هرنقاش یې د رنګ په وسیله انځورولای شي، داسې تصویرونه چې په طبیعت کې وجود ونه لري، د تخیل په مرسته انځورشوي دي. د بېلګې په توګه؛ د ستورو پل، وږمینه لار، د خوبونوښار، د باران سترګې،د لمرچینه، د ښاخونو ساندې، د شپې اوښکې، د بڼ پریکړی لاس، د سپوږمۍ په بڼ کې، رنځور ژوند، د افق غاړوکې... د دغه کتاب ځینې نمونې چې تاریخي افسانوي

پېښنو ته په کې اشاره شوي ده ډېرې په زړه پرې دي.یوه بله نمونه چې ته به وايي شاعرپه ويښو سترګو خوب ليدلی...

خوب يو شاعر دی د نيمګړي غزل

زما د روح په تخته ليکي د دوو مينو

داستان

خوب په اوبو کې د کوچۍ پېښلې د حسن

انځور

خو زه د مينې په وزرونو خوب ته ورسېدم

زه شومه خوب

او خوب پرما

بدل شو...

شاعرډېرډېرځلي د سپوږمۍ په رڼا کې د ښکلا ننداره کوي. دا ډول تصويرونو په دغه شعري غونډ کې ځوځله ځان څرګند کړی دی. يا په بله ژبه په دې کمرنګه رڼا کې خپل احساسات، ښکلا ته لېږدوي هغه د هرتخيلي سمبول يا تصوير په باره کې مينه، کېنه اميد او وېره لري. کوم عاشق دی چې د معشوقې د نوم په اورېدو د خپل،زړه اواز وا نه وري، دا ځکه چې هرسمبول بې شميره شيان تداعي کوي. يعنی شاعر د معاني تداعي په مرسته هنري تصويرونه انځوروي.

د شاعر د هيلو د غوټيو غوړېدو ښې به په ګډه سره ووينو.

اوس همدمره

پوهندوی اسد اسمايي

کابل پوهنتون

۱۳۷۷

د پــښـتــوشـعـرنــوی سـحـر

دا چې په هرې ورځې پسې ماښام راتلونکی دی او په هرې شپې پسې سهار، نو دا دی د پښتو شعر په یوې اوږدې شپې پسې د یوه نوی سحرځرک په لګېدو دی، دغه نوی سحرعلم ګل سحر دی چې پرخپل وار یې د دغې اوږې شپې په رونونه کې برخه اخیستې او په خپلو لمرینو پلوشو د پښتو شعرتور تیاره او ساړه سمنج ګوګل ته رڼایي او تودوخې وربښي.

د دغسې یو ځوان استعداد د غوړېده نه دهغو پرله پسې او نه ستړی کېدونکې هاندوهڅو زېږنده ده چې په وروستۍ لسیزه کې له کرغېړنتیا (ابتذال) څخه د اوسني پښتو شعر د ژغورتیا لپاره رانښلول شوی دی. که په دغه ژغورنتیایي بهیرکې سپېزوبو ځانګوالو د نوې ادبپوهنې او نوې کره کتنې دارانو او الواکانو په وړاندې کولو او رامنځته کولو سره ونډه اخېستې ده نو ترشا یې د سحرغوندې یوشمیرځوانو شاعرانو په خپلو نوښتګرانه زېږنده ییو سره دغه بهیرته یو ډینامیزم او خوځون وربښلی دی.

د همدغه نوی ادبي غورځنګ برکت دی چې زمونږ ځوان استعداد ونه هغه زړې کرغیړنې او اوږدې لارې نه وهي چې نورو وهلي او هسې بې ځایه یې ځانونه ستومانه کړی دي. د شعر په نامه یې دیوانونه کښلي، مګر شعریت ته ندي رسېدلي. خواشینونکې بیا دا چې په دې هم نه دي پوه شوي چې دوي ربښتا دغې پوړۍ ته نه دي رسېدلي او هسې خوشې یې په اورولو سره د خلکو غوږونه کاڼه کړي او په کښلوسره یې هسې بې ځایه کاغذونه تور کړي دي.

د سحرصاحب ټوله شاعرانه مخینه تر اتو کلو تېږی نه کوي خو پردې بریالی شوی چې د نظم تربریده را واوړي او د شعرتر پولې او پوړی را ورسي. دغه مخ ته پروت شعري غونډه د سحر دا اته کلن پرمختیایي یون یو ښکارنده بېلګه ده، دلته لیدل کیږی چې دغه ځوان شاعر څنګه په پرله پسې ډول له پېښوڅخه ځان ورو،ورو را باسي،لومړی پرخپل ازمیښت ډډه لګوي او بیا د نوښت پرلوري ګامونه اخلي په قافیه وال ډګرکې هماغه "نوی غزلیزه" خوا نیسي او په ازاد ډګر کې هم د "نوی ازاد"

ما دودیز ناظمان څکه نیم اولسي شاعران بللي چې له اولسي شاعرانو سره کوم جوت توپیر نه لري یوازې دا توپیر چې دوي لیک لوست والا دي او خپل د نظمونوه په خپله کاږي او ولسي هغه خپل د نظمونه د سندرغاړواو نورو مینه والو په مرسته ټېټوي. که نه لکه څنګه چې ماورته په خپل بدلیمچ "پښتو شعر څنګه جوړېږي" کې نغوته کړې، په ډېرو برخوکې ولسي شاعران تر نیم ولسي هغو د مخه برېښي. د نیم ولسیانو یوازینی مخکوالی ښایي په همدې کې وي چې ژبه یې د چا خبره یو څه ادبي

بربښي هغه هم په چې دوي د ليک لوست په برکت عربي وييونه زيات کاروي او د دوي ترڅنګه يو نوی هنري انځور له کلاسيکو او ياهم له اوسمهاله شاعرانو څخه راغلا کولای شي خوکه هغه انځورهم په ځير وڅېړل شي له زړو کرغېړنو تکراري تشبيه ګانو پرته نور څه نه دي، لکه شونډې له لالونو، سترګې له بادامو او زلفې له دامونو سره همرنګول. کوم عربي يا پارسي متحدالمال وييونه لکه عشق، عاشق، معشوقه ،جانان، دلدار، دلبر ... چې د ولسي شاعرانو په شعرونو کې کارول کېږي،زياتره د همدغو نيم ناظمانو له لارې ورسره پېژندويي پيداکوي. دوي په رښتېنه د ولسي او ديواني شاعرانو تر منځ اړيکې جوړوي او په دې توګه يې شعروشاعري د دواړو خواوو يو ګډوله بلل کېږي. لرې به نه ځو د ننګرهار يو ولسي شاعر لکه اروابناد ملنګ جان به راواخلو او له اروابناد محمد طاهر بينا سره به يې پرتله کړو. تردا منځ به ډېر څه سره ګډ پيدا کړو لکه نظمي ژانرونه (چار بېتې،بګتی، لوبي، داستان، غزلې،مقامونه...) او بيا انځورونو چې د دواړو ډولنو په شعرونو کې په هماغه يوه بڼه کارول کېږي. يوازينۍ بېلتيا ترمنځ هماغه درانه عربي يا پارسي وييونه دي. چې د بينا شعر د هغه له شعره سره يو توپير پيدا کوي، دلته ډيري په زړه پوري د بېنا زنځيري چاربيتې دي چې په سلو کې ۹۵٪ له عربي او نورو پور وييونو څخه جوړښت مومي. نور نو په ژب ښکلايزه برخه کې ورسره دومره توپير نه لري او کله کله ترې لا د ملنګ جان هغه تېری کوي. د مځنپانګې او ټوليز اړخ له پلوه هم تردې منځ کوي جوتې بېلندې نښې نه ليدل کيږي.

دغه پورتنۍ ځانګړتياوې زمونږ د نن ورځ په نوښتګرځوان شعر کې ډېرې لږې ليدل کيږي، دلته زياته هڅه د انځور او سمبول اوبيا نوی انځوراو نوی سمبول خواته کيږي. له همدې کبله زه علم ګل سحر د دغو مخته پرتو شعرونو له مخې له اولسي او نيم ولسي شاعرانو څخه رابېلوم او دا حق ورکوم چې د ځوانو نوښتګرو شاعرانو په ليکه کې ودريږي.

ما د ده دغه شعرونه په پوره پاملرنه سرترپايه ولوستل او د همده په اجازه مې ځنې کوچنۍ نيمګړتياوې هغه هم زياتره په ژبني او تخنيکي برخه کې ورسمې کړې. زه باور لرم چې د دغه ښکلی شعري غونډ له چاپېدو اوخپرېدو سره به زمونږ دغه نوی غوړېدلی سحر لا نويو شاعرانه ازمېښتونو او نوښتونو ته وهڅېږي او لا زيات ارت او روښانه څنډونه او لرليدونه به ورته غيږې پرانيزي،سحرصاحب ته د دغه ښکلی کتاب مبارکي وايم او لمرينه شاعرانه راتلونکی ورته غواړم.

په مينه

پوهاند ډوکتور مجاور احمد زيار

لږم ۱۳۷۰

سـريــزه

د سحرصاحب د شعرونو مجموعه راته پرته ده، کله کله يې پاڼې راواړوم يوه نيمه غزل پکې ولولم، زه نه محقق يم،نه نقاد،هيڅکله مې د چا د شعرونو مجموعه يا ديوان د يوه سره نه دی لوستی کله يې د سرپاڼې لولم، کله د پای،کله يوځای،کله بل ځای،دا وړه مجموعه مې هم په مختلفو وختونو کې دغه شان لوستې ده،چې ممکن ځينې غزل مې يې څوځله لوستې وي او په ځينو ښويه تېرشوی يم. ځکه په خپل چاڼ باوري نه يم چې ما به خامخا غوره بېتونه ترې انتخاب کړي وي.

سحرصاحب يو دروند او صميمي سړی دی، ياري دوستي يې د بارترې تجارت په څېرنه ده،په خبره يې باور او په خلق يې اعتماد کيدای شي،نو که شاعر او ليکوال هم نه وای محترم به و. له ښه مرغه دی شاعر او ښه کېسه ليکونکی هم دی. که يې څوک اثارو ته ښه ووايي که بد، نه يې په ښه ويلومغروريږي، نه يې په ردولو خواشنه کيږي،البته هم د دوستانو مشوره مني اوهم ځان رسول غواړي. چې دا يې د تکميل پړاوته د رسيدلو ښه لاره ده.

اوس به د ده په څو بيتونو سره وغږېږو.

د غلچکی نظر لپاره مين شاعر کله کله د معشوق يا معشوقې تغافل له خدايه غواړي، که يې سترګې له خوبه درنې شي ترهغه ښه ساعت په لا کوم وي؟

صايب اصفهانی وايي:

شرم رويش ازعرق صد ديده بيدارداشت

چشم را هر چند در خواب گران افگند بود

از حجاب عشق صايب بود جانم زيرتيغ

گرچه برمن سايه ان ابرو کمان افگنده بود

د مينې حيا هغه پرده ده، چې د پټو او ښکاره نندارو مخه نيسي، که معشوق هر څومره مهربانه وي، يا د صايب په قول هغې ابرو کمانې که هرڅومره د لطف سيوری ورباندې غوړولی وي بيا هم د مين سړی روح د مينی له شرمه ترچړې لاندې وي. که معشوقه هر څومره ځان په درانه خوب ويده هم واړوي. حسن هم حيا ناکه وي پرمخ يې د خولو څاڅکی ښکاره شي، مين ته يې د خولو هرڅاڅکی يوه وېښه سترګه په نظر ورځي چې د حسن پاسداري يې کوي.

يوه لنډۍ هم دې ته څه ورته مطلب لري:

یار مې چینار لاندې ویده و

لکه باښه پرې زنګیدم راویښ مې کنه

په پورتنی لنډۍ کې کې مې‌ېنه پېغله په دې خبره اعتراف کوي چې یار یې تر چینارلاندې ویده و،دې ته د غلچکی دیدن فرصت په ګوتو ورغلی و،خو د مینې د اظطراب له امله یې د پایلو ګړجونو او د پاولیو شرنګا راویښ کړ.

سحرصاحب هم د سعدی په قول "چنانچه افتد ودانی" د سپوږمې تتې رڼا ته د ویدې معشوقې په پټ دیدن سترګې خوږوي خو په زړه کې خدای خدای وایي چې دا راویښه نه شي،ځکه بیا خو به د مینې حیا د دیدن مخې ته لاس ونېسي.

تتې رڼا ته د سپوږمی یې پټ دیدن کومه

په زړه کې خدای خدای یادوم چې دا راویښه نه شي

په سراو ږیره کې د سپینو ویښتو را پیدا کېدل د زړښت پولې ته د نژدې کېدلو علامې دي، خوشحال بابا ځکه فرمایلی دي چې "ښایسته نجوني ترهیرې له دوه مویه"

سحرصاحب دې خبرې ته په سره چې ښایسته نجلی نه وترهوي وایي

چې ښکلی ووینې له لیرې، وارخطا غوندې شي

سحر لګیا شي او له ږیرې سپین تارونه باسي

سحرصاحب بدبین سړی نه دی، د هغو کسانو غوندې نه دی چې د دنیا وګړي درست ظالمان یا د ظالمان مله ګني،د هغوغوندې فکرنه کوی چې د ملګروملتونو غوندې ورته د مظلوموموملتونو د وېش غوندې ښکاریږی او د بشر د حقوقو اعلامیې د لویو قدرتونو د تجاوز پلمې بولي، بلکې د نړۍ ولسونه د روغې جوړې او د بشرد حقونو رښتني مدافعان په نظر ورځې نړیوال کله کله په کومه بده پېښه ژرعکس العمل نه ښکاروي پړه یې په خوب اچوي وایي:

جیلوانه! ورو زولنې اچوه لاسو ته زما

چې په شرنګې یې دا ویده دنیا راویښه نه شي

اوس به یې یو څو فرده نور هم درته په ګوته کړم نور تاسې پوه شی، مطالعه او نظرمو:

له ډېره وخته په ارمان د دستار

د صابر شاه ملنګ غنم ژاړي

یم هیرجن،چې دا وعده مې هیره نه شي

د پېکي تار دې راوتړه ترګوته

یا:

رباب ځړیږی په دارونو،نغمه لاس ترزنې

بنګړوته شرنګ ورکړه راځه د دیواله سیوري ته

ځان مو ونه لید د هیندارو له بازاره راغلو

ړانده هم نه وو،بې امسا په دغه لاره راغلو

کابل به ولي اورکې نه سوځیږي

له هرې خوا لېونیان دلته راغلو

ما یې د اوښکو د تصویرله شانه دا ولوستل

یارمې ولورګټي، دوبۍ کې به کالونه باسي

محمد صدیق پسرلی

کابل- حمل ۱۳۸۱

او ادبي خدمتونو د درناوي غونډه

د مـيـنـې او دردونـو، د يـوه انـځـور پـه څـنـډه . . .

د شپېتمې لسيزې وروستي پنځه کلونه په کابل کې د شعراو شعارترمنځ د يو ښکاره برید د راکښلو کلونه وو، دا هغه وخت و،چې نورنو چا د شعر په نوم په ډانګ پېیلوخبرو،سرو او شنو ترانو او د زنده باد او مرده باد منظونو نارو،لوستلو اواورېدلو ته زړه نه ښه کاوه،بلکې خلکو او تېره لوستونکو داسې یو څه غوښتل او لوستل چې د بې مفهومه شنو او سرو نارو پرځای د دوې زخمونه او دردونه په نرمو،پستو او نازکو ویونو ټکورکړي او په شعر ډوله مقفی نظمونو کې د اخطا رونو د ورکولو پرځای د دوي پرهرونه دعاطفې په اوبو ووينځي. دا خوځون يا که لړ صفا ووايو اوښتون څه په اسانه او ارزانه هم نه و راغلی، بلکې همداسې یوه اوښتون د راتلو په تمه کلونه کلونه زيار وګالل شو. د پاريال خوبونو شاعرعلم ګل سحرپه همدې کلونو کې د شعر میدان ته راودانګل او مخکې تردې چې په ناسمو لاروسم شي سمدلاسه د هنرپه فضا او ښکلی ورشو ورګډ شو.

د سحرصاحب د شاعرۍ د پېل شعرونو دا زیری درلود. چې پښتو شعر پراخې او ښېرازی ورشو ته يوبل شهسوار راګډېونکی دی. په همدې کلونو کې ماله سحر صاحب سره وپېژندل کله نا کله په د تو بل کوراودفتر ته سره تلو او راتلو د يوبل شعرونه به مو اورېدل،په تېره بيا د همدې لسيزې په ورستيو کلونو کې موږ ټول په دې لټه کې و،چې څنګه د هنر کوه قاف ته ځان ورسوو هغه و،چې ځینې شخصي او غيررسمي ناستې او مشاعرې مو پيل کړی.موږ سره په ډله کې اروابناد اسحاق ننګيال،عارف خزان،ګران ازمون،نظيف تکل،مستان،زه اوعلم ګل سحر ملګري وو. په دې ناستو اوغونډو کې به مو د يو بل شعرونه اورېدل،په يو بل به مو کره کتنې کولې او ادبي بحثونه به مو کول او زه چې اوس د سحرصاحب شاعري ګورم پوهېږم چې دغوغونډو څومره کارکړی دی.

کله چې د سحر شعرونه لولو تر ټولو د مخه مو درې خبرې ترسترګو کېږي د وطن، د ورانې ځورونکې تراژېدې،انځورونه اومينه.

له وطن سره مينه د پښتوشعرترټولو پخوانۍ ګانه ده. د پښتو پیل هم په ویاړنه او د وطن په مينه شوی او د علم ګل سحر شاعري هم د پښتو شعر داوږدې لړۍ يوه ښايستوکي کړۍ ده. او زړه چاودون خو يې هلته وينو چې کله په وېښو ګوري چې وطن لوټېږي او د لمرونو قافلې لوځېږي او ننګونه خرڅېږي...

سحرشاعردی اوشاعران وايي چې ترعادي خلکو ډېرحساس دي او د پېښو په وړاندې ژرعکس المعل ښکاره کوي او د ده شاعرزړه هم د ماشوم په شان نهيلي په

سر واخلي او لکه یو وزر ماتی مرغه ساندې وايي کله چې له یوې شپې تېرېږي او په بله اوړي او د رڼا څرک نه ویني نو وايي:

لمر مو په شا د سحر کلی ته ځو

بېرته په شپو بېرته په سیورو اوړو

د سحرصاحب په شاعري کې بله د یادونې وړځانګړنه د کابل د ورستیو کلونو د ژړونکی حالت انځوررونه دي،هغه دمره په هنر د کابل د سوځېدلو کوڅو،ورانو مالتونو او نړیدلو کورونو اوبیا په دغو کوڅو کې د وږیو او بربنډو خلکو د سوالګر ژوند انځورونه کاږي چې هم د سړی خوښېږي او هم سړی ژړوي وګورئ:

زما وږی نظر دې اننګو کې ځای ونه موند

د ښارماشوم سوالګر و، د ډوډۍ له څنګه تېرشو

د سحرپه شاعري کې ځیني ډېر ښکلی تصویرونه او کله نا کله دومره نادر شاعرانه ترکیبونه او انځورونه ترسترګو کېږي چې د ده نسل د ګوتو په شمیر شاعرانو په شعرونو کې به یې ونه ګورو:

د هغه تېزبینوسترګو او وېښ ذهن څخه هیڅ هم پټ نه دي پاتې او کله نا کله خو یې چې د ځینو ظالموځېرو دوه مخي ته پام شي دومره یې شاعرانه احساس پرې زورشي چې ان په بربنډه ورته نارې وکړي چې:

لاس له وینومینځې خو څېره دې بد لېدای نه شي

څوک به د کابل وراني کوڅې له یاده وباسي

هغه د انسانانو ترمنځ لا د زشتۍ اوښکلا د نمانځونکو د نمانځنو تفاوت ته هم ځیرکېږي او بیا د مینه پالو او وینه پالو ترمنځ تفاوت په دمره هنرمندۍ راښیي چې لوستونکو ته خوند ورکوي:

څومره تفاوت دی مینه پالو وینه پالو کې

موږ دا ستا له زلفو دوي سرونه سره لوبي کړي

او د همدې غزل د پای بیت خو د سحر د شعرونو یوتر ټولو غوره بېلګه کیدای شي:

ستا په تصورکي مې په وېښه رنګین خوب ولید

بیا سحرماشوم وي او له نجونو سره لوبې کړي

د علم ګل سحرپه دې مجموعه " پاریال خوبونه " کې د فورم په لحاظ غزل،یوه نیمه قصیده،منظومه او یوشمیر ازاد شعرونه راغونډ شوي دي البته یوڅو څلوریزې هم د دې مجموعې په ښکلا ورزیاتیږي.

که سحرصاحب خپه نه شی زما د هغه تر ازادو شعرونوغزل ډېرخوښ دی خو دا په دې مانا هم نه دی چې د هغه ازادو شعرونو ښه نه دي بلکې برعکس د هغه په ازادو شعرونو کې ډېرې داسې نمونې شته چې په سلو بدرنګوغزلو دې بلا وګرځي. هغه کله کله په ازادو شعرونو کې هم په دمره مهارت ځان ښکاره کوي او له ځانه د کابل د دردونو د یوه نماینده په توګه، د دردونو داسې یو انځور وړاندې کوي چې هېڅکله یې له ښکلا سترګې نه شو پټولی که نه وګورئ !

چاوې چې دلته د سرونو سودا باب ده

زړونه نه خرڅېږي

خوما په خپلو ستروګو ولیدل چې

پرون زمونږ د ویجاړ ښار په واټ کې

چا په یوه ډوډۍ

د پېغلې نجلۍ زړه راونیوه

پورتنی شعرد کابل د وراني غمیزي تر ټولو ښکلی اونماینده انځور کیدای شي په دې شعرکې د کابل زخمي وجود ټول دردونه لیدل کیدای شي. په دې شعرکې زمونږ د هیواد د وران شوی او نړېدلي زړه ټول غمونه راټول شوي دي اوهمداسې در واخله دا بل شعر:

دواړه خپلی

د یوې لویې ښاپسته مانۍ په مخکې

انتظار پرتې وې

تا به ویل د یوې بلې غوږکې بورلي

د بېلتون ویرنې

بس له اوږد انتظار وروسته هلته

يوه څپلۍ په وينو لژندو لاړه

کينه څپلۍ هم لا تراوسه انتظار پاتې ده

زه په يقين سره وايم چې تردې زمونږ د اوږدې غميزې ښه انځورګري که نا ممکنه نه وي نواسانه هم نه ده. د علم ګل سحر دا مجموعه ما ته داسې ښکاري لکه د مينې اودردونو يواځينۍ شوی انځور او ګران لوستونکی به ما په دې نه ملامتوي که زه د دې انځور په څنډه وليکم،چې علم ګل سحر د خپل نسل د ښو شاعرانو په ډله کې دی. خو دا خبري په دې مانا هم نه دي چې ګواکي د هغه ټول شعرونه په تول برابراو انتخاب وي. ښايي د هغه په شعرونو کې هم لکه د نورو شاعرانو ډېرې د تامل وړخبري وي،چې زما به ورته پام نه وي،مګرمونږ يقين لروچې سحرصاحب لاځوان دی او لا هم په ډېرتينګ هوډ ملا تړلی روان دی،نو ځکه زمونږ امید دی چې هغه به د راتلونکو ډېرو ښو او ګوتو په شمير شاعرانو له ډلې څخه وي. هغه همدا اوس هم د پښتو شعر په راون بهيرکې ځانته ځای او خپل مقام موندلی دی. او که همداسې په پيګړۍ د شاعري کار او ورسره ژوري او همېشنۍ مطالعې ته دوام ورکړي انشاالله هغه ورځ به لېرې نه وي کې مونږ يو رېښتنی شهسوارولرو. د شعر شهسوار،د هنرشهسوار اوهغه به سحر وي. نور نو زه د سحرصاحب د شعرونو او لوستونکو ترمنځ نه خنډ کېږم او تاسې د دې مجموعې لوستلوته رابولم.

په ډېر ادب

عبدالهادي هادي

د ۲۰۰۰ کال لومړۍ شپه، لومړی ساعت

سحر او د پارﷲ خوبونه

هلک زړه مې لا هغه لیونی ښکلا وې،چې د ښاپېریانو په نکلونو کې یې زمونږ پرزوړنو پاچاهي کړی،تشي اوساني نه بولي.خدای دې ترګونا راتېرشي نیمکښو پلونو ته مې ځکه سودا وي زه سکه وایم،د نکلونو ښاپېړی به یې ترشا پټې وي.

شاعري راته د نیمکښو پلونو او مرموزو ښکلاګانو ټاپو ته نری لار ښکاري، او سحراشنا مې یو لاره وی دی. مادې دې ټولکې د پلونو ننداره څه پخوا کړې او په څه یې اوس ورګډ شوم، شاعر تر دې ړومبی یوه ټولګه "د لمر جنازه" درلوده خو د ده د خولې خبره ده چې ما په هغه ټولګې کې چنداني د زړه غوټې نه وسپړلې او په برسیرنه وینا مې لوه او تنده نه ماتېده ځکه مې په بله بسم الله کړه.

شاعر په دې ټولګه کې لکه د خامکو بخې او د لاسي ولونو کار چې هم مهین والی او ترتیب غواړي اوهم تناسب او نوښت ټولی خواوې پاللي،شعر او شاعری ته یې د زراعتي چرګوړو په څېر د یکنواختی کانه او ټوکه نه ده ورشوي. پخوا نو به ویل چې شاعر دې لړه دمره هڅه وکړي چې شعر یې د ده په ژوند پور پرې نکړي،خو که اوس ژوندي وای له مونږ سره به یې څه وړ کذاره وه چې د ورځې شل ټولګې لکه یخسوز او کنګل مړي راباسو او بیا نه حساب منو نه نرخ،ما ته هسې هم د کتابي خبرو چل نه راځي، شواړو به مو څه سر درخوږوم سحرد دې زمانې سړی نه دی،نرمه او اواره طبعه او د غرونو دروند خوی اوعادت لري،شعرونه د زړه د دربچو ګلالي بلبلان بولم، تاسې یې په خپله طبعه غاړو ته غوږ کېږدئ.

ساده زړګی مې دې نفرت جهان کې مینې غواړي

سوالګرماشوم دی،د کابل ښارکې غلمینې غواړي

لاسونه مات، دعا بې نه رسي ترعرشه پوري

هغه چې شپې رڼا رڼا ورځې واړنګینې غواړي

په ډېر درنښت

ومان نیازی

۲۸/۱/۱۳۸۱

د مـیـنـې شبـنـا مـــــــــــــــــــــــــې

"پاس سپوږمۍ ده لاندې ته یې" د ښاغلي علم ګل سحرد شعرونو دریمه مجموعه ده. کتاب وړوکی دی خو هغه متل دی چې وایي "روپۍ که وړه ده په تول پوره ده" د کتاب په (ج) پاڼه کې لیکل شوي: تا ته په مینه. سحر دا د ګل ګوزار په ټولو لوستونکو کړی دی، خو دا ګل چې د چا په ټټر لګیږي، دا بختورنو ټول لوستونکي نه،بلکې یوتن دی.

راځئ چې په دې یو تن پسې د سحر د مینې دا شبنامې یوه یوه ولټوو، ګوندې وي چې د لفظونو په زرګونو ګلونو کې دا یوه ورکه لولکه پیدا کړو. که پیدا یې هم نه کړو له دې خواږه لټون خو به خوند واخلو. ای! تاسې غوږ شئ په دې ګل غزل کې د سحرد جانان د پښو نازکه ښکالو اوریدل کیږي.

څومره ډېرمې خپل جانان راباندې ګران دی
لکه ځان لکه ایمان راباندې ګران دی

لکه خپله خوږه ژبه راته ګرانه
لکه ګران افغانستان راباندې ګران دی

"پاس سپوږمۍ ده لاندې ته یې" دلته د دې دوو تر منځه خامخا یو درېیم قوت شته چې هغه د سحر مینه ده. خو دا مینه پټه ده او د کوم دیوال سیوري ته ولاړه ده. دا دیوالونه د لفظونو او کلماتو له رنګینو او زرینو خښتو جوړ د سحر شعرونه دي چې دی یې د مینې په جامه کې سیوري ته ولاړ او تر سپوږمۍ لاندې د خپل معشوق پټ دیدن کوي. د فرانسې د مشهور شاعر لامارتین د شعر یوه ترجمه شوې مسره مې چیرته لوستې او په زړه کې مې تر اوسه ناسته ده. لامارتین وایي:

"مینه هغه زرین زنځیر دی چې ځمکه له اسمان سره تړي."

سحر صاحب په دې کتاب کې خپل زړه راسپړلی دی. کله یې آزاد شعر ویلی، کله قافیه وال شعر او کله هم غزل. ځای ځای یې د ژوند نورې خبرې هم کړي دي. خو داسې ښکاري چې نورو ټولو خبرو ته یې زړه تنګیږي. بس یوازې مینه ده چې ډېر پرې غږیدلی دی .

که د سحر شعرونه وګورو نو تقریباً د شعر په دې ټولو چوکاټونو کې یو شان روان دی. ماته خو یې غزل، آزاد شعرونه او نور قافیه وال شعرونه ټول په یوه سویه ښکاري. کوم اضطراب چې شاعر یې شعر لیکلو ته هڅولی څه لږ غوندې سکون هم لري.که و یې هم نه لري،د شاعر څه نا څه تسلا پرې کیږي.

تیارو کې ځړیکه د رڼا وه، ما وی ته یې هغه
سپوږمۍ کې پاتې څه ځلا وه، ما وی ته یې هغه

راته موسکۍ وه او زما په زړه یې لاس ایښی و
د زړه مې بل رنګې درزا وه، ما وی ته یې هغه

بس همدې خواږه اضطراب د سحر خوبونه تښتولي دي او هماغه تر سپوږمۍ لاندې ولاړ انسان ته شعرونه وايي:

زه له ماښامه تر سهاره پورې
تا ته شعرونه لیکم
خوب رانه هیر وي
ته مي په یاد یې
تا ته په پټه زه شعرونه لیکم
دغه د مینې شبنامې په ویره ویره لیکم

د همدغو شبنامو په برکت شاعر یوه شاعرانه واک ته رسیدلی او بې غمه یې په خپل زړه کې د مینې پاچاهي جوړه ده.

وايي چې زه په تا مین یم خلک هسې وايي

ته مې پاچا زه دې وطن یم خلک هسې وايي

د همدې مینې په برکت سحر داسې دوستان هم موندلي چې په تروږمۍ کې یې هم غورځیدو ته نه پریږدي.

تروږمۍ کې یې تیندک وخوړ ونه لوید

تر لاس ونیوه سحر یوه سړي

د سحر شاعري ډېره ساده باده ده. دا رښتیا ده چې ښکلا په ساده توب کې ده. خو د شعر له پاره کله کله د ژبې داسې ماتول په کار دي چې له عادي او ورځنیوتصویرونو یو بل نوی هنري تصویر ترې پیدا شي.لکه خوشحال بابا چې ویلي دي:

د چا ناحقه له مرګه ویره ده

دا چارکه ګورې هر ګوره غوره ده

زرګر وښی مات کا اوړی سازه کا

لا تر وښې اوړی بهتره ده

نو په کار ده چې دا مناسبه او ښکلې ماتونه د شاعر زده وي او په طبيعي ډول ترکيبونه، جملې او ژبنې حالتونه داسې مات کړي چې يوه بله ښکلې جوړونه ترې پيدا شي.وښی دې مات کړي چې ښکلې اوړی ترې جوړه شي، خو داسې هم نه چې هم وښی مات شي او هم اوړی ترې جوړه نه شي. دا خبره يوازې سحر صاحب ته نه کوم، عمومي يې کوم، ځان ته يې هم کوم او نورو ته هم.

"پاس سپوږمۍ ده لاندې ته يې" د سحر په دې اوږده شعر کې ځای ځای ګرامري غلطي شته چې ښه نه لګيږي.
هغه پورته سپوږمی نه ده
هغه سيوری د نتکی ده

هغه سيوری د نتکی دی، بايد وای چې دا غلطي په نورو مسرعو کې هم ترې شوې ده.

زړه مې تنګ له دې نړی ده
ترينه تاو تار د کمڅی ده

دغه مينه څه کانې کړي
رانه هير غم د ډوډی ده

د ښکلا تندر پريوتی

زما د زړه پر کوټنی ده

چې دلته په هره مسرعه کې ګرامري غلطي شوې ده چې د شعر خوند يې پيکه کړی دی.

په کتاب کې يوازې ستا لپاره يو آزاد شعر دی چې زما په خيال د کتاب تر ټولو ښکلی شعر دی. داسې برېښي چې سحر خپله ټوله مينه په دې شعر کې راټوله کړې ده. دلته د شعر روح هم مينه مينه دی. او مينه هم داسې مينه چې د خير په قلمرو کې د شر په وړاندې غاړه هسکه ولاړه ده.

شعر داسې ښکلی پيل کيږي:

له زړه مې ټولې کينې وايستلې

اوس مې له ښکار ځنې توبه کړې ده

او بس تمامه ورځ لګیا یم

په دامونو کې مرۍ پیمه

سپینو کوترو ته پایزیب جوړوم

تر دې وروسته څه داسې خبره نه ده چې شاعرانه او هنري دې وي. دا درې څلور مسرې تاسې هم واورئ، کیدای شي ماته به نا آشنا او غیر شاعرانه ښکاري. مسرې دا دي:

اوس د بې موره وري له اوښکو نه

شراب جوړوم

او پر سخت زړو یې ارزانه پلورم

چې یې له زړونو کینې کډې وکړي.

په هر صورت که دا درې څلور مسرې له همدې شعر و هم ایستل شي، شعر ته کوم زیان نه رسیږي. زیان خو څه چې زما په خیال د شعر ښکلا به ورسره لا زیاته شي.

خبرې ډېرې نه اوږدوم، ترسپوږمۍ لاندې چې هر څوک ده، خدای دې یې ښکلا د سحر په شعرونو کې وغځوي. آمین

یادونه: دا لیکنه د سحر صاحب د کتاب په مخکتنه کې اورول شوې ده.

پیرمحمد کاروان

۱۳۸۵/ثور/ ۱۳کابل

علم ګل سحر یو HUMANIST شاعر

د انسان د پېدايښت سره سم د خيروشر د متضادې فلسفې پېل هم وشو او انسان د خير و شر د فلسفې په ورکو لارو مساپر شو. خو په دې ډګر کې ورته د اختيار مزی هم په لاس کې ورکړلی شو او د کايناتو باچا ورته وويل، چې "زه تاسو ازمايم چې کوم يو په تاسو کې ښه کارونه کوی."

نو په فطري توګه په انسانانو کې دا جذبه هم پاتې شوه چې د خيرو شر په دې ډګر کومه لاره د ده دسرشت سره سمه ده.؟

که يو لورې تاسو د داسې انسانانو سره مخ کېږی چې په ورځ کې لس ځله انساني ارزښتونه له منځه وړي خو ولې تاسې به له داسې انسانانو سره هم مخ کېږی چې دهغې په سترګو کې د انساني مينې رڼا وي، دغه رڼا دهغه څراغ وي کوم چې دانسان په زړه کې ناست انسان يې په خپلو وينو بلوي.

اوپه همدغه ډول انسانانو کې يو هم ښاغلی علم ګل سحر دی چې زه يې د هميونيزم د نظر يې پلوی بولم.

که څه هم د انسان دوستی نظريه په ادبياتو کې له پېړيو پېړيو پاتې شوې ده، خو د نړيوالې جګړې را په دې خوا د يو ادبي مکتب په حيث پېژندل کيږي د دې ادبي مکتب پېروکاران په خپلو ليکونو کې انساني ارزښتونو ته ځای ورکوي او هڅه کوي چې کوم ګواښونه او ننګونې انسان ته په مخکې دي دهغې خنډونو دلرې کولو شعور په انسانانو کې خور کړي.

زمونږ په پښتو شاعری کې د انسان دوستی نظريه له هيڅ يوې ژبې کمه نه ده بلکې په دې برخه کې مونږ غني پانګه لرو تر ټولو ستر هيوميونيسټ خو رحمان بابا دی، چې په خپل غزل کې يې د انساني ارزښتونو دساتنې تبليغ کړی دی

په پښتنه سيمه له پخوا راهيسې را روان ناورينونو دې ته لاره هواره کړې ده چې په دې قام کې دبشري حقونو د ساتنې شعور ژوندی پاتې شي، د هيوميونيزم نظريه مونږ ته دا ښايي چې دانسانانو سره ښه وکړو پرته له کوم مذهبي او جعرافيايي توپيره پرته له نسلي او ژبني امتيازاتو، پښتون هوميونسټان خو لا دا هم وايي

که ته مې وژنې لاس دې هم نه نيسم

زما په يو حالت کې شر نه لګي: اکرام الله ګران

دلته شاعر په دې نه خفه کیږي چې ګوندې دهغه ژوند له خطر سره مخ دی بلکې دهغه په زړه او ذهن کې بس دا یو څراغ رڼا کوي چې څنګه دانسان پر وړاندې دانسان د ودرېدلو دود پای ته ورسیږي.

مونږ چې د ښاغلي علم ګل سحر شاعري لولو مونږ دهمداسې یو انسان سره مخ کیږو کوم چې انسان ته دانسان سره دمینې لاره ښایي.

جرمن لیکوال ګویټه وایي:

" پرېږدئ! چې سر په زنګون کېږدم او فکر وکړم، تاسو وینئ چې زما د زړه له چینې ډیرې خوږې اوبه راخوټیږي چې د بشر تنده ماتوي" "ګویټه"

مونږ چې د ښاعلي علم ګل سحر شاعري لولو مونږ ته دهمداسې یوې چینې نښې په لاس راکوي چې په ریښتیا هم د بشر تنده ماتوي او دا چینه دښاعلي په هغه شاعرانه زړه کې ده چې له انساني مینې نه ډک دی او همدغې جذبې هغه شاعر کړی هم دی او خیال یې ورته دومره وړ کړی چې د جذبې دبیان دپاره یې مناسب شعري علامتونه او ژوندي انځورنه تخلیق کړي دي.

ښاعلی علم ګل سحر په لاشعوري توګه دهومیونېزم د نظریې تر اثر لاندې پاتې شوی، هغه د خپل کتاب ډالۍ مور ته ځکه وړاندې کوي چې په زړه کې یې ورته د انسان او انسانیت سره مینه روزلې ده.

په خپله دلمر جنازې د کتاب همدا د ډالۍ دوه کرښې د ده په انسان دوستۍ دلالت کوي دهمدې مینې له سوبه سحر صیب داسې نظمونه تخلیق کړي دي چې په لوستلو یې دانسان په زړه کې یوه زلزله جوړیږي د لمر جنازه شعري ټولګه کې د انسان په نوم یې یو نظم لیکلی دی په دغه نظم کې د انسان دتخلیق پر ورخت دانسان په اړه دجوړو شوو تصوراتو یادونه کوي په کوم کې چې ویل کیږی د انسان د وجود له پاره خپله خاوره نه ورکوله زمونږدا ښاعلی شاعرهغه شېبه رایادوي چې په انسان خو هغه وخت لا ځکه پوی وه چې دا به دانسان په څېر ژوند نه کوي په دې نظم کې که څه هم د سحر صیب شعري ژبه طنزیه شوې ده خو له ټکي ټکي څخه یې اضطراب څاڅي د نظم څو کرښې یې دي.

ځمکه لا هغه وخت پوه شوې وه پرې

چې دا انسان انسان کیدلی نه شي

ژوند دانسان په څېر کولی نه شي

یو بل د بل پر ضد وسلې جوړوي

یوبه د بل په وینو ژوند تېروي

د لمرجنازه ۴۸مخ

داسې نه ده ګوندې سحرصیب په خپلو شاعرانه شېبو کې له انسانه مایوسه دی بلکې د انسان پورې یې ډیرامیدونه هم تړلي دي خو کله کله چې په شنه فصلونو کې دوه قبر کیدونکي ګوري نو سوچ یې ضرور په مخه کوي چې ولې ځمکه په جنازو مړه شوه خو دا قبر کیدونکي ماړه نه شوو.

هلته په شنو فصلو کې

زمونږ دکلي د ګودر په غاړو

په کار لګيا قبر کيندونکي ګوري

کله يو ته شي په قهر ګوري

ځو شيبې وروسته د يو بل په غوږ کې

څه سره ووايي

موسکي شي سره

اوبيا په کار لګيا شي

څومره په بيړه بيړه

زمونږ د کلي کروندو او شنو فصلونو کې دوي

لوی لوی قبرونه کيني

او ستړيا نه پيژني

... د لمرجنازه ۱۶ مخ

په دغه نظم کې په تسلسل سره انسان ته ښايي چې له خپل سرشته څومره لرې تللی يې انسان ته دهغه دوه قبر کيدونکو يادونه کوي. چې په شنو د اميدونو په فصلو کې د ګودر چې د مينې او ژوند علامت دی دوي څنګه د قبرونو په کيندلو نه ستړي کيږي.

د دې نظم په انځوريزه ژبه کې د افغانستان پر حالاتو يوه له معنی ډکه تبصره هم ده، په کوم کې چې په لکونو انسانان ووژل شول او دا قبر کيدونکي لا اوس هم ستړي نه دي.

د انسان دوستۍ دغه احساس له ښاعلي علم ګل سحر سره داسې مل دی چې په ټولو شعري شيبو کې يې چې دژوند په ښکلاګانو څه وايي او که د ژوند په ډرامه کې د انسان د کرکټر د بدرنګيو يادونه کوي خو مقصد او تصور يې د انساني ژوند ښيېرازي ده.

همدغي احساس او همدغي جذبې د سحر صيب د تخليقي ژوند زياتره شيبې شاعرانه کړي دي. او لکه څنګه چې هغه خپله هم "د پاريال خوبونه" شعري ټولګه کې يادونه کوي په ځنې شعرونو کې يې په ريښتيا هم دومره تاثير پورت دی، چې د لوستونکي له خولې ورته په لاشعوري ډول ووځي "کاپر شاعر" دی. او همدغه ښاغلی اومان نيازی د شعر د ښه والي دليل ګڼي چې زه ورسره سل په سلو کې متفق يم.

او د دې وجه دا ده چې سحر صيب د انساني هيلو او انساني غوښتنو شاعري کړې ده. او د شاعری ژبه يې د خپل سوچ او فکر مطابق راوړې ده. تاسې چې د سحر صيب شاعري لولی نو هلته به له داسې علامتونو او شعري ترکيبونو سره مخ شئ چې که له يو لورې ځانګړي دي نو بل پلو دهوميونېزم د نظريې استازولي هم کوي.

يه د سپوږمۍ په ماتم ناستو خلکو

ترڅو به ژاړو په ورک شوي مړي

څو به حيران ګورو دستورو جنګ ته

راځئ چې سيوري کړو دځان ملګري

سترګو کې زړي درنا وکړو

راځئ چې ورکه ښکلا بيا راولو

اوښکې پرې ورکړو او خندا راولو

راځئ بدل کړو دا باروت په رانجو

دغه دودجن بڼ ته هوا راولو

د پارياال خوبونه ۲۳ مخ

يواځې په دې نظم کې ډير داسې علامتونه او ترکيبونه مونږ ته په نظر راځي چې له مخې يې د ښاغلي علم ګل سحر دشاعرۍ په هوميانيستي اړخ نور هم باوري کيږو.

د سپوږمۍ په ماتم ، دستورو جنګ،د سيوري دځان ملګري کول، د رڼا زړي ،خندا، باروت په رانجو بدلول او دودجن بڼ ته دهوا راوړل، هغه شعري جملې دي. چې د شاعر له فکر او ذهن سره مو اشنا کوي او په دې مو متيقن کوي چې د ګويټه په

خبره دخوړو اوبو چینه د سحر صیب په زړه کې را خوټیږي چې په ریښتیا هم د بشر تنده پرې ماتیږي.

دا مهال ماسره د ښاغلي علم ګل سحر دوه شعري ټولګې غوربدلي ایښي دي. او په دې دوه ټولوګو کې چې زه د سحر صیب د شعر په هیومیونسټي اړخ غږیږم د نظمونوهره دویمه مصرعه راته چغې وهي چې ته څه لټوې. هغه دلته دي څکه چې دهغې نظم جوړښتي پیکر له داسې توکیو جوړ وي، چې سړی ترې انکار نه شي کولی.

زه نه پوهیږم له هغه یو شمېر علامتونو او ترکیبونو چې د سحر صیب په نظمونو کې کې موجود دي، څومره به هغه په شعوري توګه کارولي وي. اوڅومره به د لاشعور د جزیرو نه د تخلیقي شیبو سره مل شوي وي. خو یو ځانګړی رنګ اوخوند لري.

که څه هم سحر صیب غزل هم لیکي او که په حقه قضاوت کوم نو ډیربد یې هم نه لیکي خو زه یې چې کوم خوند او زور په نظمونو کې وینم د ستایلو دی. په ځانګړې توګه په ازاد نظم کې د سحر صیب کمال د ستایلو دی. ولې چې ما په ډیرو کتابونو کې کتلي دي چې د ازاد نظم په نوم یې هسې لنډې اوږدې کرښې تاوې کړي وي، هغه رتهم چې په ازاد نظم کې بنیادي عنصردی نه لري خو د سحر صیب ازاد نظمونه داسې نه دي، بلکې یو تسلسل لري او د فکر چې بنیاد یې په انسان دوستۍ ولاړ دی مزی ترې غوڅ شوی نه دی او نه یې د خیال آس بې لارې شوی دی.

په پای کې د سحر صیب دغزل یو داسې بیت راوړم چې هغه یې د ماشوم نقل قول ګڼي خو د نړۍ د پوهانو په مخ کې یې یو داسې سوال ایښی که څوک پرې غور وکړي، نو د انسان پر وړاندې د ولاړ انسان له لاسه به توپک وغورځیږي.

سړي لکه سپي ولې کړي په خپلو کې جنګونه ؟

"روښان" داسې کولې له "رومان" سره خبرې

طاهر ځلاند

د مینه ناکې زمانې په لټون پسې ورک سحر

ایا داسې وخت هم کله راغلی چې په هغه کې یوازې مینه وي کرکه نه وي اویا کرکه وي مینه نه وي؟

ایا د کرکې ځای مینه نیولی او یا د مینې ځای کرکه نیسي؟کرکه څنګه په مینه بدلېدای شي او مینه څه وخت په کرکه بدلیږي؟

ایا ښکلا اومینه سوله زیږوي او یا جګړه د کرکې زیږنده ده که نه؟که مینه وي ژوند به څه ډول وي! او هغه ژوند به څنګه وي چې په هغه کې کرکه وي. دا ټولې هغه پوښتنې دي چې د تکړه نوښتګر شاعر علم ګل سحر په نوي چاپ شوي شعري ټولګې(پاس سپوږمۍ ده لاندې ته یې)کې ځواب شوی دی.سحرهڅه کړې چې په اصلي مانا مینه خلکو ته وښایي او کرکه بولي.او مینه د ژوند جوهر،د هرې ستونزې حل او د هر زخم پټۍ ګڼي.

د سحر د شعر نوی والی په دې کې دی چې ده د خپلو شعرونو ډېره برخه د مینې او کرکې پرتلې ته ځانګړې کړې ده. زه د ده په شعرونو کې په ترکیبونو،د الفاظو په جوړښت او یا نورو بر خونه غږیږم، زه یوازې د مینې او کرکې یا کینې په اړه په عمومي ډول خبرې کوم.

کیدای شي خبرې مې ډېرې نیمګړتیاوې ولري خو د سحر شعرونه مې خوښ شول او دازړه یې راکړ چې پرې وغږیږم.

...که ښکلي نه وای

دا جګړې به تردې هم ګرمې وې

د هر چا زړه کې به د کرکې اورو

د هر چا زړه به له ژوندونه تور و...

د ښکلو او جګړو یې سره څه؟ ایا ښکلي د جګړې مخنیوی کولای شي؟

هو ښکلي او جګړو په کموالي او ورکولو کې ډېر څه کولای شي او کړې یې هم دي که ښکلي نه وای نو دهغوئ له پاره به د خلکو په زړونو کې مینه نه وه او په زړونو کې به کرکه وه او کرکه ده چې جګړې زیږوي او هغه زړه چې په هغه کې مینه وي هیڅ کله جګړه نه غواړي، نو ښکلي د مینې سبب شول او مینې له زړه کرکه وایسته او د کرکې نشتوالي د جګړو کموالی راوست.

سحر په دې باوري دی چې په یوه زړه کې مینه او کرکه دواړه سره یوځای نشي ځایدلی له دې دوو څخه که یوه زړه ته راځی نو یوه به ترې وځي.

زه تر مانۍ لا ندې په خپلو غوږو لاس کیږدمه

هسې نه نوم يې واورم

ستا د نیکمرغه میین

او په لومړي ځل مې په زړه کې کینه وټوکیږي

د مینې ځای ونیسي...

که مینه یا کرکه د مینې ځای نیولی شي نو ښکاره ده چې مینه هم د کرکې او کینې ځای نیسي، مینه د کینې په راتلو سره له زړه ووته.که چیرې موږ مینه وغواړو چې زړه ته راشي نو کینه به په خپله له زړه کډه وکړي.

سحر د مینې نه یوه خالي زمانه، یوه بې مینې زمانه انځوروي او ټولې ستونزې د مینې د نشتوالي سبب بولي.د شعر یوه برخه یې:

...لکه چې ته دلته بې وخته راغلې

لا خو کینې دي،

لا خو کرکې خورې

لا خو د مینی جامي رنګ دي

د ګناه په وینو

لا د قابیل هابیل کیسه ده

د هرچاپه ژبه

او د بلقیس او سلیمان مینه

له ټولو هېره

ځمکه فساد نیولي...

د دې شعر په زمانه کې کرکه ډېره غښتلې ده په دې وخت کې زړونو ته مینه لار نشي پیدا کولای. د شاعر دا وخت په ښکلا نه لوریږي او هغه ته بې وخته وايي:

د ده د شعر یوه بله برخه:

...ته لکه زه په یوه ورکه پسې سترې ښکارې

مینه،مینه،مینه!

اوه،نه پوهېږم

ښايي دا هم سترې وي

ښايي چې مینه هم

تیارو کې سرګردانه ګرځي

د یوه زړه په لټه

داسي یو زړه چې کرکه نه پېژني...

د دې شعر په اخر کې ښکلا ته پنا وروړي او په مینه کې ځان نغاړي:

...ته په وړانګینو لاسو

دا د رڼا تناب راخورکړه

ما در واخله ښکلې

چې دې نفرت- نفرت جهان کې مې

نور زړه تنګ شوی

شاعر ښکلی په زړونو کې د مینې پیداکونکې ګڼي او د هرې جایزې وړ ښکلی ګڼي، ځکه ټولې بریاوې په ښکلو پسې تړي او وايي ښکلي دي چې په غیر مستقیم ډول انسان ژوندی ساتي (نو بل د ښکلو حق دی)شعر کې:

دوی جائزه د نوبل چاته ورکړه

یا زورور،یا یې پاچا ته ورکړه

چې یې یوازې په خبرو مینه وستایله

چې یې یوازی په خبرو کرکه وغندله

هغو چې جنګ یې کاوه ویې نه کړ

چې د څه وخت لپاره لیرې و

د جنګ له شره

دوی اتلان د سولې یاد کړل هغه...

شاید چې نوبل کله ښکلې هم لیدلې نه وي

چې یې باروت یادول

بیا یې چې ښکلې کله ولیدلې

نوټول ویاړونه یې د مینې ترنامه قربان کړل

ټولې بریاوې یې بشر ته ورکړې

ښایي دوی هېره وي اصلي خبره

هاچې الفرډ د ځنکدن وروستو شیبو کې وکړه

- نوبل د ښکلو حق دی

- نوبل د ښکلو...ښکلو....ښکلو حق دی

دوی جایزه د نوبل چا ته ورکړه

یازورور، یا یې پاچا ته ورکړه

بیا به یې ومنم چې دوی مینه او سوله غواړي

که یې داځل جایزه تاته درکړه

شاعر له کینې ډکه پاک زړه ښکلا لیدل ګڼي او کرکو ته چلینج ورکوي وایي:

زه مې کینې ته دزړګي دروازې

شاعر تل مينه غواړي د مينې په اسبابو ځان تر مينې رسول او د کرکې اسباب ماتوي

...پلار راته آس او يو ټوپک په نذرانه ومنل

په آس به ستا په لور مزل کومه

ټوپک به مات کړم

چې کينې خوروي

له ميل يې تا ته غاړگۍ جوړوم

د ملا خوږ غږ مي غوږو ته راغی

ما وې ستا نوم يادوي

سترگې مې پرانستلې...

او يو بل ځای يې د شعر په يوه برخه کې په ډير ښه تمثيلی ډول د مينې او کرکې تصوير کښلی:

... معلم رياضي راښوده

خو زما يوازې(جمع) زده وه پکې

(تفريق) مې بد ايسيده

ما له کتابه د (تفريق) او(تقسيم) پاڼې،

ټولې وښکولې

ټولې د زرمل د راده خړو اوبو يووړلې...

جمع مينه ده جمع يو ځای کيدل دي او کرکه او کينه بيلتون راولي او د تفريق خاصيت لري.

په (پاس سپوږمۍ ده لا ندې ته یې) کتاب باندې بل کتاب لیکل کیدای شي. لنډه دا چې سحر د مینې لار ښود شاعر دی.ده په مستقیم او غیر مستقیم ډول په خپلو شعرونو کې د مینې لاربنوونه کړې (یوازې ستا لپاره) شعر یې زما په نظر دداسې شعرونو تر ټولو غوره نمونه ده. په دې شعر کې به تاسو واورئ چې شاعر د حسن لپاره څو مره لوړ انساني کارونه کوي او څنګه د کرکې او کینې مخه نیسي زه خپلې خبرې په همدې شعر پای ته رسوم.

خدای (ج) دې سحر په دې نوې لارکې لا نور هم بریالی ولري او دا برخه هنر ده، د غزل ستوري استاد پسرلي په وینا (مینه هنر ده د هنر عمرونه ډیر اوږده وي).

یوازې ستا لپاره!

له زړه مې ټولې کرکې وایستلې

اوس مې له ښکار څخه توبه کړې ده

اوس له کاریز نه بغدادي کوترې نه کټوم

او بس تمامه ورځ لګیا یم

په دامونو کې مرۍ پېیمه

سپینو کوترو ته پایزېب جوړوم

اوس د بې موره وري له اوښکونه .... شراب جوړوم

او په سخت زړو یې ارزانه پلورم

چې یې له زړونو کینې کډه وکړي

له زړه مې ټولې کرکی وایستلې

اوس مساپر په کانو نه ولمه

اوس ګلان نه شکوم

له لارو نه اغزي ټولوم

په لاره تلونکی ماشوم ښکل کړم

د سپین ږیري بوډا لاس ونیسم

له زړه مي ټولې کرکې وایستلې

اوس له دښمن نه کسات نه اخلمه

اوس د غومبسو کور په خټه باندي .... نه پټوم

په مار د کاڼي ګوزار وکړم .... خو خطا يې ولم

بس هسي ځان ترې ژغورم

هغه هم هسي درحمان* د یارانې په خاطر

اوس له خوبونو مرور یم

ټوله شپه په تلاوت تېروم

او د قرآن زرینو پاڼو کي

یو نوم لټوم

له زړه مي ټولې کرکې وایستلې

اوس مي ټوپک پر اوږه نشته

او له میل نه یې شپېلۍ جوړه ده

په کي د میني ترانې غږوم

دا ټول دا ستا لپاره

ځکه دوئ وايي

په جنت کي حورې ستا غوندې دي

نذير احمد نذير

علم ګل سحر یو شاعر نوم

چیرې که زما وطن ته ولاړلې

ماتو ارمانو ته سلام ووایه

د افغانستان د پکتیا ولایت د ګردیز ښار وروستۍ غربي برخې نه د زرمت ولسوالي شروع کیږي، دا سیمه هواره پرته ده، ښه هوا او اوبه لري. پخوا پکې ډیر ښوونځي و او یوه ښکلې لیسه یې هم درلوده هرسحر به ډلې ډلې شاګردان لیرې لیرې ښوونځیو ته روان وو او دولس کاله ما هم د دغو محبتونو په ډلو کې ځان بایللی و.خو د وطن د وروستیو پیښو د وینو په محشرکې ډیرو ښوونکو اوشاګردنو د خپلو سرونو سره لوبې وکړې او ښوونځي ټول په ویروونکو کنډوالو بدل شول.

د دې سیمې(زرمت) د خلکو لویه برخه له تعلیم سره د بې سارې مینې په ټینګ تار تړلې ده. زیات شمیر تعلیم یافته او د شمار سړي چې اوس په بهرنیو هیوادونو کې ژوند کوي، د دغې مهربانه سیمې له خوږې غیږې نه راپورته شوي دي.

دې سیمې ډیر داسې شاعران،لیکوالان او ژورنالستان هم روزلي دي چې نه تنها د افغانستان په دننه بلکې زموږ له هیواده د باندې هم ښه شهرت لري او د خپل قلم په توره یې د وختونو دردونه سم ګاللي دي.

په دغو ښاغلیو کې غلام محی الدین زرمتی،استاد حبیب الله جاج پښتونزوی، میراجان سیقي، مرحوم اخترمحمد ویسایي، مرحوم حلیم ظریفي، ډاکټر نبي زرمتی، محمد نبي صلاحي، نصرالله زرمتي، تاج محمد یاري،عطامحمد یاري. سید فخرالدین هاشمي، مدت عیني اوعلم ګل سحرشامل دي.

په دغه لیکنه کې نن زه د علم ګل سحر په اړه له ګرانو لوستونکو سره ډیرې لنډې خبرې کول غواړم. که سحرصیب چا لیدلی نه وي نو د نرم طبیعت او دروند شخصیت خاوند دی. په ظاهره خو یو ساده کلیوال پښتون بریښي ولې د لوړو تعلیماتو خاوند او د خپل هنر په اړوند یې ډیرې او بیلې بیلې دولتي چارې هم سرته رسولې دي. په هرڅه پوهیږي ولې پټه خوله د ده یو همیشنی عادت ګرځیدلی دی.

کله چې متجاوزینو زموږ خاوره په وروستیو لسیزو کې د جګړې اور ته حواله کړه، علم ګل سحر زموږ د نورو قلموالو په څیر د ژوند ډیرې بدې او ترخې ورځې دهیواد دننه تیرې کړې لوږې، تندې، توهین، تهدید او ډیرې سړې تودې یې وګاللې. خو دی له دې هرڅه سره پټه خوله پاتې نه شود ده د قلم او شعر وجدان غلی نه شو، متعهد او ذمه وار پاتې شود داسې سفر څپلې یې په پښو کړې ترڅو ټول وطن او ټوله دنیا خبره کړي، چې دده په ټاټوبي څه تیریږي:

که بدرنګ مو په سرو وهي میخونه

خو دا ښکلي مو په زړو وهي میخونه

دروازې د زندانونو يې پرانیستې

د مکتب په دروازو وهي میخونه

بس دمينې سخت سفر يې دی په مخ کې

خوار سحر بيا په ځپلو وهي میخونه

د ده په شعر کې د الهام او تصویرترڅنګ مطلب نغښتی دی او ساده ګي درته پکې له ليرې ځان ښايي چې دا دغوره او ښې شاعري خصوصيات دي.

د سحرصيب په شعر کې د ده د مينې د بې پايه انځورونو او خيالونو په تنابونو کې يو ارمان تصوير شوی دی داسې ارمان چې د انسان او انسانيت په رنګ او خوند ښکلی شوی دی او باالاخره جدا پيغام او پيام لري.

شاعر جنګ او جګړې ته د نفرت په سترګه ګوري او ټوپک سالاري او ددغې ورور وژنې ډنډوچيان د خپل وطن د بهرنيو دښمنانو تحفه او سوغات بولي:

د خندا فصل له شونډو زموږ لوکړي

ستا له زلفو نه ګلونه يوسي ولاړ شي

له کوم خوا به داسې څوک را پيدا نه شي

چې مرمۍ او ټوپکونه يوسي ولاړ شي

هغه وليدل چې داسلام،سياست او عدل په نامه دعويدارو يوه شيبه هم د ده وطن مذهب قامولۍ او عزت په اړه سوچ ونه کړ:

دلته دي ګرمي د روپۍ سندرې

څوک کله اوري د سپوږمۍ سندرې

د شهيد قبر باندې هرمازديګر

وي د بنګړو دلۍ دلۍ سندرې

سحره ښکلو ته غزل مه وایه

پرې خورې لګي د ډوډۍ سندرې

علم ګل سحر یو ښاغلی او با شعوره شاعر دی یوه چاپ شوې ځانګړې شعري مجموعه هم لري چې د لمرجنازه نوم یې پرې ایښی دی. په دې مجموعه کې د ده د ماشومو چغو او ساندو دشعري خوند ښکالو هم تر ښکلو انځورونو ځان رسولی دی او په لوستونکو باندې د پوهیدو کوښښ هم شوی دی،خو کومه شاعري چې ده له هغې وروسته کړې ده د یوې ډاډمنې لارې د نوي رنګ او خوند شاعري ده.

زه پوره ډاډه یم،چې د ده راتلونکې شاعري به د ډیرو مینه والو تنده ماته کړي. او دی به د پښتو شعر د لویې لارې باوري لاروی پاتې شي. په همدغه امید او د دغې ګرمې هیلې په خواږه انتظار کې...

یادونه: دغه مقاله د پیښور چاپ وحدت ورځپاڼې د د ۲۰۰۲ کال د نومبر میاشتې په ګڼه کې خپره شوې وه.

ډاکټر محمدالله رازق

سريــزه

ما ويل د سريزې كار دى، له يوې مخې غرپه غره وله، چې چا ته ښه شي،خو خداى (ج) مې پرده كوله،ټوكه را ياده شوه،وايي به كوم كلي كې ترهغه ورسته چې كليوالو زوړ ملا پسي واخيست او پرنوي يې امنا وكړه،نوي ملا د ماسپښين تر جماعت وروسته ځادراو پټكى وشرتل،د جومات ترمخه يې اټن ته ښه پونده وركړه. كليوال لكه لنده برستنه چې پرې وغوړوي،سره راغونج شول. ملا چې د ځټ پرخولو لمن راتېړوله، كليوالو ته يې مخ كړ: ګورئ عزيزانو! سبا به نه واياست چې ملا زموږ په چمبكښو او چكيدو مست شو،زه له ځانه مست يم.

ما له دې ټوكې يو وېش او خپلو خبرو ته لاره سيخوله، نن سبا دا خبره كيږي چې شاعران دوې ډلې دي: يو كوششي او بل جوشي،چا چې دا وېش كړى،استدلال كوي چې د كوششي شاعرانو شعرونه تر ډيره حده په تول برابرخيژي،مطلب دا چې وينا يې د منتقدينو ډيرې ګوتې نه ورپريږدي،خو جوشي شاعران،چې وېش ګرندو د كوششيو په وړاندې درولي،د دوى په شعرونوكې يې بيا د منتقدينو د ځادر او ځپلې د زغم امكان نه دى رد كړى . خو زما د ټوكې (مستي) ته سودا وه،چې زه يې د وېش ګرندو د وېش په سر كې بولم،مانا دا چې شاعر بايد له ځانه مست وي،بيا كه كوششي وي يا جوشي، الله تعالى دې راولي،ځكه دا قريحه يا تومنه ضروري ده.

دا له شكه وتلې خبره ده چې زموږ ډېرى شاعران،شاعري په پېښو پيلوي. ځنې ترپايه په همدې ”پاى روک” پورې نښتي وي او كه يې ورنه لېرې كوې،پر ككرى لګېږي،هغه مخه يې شي او ځينې پرپښوتګ پيلوي.مطلب دا چې خپلوتجربو ته يې مخه شي او دا بيا هغه وخت دى چې زموږ له يو حسابي شاعرسره سروكار وي چې خپل بيرغ ،فضا او قلمرو ولري. ما د وضاحت په خاطر يو دوې بېلګې را اخيستې دي اونه غواړم چې خبرې رانه شواړې شي. په سحرصاحب مې په سر كې غاړې خلاصې كړې وې،چې د اوږدې پرېړې تمه دې نه لري.

زه له سحرصاحب سره له ډيرې مودې راهيسې د شاعرۍ او انډيوالۍ تارلرم پټه دې نه وي چې د ده له خوا كله نا كله اومرۍ شي، خو زه يې بېرته مزى كړم . ما چې د ده شاعري كتلې،هر وخت مې خوند ترېنه اخيستې؛د ده په شاعرۍ كې درد،غوښتنې،هيلې اوارزو ګانې ګډې او مشتركې دي. يانې د هرافغان،يا بهتره ده چې ووايم هر انسان درد دى. خوكله چې دى د مينې پرده غږوي، د ده مينه د يو سپېڅلي كليوال بې غشه، سوتره او سوچه مينه ده،چې په ډيرومحروميتونو،بندونو، ځنځيرونو كې لكه د(ويلون) كلاسيكه نوا ايساره ښكاري او زه يې همدې كونج ته خوشحاله يم،چې د ده شاعرۍ كې يې نوى خوند او رنګ را پيدا كړى دى. زه دې پښتو شاعرۍ د ودې په خاطر په همداسې مينه كې پكو غواړم.

که څه هم د سحرصاحب د دې ټولګې ډېر شعرونه په زړه خپرې لګوي،خو ما د خپلو پورتينو خبرو د کره والي په خاطر دا دوې بېلګې راواخېستې:

يوازې ستا لپاره!

له زړه مي ټولې کرکې وايستلې

اوس مې له ښکار څنې توبه کړې ده

اوس له کارېز نه بغدادي کوترې نه کټوم

او بس تمامه ورځ لګيا يم

په دامونو کي مرۍ پېيمه

سپينو کوترو ته پايزېب جوړوم

اوس د بې موره وري له اوښکونه

شراب جوړوم

اوپه سخت زړو يې ارزانه پلورم

چې يې له زړونو کينې کډه وکړي

له زړه مي ټولې کرکې وايستلې

اوس مساپر په کاڼو نه ولمه

اوس ګلان نه شکوم

له لارو نه اغزي ټولوم

په لاره تلونکی ماشوم ښکل کړم

د سپين ږيري بوډا لاس ونيسم

له زړه مي ټولې کرکې وايستلې

اوس له دښمن نه کسات نه اخلمه

اوس دغومبسو کور په خټه باندي

نه پېژنم

په مار د کاڼي ګوزار وکړم

خو خطا یې ولم

بس هسې ځان ترې ژغورم

هغه هم هسي درحمان* د یارانې په خاطر

اوس له خوبونو مرور یم

ټوله شپه په تلاوت تېروم

او د قرآن زرینو پاڼو کي

یو نوم لټوم

له زړه مې ټولې کرکې وایستلې

اوس مي ټوپک پر اوږه نشته

او له میل نه یې شپېلۍ جوړه ده

په کي د میني ترانې غږوم

دا ټول دا ستا لپاره!

ځکه دوی وایي

په جنت کي حوري ستا غوندې دي

او یا:

ما لا خپل ځان ته ستا د تلو خبره نه ده کړې

ګلان ژوندي دي،لا وږمو خبره نه ده کړې

زه خو د میني یوه بله زمانه کې اوسم

ما د وصال،ما د بوسو خبره نه ده کړې

هسې نه ټوله دنيا کرکه شي،کېڼې خورې شي

چاته مې ستا د ناکردو خبره نه ده کړې

پرتاهم ګرانې دي، زما غوندې ستا ښکلي سترګې

اينې ګورم، اينو خبره نه ده کړې

تر پايه ...

په کې علم ګل سحر ته د لا زياتو بريو دعا کوم الله ج دی شين چمن لري.

اومان نيازی

۱۳۸۳/ ۶/ ۱

پــا س ســپــو ږمــۍ د ه لانــدې تــه يــې

ښاغلی علم ګل سحر،چې ''د پار يال خوبونه'' خيالي تصويرونه يې په سندرو اړولي دي، دا دی د سپوږمۍ بې ازارې رڼا ننداري ته مو وربولي.

شعرلکه يو ښکلی خوب داسې دی،چې پر وينو شپو هم خپل مرموزاثر شيندي. سحر به تاسې د پار يال خوبونو په خيالي ننداروکې ليدلی وي،خو اوس به پاس سپوږمۍ ده لاندې ته يې کې به له بل سحر سره مخامخ شی.

انسانان لږو ډېرپه ظاهراو باطن کې له يوبل سره توپير لري،خو دمره نه هر څوک د خپلې پيمانې په اندازه په غم غمجن، په خوښۍ خوښ او له ښکلا څخه کيف اخيستونکی دی.

ګرانه لوستونکيه! د سحر د شعر په جهان کې په مينه،مينه وګرځه، خامخا به ځای،ځای ستا له زړه راغلی وي. داسې څه به بې ويلي وي چې ستا په زړه به ګرځېدلي وي اوته بې له هنري کولوعاجز يې ښه شعر ارواوو ته ځلا وربښي،ښه شعراحساسات،عواطف، ذوقونه روزي اوښه شعر انسان له بدرنګيو څخه ژوغوري.

د همدې کتاب شاعرښاغلی علم ګل سحر يوخوږ او صميمي انسان دی او دا شعرونه د ده د ښکلې طبعې زېږنده دي او د کاغذ پر مخ به هم کيفيت درولېږدوي. د سپوږمۍ په شپه به مو د شنه اسمان له سپوږمۍ څخه خوند اخيستی وي،همدا سپوږمۍ په اوبو کې هم يو بل کيف او خوند لري. همداسې د شاعر له زړه او احساسه راوتي شعرونه د کاغذ پر مخ هم ژوند کوي، د شاعر شعرونه ستاسې په ژوند کې هم خوند او رنګ شيندلی شي. راځی چې سحر ته د لا ډېرو ښکلو شعرونو د پنځولو دعا وکړو.

په مينه او ډېر ادب

پير محمد کاروان

لا هم خارمه ستا لارې!

شعرهم د خپل شاعر له ژوند او د وخت له حالاتو سره سم یون کوي،پخیږي، سکالو اوانځورونه یې بدلیږي اود شاعر له پړاوونو سره سم پړاو وهي. که څه هم مینه داسې یوه سکالو ده،چې د اکثرو شاعرانو لپاره نه زړیږي او له وروستۍ سلګۍ سره هم د مینې غزلې وايي،خو ګورو چې کله یې بیان ژبه، کله یې د احساساتو انځورونه او کله یې هم د مینې سکالو بدلیږي،له زلفو او رخسار څخه وطن ته اوړي ،کله د دواړو له ښښتن (انسان) سره په مجرده مانا او کله هم بیا د درې واړوهستوونکي او پنځوونکي ته ځانګړې شي.

زه یوه ورکه ښکلا

کله په ځان کې ګورم

له ځانه ووزمه ژر

ښکلا جانان کې ګورم

هیڅ مې تسل ونه شي

په ټول جهان کې ګورم

او یاهم په (کمال)کې دا ښکلی فکر وګورئ:

دانسان زړه ته دې لار نه کړه پیدا

په آسمان لاره اوښتل څه معنا؟

د ځینو شاعرانو په شعر کې فکري یون او د ځینو شاعرانو په شعر کې بیا د زماني یون ډېر پیاوړی وي. د خوشال بابا په شاعرۍ کې فکر او زمانه دواړه ځنګ په ځنګ روان وي. د پښتو ژبې د پیاوړي شاعرعبدالباري جهاني په شاعرۍ کې هم د همداسې پړاوونو غوره بېلګې لیدلای شو، که موږ د جهاني صیب شاعرۍ ته وګورو نو په لومړۍ ټولګه کې یې زیات د جهاد، مقاومت او مېړاني جذبې ځپې وهي، دویمه ټولګه یې زیاتره دهیلو او امېدونو وړانګې شیندي، په دریمه کې بېرته ناهیلي ځپې وهي او په همدې ترتیب وړاندې .

زما په اند د سحرصیب په شعرونو کې هم د فکراو ژوند د یون او بدلون همداسې نښې لیدلای شو. د شعرونو په دې ټولګه "لا هم خارمه ستا لارې" کې لا هم

مينه د زياترو شعرونو اساسي سکالو ده، خو داسې ښکاري چې عقل پر احساساتو غلبه کړې او د احساساتو پر ځای عقل پر زړه باندې حکم چلوي .

پخواهر څه را نه هير و، ته مې ياد وې

اوس مې ژوند ته هم ور پام دی،

ژوند کومه

اويا هم دا بيت وګورئ:

اوس هم له هغې کوڅې تيرېږم

خو اوس ځمکې ته ګورمه او لوېږم نه

وايي، چې مينه ړنده وي او چې څومره ړنده وي هومره يې زوروېر وي، خو چې څومره بينا کيږي هومره محتاطه کيږي او هومره سنجيده کيږي.

اوس مې هنرد هيرولو زده دی

اوس د احساس په خوښه نه ځم چيرته !!!

د سحرصيب په اوسنيو شعرونو کې نه يوازې له ښکلا سره،له زلفو او له رخسارسره په مينه کې سنجيده ګي او تعقل ښکاري، بلکې د وطن په مينه کې هم د پخوالي،فکر اوتجربې روښانه څرک لګيږي او زما په اند همدا سنجيده مينه کولی شي وطن له اوسنيو اورونو او دردونو څخه وژغوري. زما په اند که چېرې افغان ولس همداسې پخوالي او سنجيده ګۍ ته ورسيږي. او د خپلې هرې قربانۍ پر وړاندې يې د ثمرې غم هم وخوري نو بويه چې دا هېواد او ولس به نور د ربښتيني سرلوړۍ پر لوري ګام اخلي. له بده مرغه موږ له وطن سره هم ړنده مينه کوواو له همدې امله تل قربانۍ ورکوو خو نه مو ځان ته ګټه رسيږي او نه مو هم وطن ته، ځکه چې زموږ مينه د تعقل پر ځای يوازې پر احساساتو بنا وي. د " ازادۍ څلی" په شعر کې د افغانانو ړندو احساساتو او غرور ته ډېره ښه نغوته شوې:

هريو غاصب راشي زموږ وطن ته

زموږ سرونو څخه جوړ کړي څلي

کلي ښارونه مو ويجاړ کړي راته

سيلاب وي موږ ورسره يوسي خلي

* * *

خپله مدعا چې سرته ورسوي

د خپل وطن په لوري دوی روان شي

موږ وايو دادی بل قدرت مو مات کړ

اوس به مو بيرته وران وطن آباد شي

بس يو دوه،درې ځلي نور هم آباد کړو

وطن مو هغسې رنګ بنګ پاتې شي

غاصب په روغو پښو ووځي رانه

راته ميراث يې يو بل جنګ پاتې شي

او يا هم په دې شعر کې :

موږ په وينو ازادي ده تل اخيستې

موږ په خوشي شي بايللې ازادي ده

زموږ برخه بې علمي ، لوږه اوتنده

موږه نوروته ګټلې ازادي ده

موږ به څه دازادي په قدر پوه شو

موږه کله لا ليدلې ازادي ده

سحر صيب د خپل قام له خوب او غفلته ډېر ښه واقف دی، او د غلامۍ په راز يې هم خبر شوی. او له همدې امله دی هم د خوشال بابا په څېرپه غوسه کيږي او وايي،چې:

که ویده وای زما په چیغو به راویښ و

یا دي مړه یا یې په خوب ځان اړولی

اويا هم دغه بيت:

وخت نو څه ارزښت لري ، په ټوکو به يې تير کړمه

زه د هر پښتون غوندې بيکاره عادت شوى يم

غواړم تاسو ته يو بل رازهم افشا کړم،اوهغه دا چې سحرصيب اوس خپله ټوله مينه يوازې په شاعرانه احساساتو کې نه ختموي، بلکې د يوه ژمن خوسنجيده مين په توګه زړه خوري،څوريږي او د دې هېواد د هرانسان پروړاندې د مسووليت احساس کوي. او د پښتون قام د ويښتيا لپاره په ځانګړې توګه د ماشومانو او مېرمنو لپاره،چې ترنورو ډېراړاو تر نورو ډېرحقدار دي،منډې وهي او د مرستې لاس يې تل ورغځېدلى وي. البته زما پورتنۍ خبرې په دې مانا نه دي،چې د سحرصيب شعر اوس يوازې د وعظ،احتياط او ځانساتنې خبرې کوي،او يا يې هنر ټول د فکر قرباني کړى، بلکې په دې ټولګه کې تاسې د مينې او ښکلا ډېر ښکلي رازونه،نازک خيالونه او تنکي فکرونه ليدلاى شىء:

په ويدو سترګو دې زما زړه لکه خوب وړى دى

اوس مې د ما ت زړه د ژغورلو هيله هم نه لرم

سپوږمۍ ښه ده تللى يار مې را په ياد کړي

پوى زما په خوى ته لمره ياره نه يې

هر سحر يې د مو بايل پيغا م را شي

چير ته ورك يې ته سحره ياره نه يې

دا يې نو د ميني نښه نه ده څه؟

مخ واړوي بل خوا چې ما ووينې

زه په ستورو پسې ولاړم

چې اميل دې کړم پرې ښکلی

څو مره ډېر ستوري مې راوړل

خو چې راغلم ته بيا نه وې!!

په دې ټولګه کې تاسو د غزل، ازاد شعر او ټپوډېرې ښکلي بېلګې لوستلای شیء،نو له همدې امله دا هم تاسو او دا هم د سحرصيب ښکلې شاعري!

په درنښت

خوشال روهي

د لـمـر جـنـا زه

د افغانستان د تکړه شاعر او لیکوال علم ګل سحرد یوې شعري ټولګې (د لمر جنازه) د خپریدو او کراچۍ ته له رارسیدو وروسته دغه شعر ولیکل شو:

دلـته مـــاښام دلــته سحــر جـــــنازه
له ســــلو ځي د سلو ســـر جـــــنازه
د لويو لـويو دعـــــويدارو وړانـــدې
په اوړو وړمه د دلــــبر جـــــــنازه
څوک به يې څه پوښتي چې ولې داسې
وړي دکـــمزورو زورور جــــــنازه
زه جــنازو نه څــــومره لــيرې راغلم
تا پسې راوړله دلـــــمر جـــــــنازه*

ډاکټر محمدالله رازق

* د لمر جنازه: دښاغلي علم ګل سحر دشعرونو دوهمه ټولګه

د افغانستان وتلي شاعر او ليکوال علم ګل سحر ته!

تا د " لمر جنازه ۱" بيا په اوږو راوړه
د پکتيا باغونه ټول اوس هدېرې دي
د لالي تر شناخته شين دسمال تړلی
خدايه! څنګه نا مرادي يارانې دي
چي ستا ژبه يې پسته کړه ګل پاشي کړي
څو خطونه او د مات بنګړي ټوټې دي
"پاس سپوږمۍ ده لاندي ته يې ۳" سحر وايې
جادوګرې ستا رنګونه پيمانې دي
د ګل رخو په چم ناست يې تسپې وايې
د خرقې لاندي سور کړې دي پيالې دي
ستا د نور شراب مي داسي په سر کش کړل
" د پاريال خوبونه ۲" ټول اوس ترانې دي
ستا له سترګو يې چل زده د اشارو کړ
شاعري ده او رنګينې زاويې دي
چي په خيال دي نوراني لفظونه اوري
د قاف غره له ښاپېرو سره دي شپې دي
هاشمي! د سحر هر غزل ګيله ده
د زرمت د ښايسته پېغلو ښېرې دي

سيد فخرالدين هاشمي

(لمر جنازه) ۱: د علم ګل سحر د شعرونو دوهمه ټولګه

(د پاريال خوبونه) ۲: د علم ګل سحر د شعرونو دريمه ټولګه

(پاس سپوږمۍ ده لاندي ته يې) ۳: د علم ګل سحر د شعرونو څلورمه ټولګه

علم ګل سحر ته!

دروغجـــنــو به ویـل چې اوس بیــدیـا ده
خــو د عشــــــق مېنه لاهغســـــي بسیــاده
د لانــور اوچــت پرواز تـــیاري کـــیږي
د توپان تر راتــلو مخکي لېږ چوپــتیـــا ده
اوس مي سمه زړه تــه ولویـــدله دا چـــې
بازخـــانه بې بـــازه نه وي دارشـــتیـــا ده
د کږکۍ څراغ مو بـــل بادو پـــرې ایښی
زموږ داسي نیک مرغي ته حیـرانتیا ده
د سحرغونـــدي روښـان ګـل یي نشان ده
لکه څـــنګه یي عـلم داســــــي پکـتـیا ده
تـــروږمۍ نـــوره دي خـــپله شــړۍ نـغاړه
د (نور)اوس له خپل څـــراغ سره ملـــتیا ده

نـــورمحـــمد سعیـد

انسان دوست شاعر، ليکوال او ژورنالست علم ګل سحرته ډالۍ

تياره ژوندون را باندې کړی تا روښان سحره

د ژوندانه لار دې راوښوده آسان سحره

زه د غمونو په دنيا کې سر تر پايه ډوبه

تا را ته وښوده قانون د دې جهان سحره

لار دې را وښوده چې زه څنګه الوت وکړمه

هېڅ به هيڅ نکړمه تر مرګه ستا احسان سحره

زه د خيالونو له دنيا نه لا وتلې نه وم

تا راته وښود حقيقت د دې جهان سحره

زړه کې يوه کلمه سم لا جمع شوې نه وه

راته دې وويل رازونه تر آسمان سحره

غوښتل مې يو قدم دنيا کې زه پر مخ لاړه شم

خو زه دې بوتلم سل قدمه په جهان سحره

زه خو د مينې فلسفې باندې هېڅ نه پوهېدم

ستا په ليدو مې هم پوره شو دا ارمان سحره

زما خبرې ستا په حق باندې يوازې دادي

چې خدای دې وژغوره له شر د بد انسان سحره

شګوفه مينه

----

* د علم ګل سحر د(يم کمزوری له تا ليرې ځم انسانه) شعر څخه په الهام

د افغانستان تکړه شاعر اولیکوال ښاغلي علم ګل سحر صاحب ته!

راتـــــــــه وایـــــــــه

ډ یـــــــــرکلـــــــــونه وړاندې

دژونـــــدښکلـــــــوشیبوکــــې

پـــه هیلـــو ارمـــانـــو کـــې

د ملـــــګرتوب خوږو شیبـــوکــــې

لـه څپـــــــو دطـوفـانـــونـــو

د مـــــهـــال لـــه ســـتمـــونو

د ژونـــــــــدون لـــه کـړاوونـــــو

لـــوږ وتـــنـــــدومجـــبـوریــــــو

چې کله ماوتـــاسره لــیـدلـې

ســـتابه شونـــــډي مسکـــنـــي وي

وه ځـــیـــره دې غـــــوږیــــــدلــې

ســـتـــرګـې ځـــلیـدلـې

هـــره خـــبره دې خـــوږه وه

ستـــــامجـلس به خــــــونـــدورو

زمـــا د رنځـــو ورځــــــــو

تــــــــــوروشپـــو ملګریـــه

پــــتې راتـــه وایـــه

د زمـــان دې ګـــزارونـــــــو

د مـــــهـــال دې ګـــردابـــونـــو

دې غـــمونودې دردونـــو

پــه تــاهيځ اغـــيـــز ونـــه كــــړ

لاهمــاغســـــې ســــــرلـــوړي

لاهــماغســې خوشـحـــالـه

ژونـــد پـــه ميـنـه،مينه گـوري

دغـــه پـــټ احـــــساس

ستـــاپـــه زړه كي دغــــه راز

خـــــــومـــــاتــــه هـــم

لـــــــــړ ووايــــــــــه

گیلانوال- دبی

2009/1/1